

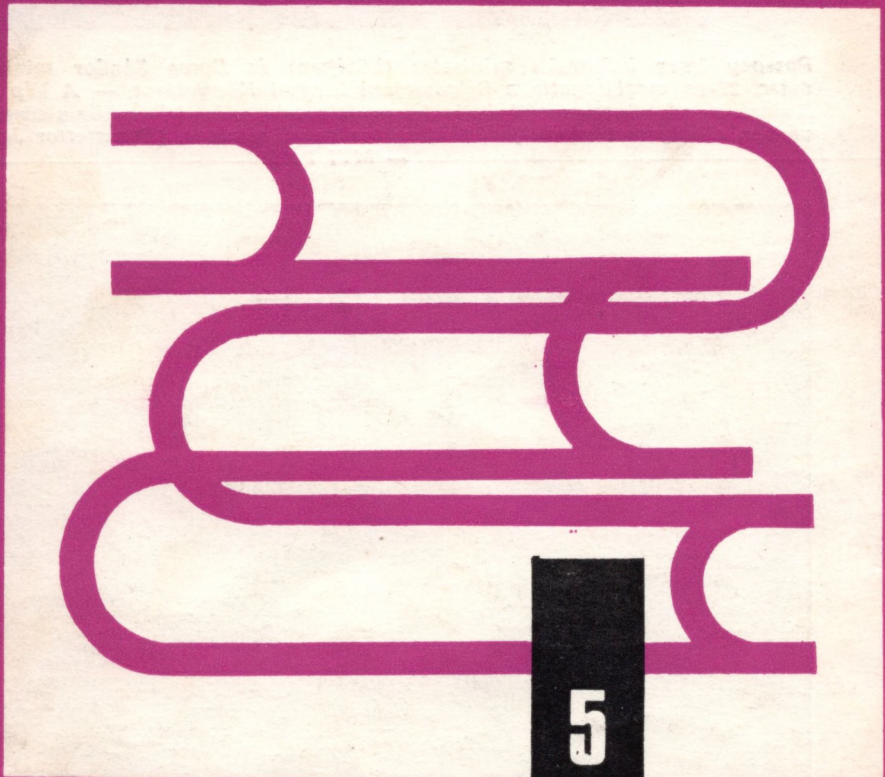
P400(2)

Hal. Jll.

1979 Máj. 28

OSZK
KÖNYVTÁRSZAK

KÖNYVTÁROS

5

1979

Pozsgay Imre kulturális miniszter (középen) és Boros Sándor miniszterhelyettes márc. 27-én meglátogatta a Salgótarjáni Megyei Könyvtárat. — A kép jobb oldalán Kojnok Nándor igazgató (Kulcsár József felvétele). Alsó képünkön a sárvári Nádasyvárban elhelyezett városi-járású könyvtár zenei részlege. (Branstetter János felvétele — MTI Fotó)

1979. május
29. évfolyam, 5. szám

TARTALOM

ONÓDY MIKLÓS: Merre tart a Könyvtárosegyesület?	251
DR. MÓRA LÁSZLÓ: Bemutatjuk a Magyar Szabványügyi Hivatal könyvtárát és szabványtárát	256
Olvastuk	260

FÓRUM

JANÓ JÁNOS: Új fejlődési szakasz?	261
Kitüntetések	265
HARASZTHY GYULA: Életre szóló szép és okos szenvedély. Beszélgetés DR. FARAGÓ LÁSZLÓNÉval. (<i>Könyvtáros sorsok — könyvtáros pályák</i>) ...	266
BENE KÁROLY: A könyvtáros munkája egy igazgató szemével (<i>Iskola és könyvtár</i>)	269
Lapozgató	273
A lapokban olvastuk (<i>Kisalföld</i>)	275
A zenei könyvtárosok második tanfolyama (<i>B. B. I.</i>) (<i>A könyvtárak életéből</i>) ...	276
Hírek	277

LÁTÓKÖR

SZENTMIHÁLYI JÁNOS: Könyvtárügyi reformok és törekvések Nagy-Britanniában	280
SIPOS ISTVÁNNÉ: „Kell a jó könyv’77”. Észrevételek egy olvasópályázatról ...	287
A „Kell a jó könyv’ 77” olvasópályázat díjazott könyvtárosai	290

VALLOMÁSOK A KÖNYVTÁRRÓL

CSURKA ISTVÁN: Könyvtárközpontú művelődést!	291
BATÁRI GYULA: Emlékezés az első magyar könyvnapokra	292
Az utolsó szó jogán... (<i>K. I.</i>)	293
Események, krónika 1978... (<i>Gerő Gyula</i>)	294
A Könyvtáros kislexikona. Mi a marketing? (<i>Györe Pál</i>)	300
A Könyvtáros galériája. BOGNÁR ZOLTÁN (<i>Poór Ferenc</i>)	303

KÖNYVEKRŐL

Kiadványok Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából (<i>Korompai Gáborné</i>) ...	304
---	-----

KÖNYVTÁRI SZAKIRODALOM

Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve 1974—1975 (<i>Bóday Pál</i>)	305
Borsodi Könyvtári Krónika II. (<i>Páldy Róbert</i>)	307
SZAKMAI FOLYÓIRATOK HÁLÓZATI HÍRADÓK	308
KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK	310

A lapunk e számában közölt metszeteket Bognár Zoltán készítette. A borító 4. oldalán Berzsenyi Dániel, Pálóczi Horváth Adám, Csokonai Vitéz Mihály és Kazinczy Ferenc portréja.

Из содержания

- Onodi Miklós:* Деятельность и планы Общества венгерских библиотекарей. (Разговор с председателем и главным секретарем Общества.) (251)
- Móra László:* Библиотека и фонд стандартов Венгерского Бюро Стандартов. (256)
- Bene Károly:* Работа библиотекаря с точки зрения директора училища для подготовки спецработников. (269)
- Сентмихальи Янош:* Библиотечные реформы и стремления во Великой Британии. (280)
- Венгерские библиотечные события в 1978 г. (Хронология) (294)
- Лексикон журнала „Библиотекарь”: Что такое маркетинг? (300).

Aus dem Inhalt

- Miklós Ónódy:* Die Tätigkeit und die Pläne des Vereins Ungarischer Bibliothekare (Gespräch mit dem Präsident und dem Hauptsekretär des Vereins) (251);
- Dr. László Móra:* Die Bibliothek und die Normensammlung des Ungarischen Normungsamtes (256);
- Károly Bene:* Die Arbeit des Bibliothekars einer Facharbeiterausbildungsanstalt von dem Gesichtspunkt des Direktors aus betrachtet (269);
- János Szentmihályi:* Reformen und Bestrebungen des Bibliothekswesens in Grossbritannien (280);
- Die Ereignisse des ungarischen Bibliothekswesens im Jahre 1978 (Chronologie) (294);
- Kleinlexikon des Bibliothekars: Was ist Marketing? (300).

From the contents

- Miklós Ónódy:* Activities and plans of the Hungarian Library Association (An interview with the President and the Secretary General) (251);
- László Móra:* Library and standards collection of the Hungarian Standards Agency (256);
- Károly Bene:* The librarian's work from the point of view of a director in a skilled workers' apprentices school (269);
- János Szentmihályi:* Library reforms and trends in Great Britain (280);
- Events in Hungarian librarianship in 1978 (A chronology) (294);
- Little encyclopaedia of the Könyvtáros: What is marketing? (300).

Cikkeink szerzői

Batári Gyula, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, *Bóday Pál*, a Könyvtáros rovatvezetője, *Gerő Gyula*, a Könyvtáros főszerkesztője, *Györe Pál*, a KG INFORMATIK szaktanácsadója, *Haraszthy Gyula*, az Országos Széchényi Könyvtár nyugalmazott fősztályvezetője, *Janó János*, a Jászberényi Tanítóképző Főiskola adjunktusa, *Korompai Gáborné*, a Debreceni Egyetemi Könyvtár munkatársa, *dr. Móra László*, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ nyugalmazott osztályvezetője, *Ónódy Miklós*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője, *Páldy Róbert*, a Könyvtáros nyugalmazott felelős szerkesztője, *Poór Ferenc*, az Országos Oktatástechnikai Központ (Veszprém) osztályvezetője, *Sipos Istvánné*, az Egri Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese, *Szentmihályi János* kandidátus, az ELTE Könyvtár-tudományi Tanszékének nyugalmazott docense.

KÖNYVTÁROS

A KULTURÁLIS MINISZTERIUM LAPJA

INDEX: 25 449

Főszerkesztő: **Gerő Gyula**
A szerkesztőség címe: 1111 Budapest, Bartók Béla út 32.
Telefon: 451-758, 664-805.
Kiadja a **Lapkiadó Vállalat**
1073 Budapest, Lenin krt. 9-11. Tel.: 221-285.
Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223.
Felelős kiadó: **Sikiósi Norbert**

Egyetemi Nyomda — 79.4138 Budapest, 1979
Felelős vezető: Süméghy Zoltán igazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzletében és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI, 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 251-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj 1/2 évre 48 forint. Egy szám ára 8 forint. Külföldön terjeszti a „Kultúra” Külkereskedelmi Vállalat. H-1389 Budapest, Postafiók 149.

Merre tart a Könyvtárosegyesület?

A Könyvtáros megbízásából azzal a céllal kerestük fel *dr. Zsidai Józsefet*, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1978. decemberében megválasztott új elnökét, és *Kovács Dezsőt*, az egyesület főtitkárát, hogy az MKE munkájával kapcsolatban választ kérjünk tőlük a könyvtárostársadalmat érdeklő néhány fontos kérdésre. Első kérdésünket *dr. Zsidai Józsefnek* tettük fel:

DR. ZSIDAI JÓZSEF, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke

— *Hogyan képzelel el az új vezetőség a Magyar Könyvtárosok Egyesületének részvételét a könyvtár- és tájékoztatásügy egészét érintő állami döntések előkészítésében, a döntések meghozatalában és a végrehajtás segítésében?*

— A III. országos könyvtárügyi konferencia óta egy évtized telt el. Tíz év alatt sok minden történt, nagy változások mentek végbe az egész országban, s természetszerűleg jelentős változások következtek be a könyvtárak, tájékoztatási intézmények tevékenységében és körülményeiben is. Új, rendkívül fontos fejlődési tények, vonások gazdagították a magyar könyvtár- és tájékoztatásügyet. Például ilyen új vonás a számítástechnika bevonulása a könyvtári- és a tájékoztató munkába, a könyvtárak fokozatos bekapcsolódása a kialakuló információs rendszerekbe, valamint az együttműködés szélesedése a szakkönyvtárak között. A közművelődési könyvtárak tevékenysége összetette, sokrétűvé vált. Sok helyen hoztak létre nem hagyományos dokumentumokból álló gyűjteményeket. E könyvtárak sokoldalú, összetett, divatos szóval: komplex közművelődési tevékenységet folytatnak, s a hagyományos könyvtári szolgáltatásokon felül előadások, hangversenyek, képzőművészeti és egyéb kiállítások rendezésével is szolgálják a művelődéspolitikai határozatok végrehajtását. Ennek az eredményekben gazdag évtizednek fejlődési lendületét — könyvtári vonatkozásban —

a III. országos könyvtár- és tájékoztatásügyi konferencia adta meg. Az ott született elhatározások jórészt megvalósultak, illetve megvalósulóban vannak.

Fejlődésünk jelenlegi szakasza számvetést követel, s az újabb évtized feladatainak kijelölése — ha nem akarunk előrehaladásunkban megtorpanni — immár elengedhetetlenné vált. A közeljövőt illetően minőségileg új feladatokról van szó. A hagyományos könyvtári szolgáltatások színvonalának további emelése mellett erőfeszítéseinket arra kell koncentrálni, hogy a tudományos és szakkönyvtári hálózat minél alkalmasabbá váljék a tudomány eredményeinek gyors közvetítésére, a kutatás és a termelés szolgálatára. Ezért kell kifejleszteni a számítógépes adatszolgáltatást, ezért kell fokozni a könyvtárak gépesítését és kifejleszteni a felhasználókat közvetlenül el látó reprográfiai szolgáltatásokat. A könyvtárak feladata a kutatás és a termelés lehető leggyorsabb ellátása olyan tudományos és szakmai információkkal, amelyek tartalmi tájékoztatást is nyújtanak. Ide tartozik egyebek között a szakirodalom figyelése, cikkek, közlemények referálása, szemlék készítése, cikkek, fordítások szolgáltatása stb.

De a közművelődési könyvtárak feladatai sem kisebbek. Azonkívül, hogy közülük sokan meghatározott, főként társadalomtudományi szakkönyvtári feladatot is ellátnak, elsősorban a szocialista életmód, közérkölc és világszemlélet kialakításához, megszilárdításához kell hozzájárulniuk, mégpedig főleg az általános műveltségi színvonal emelésével. Rendkívül fontos szerepük van az ifjúság, a szocialista módon élő és gondolkodó nemzet derékhadának nevelésében.

A könyvtár- és tájékoztatásügyi feladatoknak a következő évtizedre — az 1981-től 1990-ig tartó időszakra — történő meghatározása, az új, a tudományt, a termelést és a közművelődést egyaránt szolgáló könyvtár- és tájékoztatáspolitikai koncepció kidolgozása az egyik legfontosabb és legsürgetőbb tennivaló. *Ezt kell szolgálnia a IV. országos könyvtár- és tájékoztatásügyi konferenciának is, amelynek megszervezése immár időszerrév vált. Meg vagyok győződve arról,*

hogy ez a konferencia a résztvevő, hivatásukért élő könyvtárosok kollektív bölcsessége révén rendkívül értékes segítséget fog nyújtani az új, a fejlődést magas szintre emelő könyvtárpolitikai elképzelés kidolgozásához és gyakorlati megvalósításához.

— *Az együttműködés az állami vezetés és a Könyvtárosegyesület között nyilván nemcsak olyan nagy horderejű esetekben jön létre, mint a IV. könyvtár- és tájékoztatásügyi konferencia megszervezése. Hogyan képzelik el az együttműködést a nem ilyen nagy jelentőségű, de a mindennapi munka szempontjából mégis rendkívül fontos elvi és gyakorlati vonatkozású döntések előkészítésében?*

— A Kulturális Minisztérium illetékeivel, elsősorban Boros Sándor miniszterhelyettes elvtárral folytatott megbeszélés során — és a korábbi sokéves gyakorlat alapján — körvonalazódtak az egyesület mint társadalmi szerv és a minisztérium mint a könyvtár- és információügyi állami irányítója közötti együttműködés módjai. Boros miniszterhelyettes elvtárs a beszélgetés során hangsúlyozta, hogy a Kulturális Minisztérium ki fogja kérni döntéseihez az egyesületbe tömörült, a gyakorlati munkában rendkívül nagy tapasztalatokat szerzett könyvtárosok kollektív véleményét, s igényt tart a segítségre, amit a döntések végrehajtásához az egyesület nyújtani tud.

Úgy vélem, hogy a Kulturális Minisztérium mellett létrehozandó új tanácsadó testület, az *Országos Könyvtári Tanács*, amelynek tagjai nyilván a szakma nagy tekintélyű képviselői lesznek, elsősorban a döntések előkészítését szolgáló ajánlásokkal fogja segíteni a minisztériumot. Az egyesület mint a gyakorló könyvtárosok tömegeit magában foglaló társadalmi szervezet az ajánlások kidolgozásában működhet közre. Az egyesület közreműködése sokrétű lehet. Ugyanis a jó döntéseknek, a valóban megvalósítható határozatoknak a valóságban, a tények elemzésén, a gyakorlati tapasztalatain kell alapulniuk. Különben a döntések csak a megalapozatlan vágyak kifejezői lesznek.

Az egyesület a szakma demokratikus fóruma, ahol a megoldásra váró problémák felszínre kerülnek, s ahol a kötetlen vita, az eszmék ütköztetése napfényre hozza a különféle lehetséges megoldásokat is. Ez egyben azt is jelenti, hogy az egyesület a szakmai közvélemény alapján kezdeményezőleg lép fel, s javaslatot tesz bizonyos kérdésekben a minisztériumnak. De jelentheti azt is, hogy az Országos Könyvtári Tanácsban kezdeményezi bizonyos kérdések megvitatását azért, hogy ennek alapján

ajánlás szülessen az állami vezetés számára. Tehát az együttműködés egyik alapvonása a gyakorlati tapasztalatokból fakadó, a könyvtárostársadalomból kiinduló hasznos, az ügyet jól szolgáló kezdeményezések összefogása és megvalósulásuk elősegítése.

Az együttműködés másik, talán még fontosabb módja a cselekvő részvétel az állami vezetés által kezdeményezett tennivalók megvalósításában. Úgy vélem, a nagy könyvtárpolitikai célok kitűzése elsősorban a Kulturális Minisztérium feladata. E célok részletes kidolgozásában, a megvalósítás módjainak megkeresésében az egyesület szervezetei a maguk területén oroszlánrészt vállalhatnak. Nem elképzelhetetlen munkamódszer, hogy az Országos Könyvtári Tanács, illetve a Kulturális Minisztérium által megadott témákat az egyesület arra hivatott szekciói, bizottságai dolgozzák ki. Ezek az előkészítő anyagok szolgálhatnak azután alapul a témák tanácsbeli vitájához, majd a döntéseket szolgáló ajánlásokhoz.

Természetesen ugyanilyen fontos a tevékeny részvétel a már meghozott döntések végrehajtásában is. Ha az egyesület tagsága a kidolgozott dokumentumok tartalmát látja „visszaköszönni” a meghozott döntésekben, szívvel-lélekkel fogja keresni a gyakorlati megvalósítás jobb módjait.

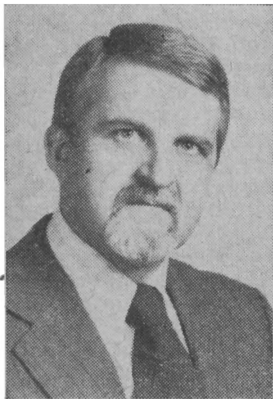
— *Melyek a legfontosabb feladatok, amiket az egyesületnek mint a könyvtárostársadalom képviselőjének a könyvtárosérdekek védelmében vállalnia kell?*

— A Magyar Könyvtárosok Egyesülete valóban a könyvtárostársadalom képviselője, s mint ilyennek, feltétlenül fontos feladata a szakma érdekvédelme. Tehát elsősorban a szakma és nem annyira az egyes személyek, illetve általában a könyvtári dolgozók érdekeinek védelme. Ugyanis az egyesület nem kívánja, de nem is tudja a szakszervezetet helyettesíteni, a szakszervezet érdekvédelmi és szociális feladatkörét átvállalni. Ezzel szemben a szakma érdekvédelme, a könyvtárosság társadalmi presztízsének növelése, a könyvtári és a tájékoztatási szakemberek erkölcsi és anyagi megbecsülésének fokozása, a jó szakmai közérzet megteremtése az egyesület elsőrendű feladatai közé tartozik.

A jó szakmai közérzet feltételei közé tartozik a jól végzett munka nyomán születő sikerélmény is. Ez pedig elsősorban a könyvtárak szolgáltató képességétől, a könyvtárakban tevékenykedő könyvtárosok szakmai felkészültségétől, odaadó, lelkes munkájától függ. Ha a szolgáltatások jók, korszerűek, és a könyvtárosok a használók igényeit gyorsan és pontosan elégítik ki, a társadalom

megbecsüli a könyvtárakat és a könyvtárosokat.

Tehát pontosabban fogalmazva: a könyvtárórsadalom érdekvédelme, anyagi-erkölcsi megbecsülésének növelése, a szakma társadalmi presztízisének erősítése mindenekelőtt a könyvtárakban dolgozó szakemberek szakmai és politikai felkészültségének szakadatlan javítását s ezzel a könyvtári munka hatékonyságának fokozását követeli. Ebben az egyesület szerepének elsősorban a *továbbképzés megszervezésében* kell megnyilvánulnia. Nem tanfolyamosdira gondolunk, hanem valóban szervezett továbbképzésre. Régóta folyik már az or-

KOVÁCS DEZSŐ,
a Magyar
Könyvtárosok
Egyesületének
főtitkára

vostovábbképzés, a mérnöktovábbképzés és még számos szakma szervezett, állandósított formájú továbbképzése. A felsőfokú végzettségű könyvtárosok számára — noha a tájékoztatástudomány rohamléptekkel fejlődik — ilyen továbbképzés egyelőre nincs.

A megoldást az egyesület rendkívül fontosnak tartja. Elképzelésünk szerint a Kulturális Minisztériumnak, a Könyvtártudományi és Módszertani Központnak, valamint a Magyar Könyvtárosok Egyesületének közös erőfeszítésével a *80-as évek elejére megszervezhető a továbbképzés*. A szervezett és rendszeres továbbképzés több mint a szűken vett szakmai ismeretek gyarapítása. Keretében a szakmai elkötelezettségen kívül a társadalmi elkötelezettség tudatosítására is szükség van. Ez pedig a tudománypolitikai, közgazdasági, sőt politikai ismeretek megszerzését, illetve elmélyítését is igényli.

Végül ehhez a kérdéshez — a szakma érdekvédelméhez — tartozik az utánpótlás, az új, kvalifikált, a szakmát nagyon értő és szerető, hivatástudattal bíró könyvtárosnemenzedék kinevelése. A könyvtárak vezetésére egyetemet végzett,

szakmailag jól képzett könyvtárosok kelljenek. A szakma érdekét szolgáló kívánság, hogy *az egyetemi könyvtárosképzés színvonala javuljon*. Ennek azonban egyebek között az is előfeltétele, hogy mind a hallgatók kiválasztása, mind pedig képzésük az eddigénél közelebb kerüljön a könyvtári gyakorlathoz, ahhoz a közelebb, amelyben az új könyvtárosok tevékenykedni fognak az egyetem elvégzése után. Úgy véljük, ebben az egyesületnek komoly, az eredményeket lényegesen befolyásoló szerepe lehetne.

— *Mit tenne még hozzá Zsidai József szavaihoz Kovács Dezső főtitkár?*

— A szakma társadalmi presztízisének erősítése magukon a könyvtárakon, könyvtárosokon is múlik. Természetesen a könyvtárnak bizonyítania kell. Szolgáltatásaival, azok színvonalával, pontosságával és gyorsaságával kell dokumentálnia szerepét, jelentőségét mind a tudományos kutatásban, mind a termelőmunkában, mind pedig a közművelődés széles körű fejlesztésében.

Meg kell azt is jegyezni, hogy a könyvtárak túlságosan szerények, nem használják ki az eredményeiken alapuló, már ma is meglevő, tevékenységük ismertetését, népszerűsítését szolgáló lehetőségeket.

A könyvtárhasználat szükségessége még nem tudatosult mindenkinben. Ehhez az igények további felkeltésére van szükség, de ez a szakmai propaganda egyelőre nem jellemzi a könyvtárak többségét. Sokkal többet kellene és lehetne tenni annak érdekében, hogy a könyvtárhasználatára már az iskolákban álaposan felkészítsék a fiatalokat. S úgy vélem, aránytalanul kevés erőt fordítanak a szolgáltatások differenciált propagálására.

A presztízis kérdéséhez, az MKE eddigi munkájának elismeréséhez az is hozzátartozik, hogy a Kulturális Minisztérium elfogadta az egyesület kiténtetési javaslatait, s ily módon az utolsó három évben nyolcan kapták meg a „Szocialista Kultúráért” kiténtetést, de a Szabó Ervin-émlékermesek közül is többen tevékeny tagjai az egyesületnek.

Ami a továbbképzést illeti, a szervezett továbbképzés csírái már megvannak, ezeket kell továbbfejleszteni. Számos képzési formában folyik a szakmai felkészültséget növelő munka. Például az egyesület műszaki szekciója az elmúlt években minden felmerült, szakmailag fontos kérdés megtárgyalását napirendre tűzte, s a területi szervek egy része is tervszerűen dolgozik.

E munka fejlődését jól mutatja az a tény, hogy amíg az 1969 és 1971 közötti időszakban 86 egyesületi előadás hangzott el mintegy 3000 hallgató előtt, ad-

dig 1976-tól 1978-ig, tehát három év alatt nem kevesebb, mint 340 rendezvényünk volt, összesen csaknem tizenötezer résztvevővel. Ezek közül 176 a területi szervezetekben zajlott le. A rendezvények között előadás, vita, tanfolyam, tapasztalatsere egyaránt akadt, s a szakmai kérdések kifejtésén kívül számos tudományos, művészeti és politikai előadás is elhangzott.

A szakmai rendezvényeken nemcsak a könyvtárpolitikai témák (az új könyvtárügyi törvényerejű rendelet, a közművelődési törvény és a könyvtárak feladatai, a tájékoztatási rendszerek kérdései stb.) kerültek napirendre, hanem a könyvtári munka szakkérdései (az új címleírási szabvány, az ETO fejlesztése, a számítástechnika alkalmazása stb.), valamint a könyvtárosképzés és a továbbképzés problémái is.

Ami a könyvtáros-utánpótlást illeti, a könyvtárosképzés rendszerét kell kialakítani. Meg kell határozni azokat a képzési szinteket, amelyek bizonyos munkakörök betöltésére alkalmassá teszik a képzésben résztvevőket. Arra azonban gondolni kell, hogy a képzési szintek egymásra épüljenek, s a tehetséges, tanulásra kész embereknek módjuk legyen a magasabb képzettség megszerzésére is. Ami most van, nem megoldás. Az helyes, hogy a középfokú képzéssel rendelkezők most államvizsgát tessenek, s megszereshetik a főiskolai diplomát. Az azonban nem helyes, hogy a középfokú képzés megoldatlan. Nem kell mindenfajta könyvtárosi munkához egyetemi vagy főiskolai végzettség, annál azonban jóval több kell, mint amit az alapfokú könyvtárkezelői képzés nyújthat. Ezért kell kialakítani az egymásra épülő, a megfelelő képzettségi szinteket biztosító egységes könyvtárosképzési rendszert.

— *A könyvtárosok egymással folytatott beszélgetéseikben gyakran felvetik a kérdést: vajon lesz-e és mikor lehetőség a rendszeres klubéletre az MKE keretében, továbbá lesz-e egyesületi helyiség, illetve állandó otthona az adminisztrációnak?*

— Lesz bizony mód a klubéletre, még akkor is, ha egyelőre nincs is saját helyisége az egyesületnek. A vezetőség törekvését az egyesületi élet feltételeinek megteremtésére már némi siker övezi. Így például az egyetem Eötvös-klubjával kötött megállapodásunk értelmében a klub helyisége hetenként egy napra az egyesület rendelkezésére fog állni. A klubhelyiséget minden kedden 17-től 22 óráig látogathatják a könyvtárosok. Itt lehetőség nyílik a kötetlen beszélgetésekre, a könyvtárosok egymással és az egyetemistákkal való találkozására, továbbá arra, hogy részt vegyenek a sok embert

érdeklő rendezvényeken. Ugyanis egy háromtagú bizottság tartalmas programot állít össze a klubot látogató könyvtárosok számára.

A Széchenyi Könyvtár, illetve annak szakszervezeti bizottsága a szakszervezeti irodát minden kedden egész napra, minden csütörtökön pedig a délelőtti órákra az egyesület rendelkezésére bocsátotta. Ezért a Magyar Könyvtárosok Egyesülete nevében itt is szeretnénk köszönetünket kifejezni a segítségért, amit a nemzeti könyvtár nyújt az egyesületnek.

Az egyesület elnöksége ezzel a lehetőséggel élve *minden kedden egész nap, csütörtökönként pedig délelőtt ügyeletet fog tartani a Múzeum u. 3-ban*. Az elnökség egy-egy tagja rendszeresen jelen lesz, hogy fogadja az egyesülethez forduló könyvtárosokat. Ezzel remélhetőleg megoldódik a központi adminisztráció elhelyezése, és megszűnnek a nyilvántartással kapcsolatos panaszok is.

— *A Magyar Könyvtárosok Egyesülete a területi szervezetek megalakulásával országossá vált. Milyen feladatokat tűztek ki a szervezet továbbépítésére vonatkozóan?*

— Tolna megye kivételével valóban minden megyeszékhelyen létrejött a területi szervezet. Ha Szekszárdon is megalakul a szervezet, a területi szervező munkát, legalábbis egyelőre, befejezettek tekinthetjük. Nagy feladatunk még a közművelődési könyvtárosok szekciójának létrehozása. Ezzel tulajdonképpen a budapesti könyvtárosok még szervezetéhez nem tartozó tagjainak problémája is megoldódik, s érvényesül az az elv, hogy az egyesület minden tagja valamely területi szervezethez vagy szekcióhoz tartozzék.

A szervező munka vége felé járva az új feladat a szervezet erősítése, megszilárdítása, az egyesületi élet továbbfejlesztése Pesten és vidéken egyaránt.

Vannak már erős területi szervezeteink is, például a Hajdú-Bihar megyei, amely mintegy 250 tagot számlál. Az öt szekció taglétszáma több mint 1300 fő, ezen belül a legnagyobb a műszaki könyvtárosok szekciója, amelynek mintegy 600 tagja van. Az egyesület taglétszáma meghaladja a 2600-at. A kialakult szervezeti keretek immár Budapesten és vidéken egyaránt lehetővé teszik a tartalmas egyesületi élet kialakítását, a gazdag programok megvalósítását.

— *Milyen feladatokat ró az egyesületre a nemzetközi kapcsolatok ápolása, a magyar könyvtárosok, illetve a könyvtárügyi képviselői a nemzetközi szervezetekben?* — fordultunk ismét dr. Zsidai József elnökhöz.

— Úgy véljük, e téren is Helsinki szel-

lemében kell eljárnunk, s a békés egymás mellett élest, egymás megismerését segítve egyik fő feladatunknak kell tekintenünk a magyar és más nemzetek könyvtárosai közötti személyes kapcsolatok építését, ápolását. E téren mindenképp a cseréltogatások kezdeményezését, támogatását tartjuk fontosnak.

Természetesen a szocialista országok könyvtárosaival máris szorosabbak a kapcsolatok, s igyekszünk ezek könyvtárosegyesületeivel együttműködésre vonatkozó megállapodásokat is kötni. Így például az NDK könyvtárosszervezetével már aláírtuk a megállapodást, sőt a műszaki könyvtárosok szekciója külön megállapodást is kötött vele.

A horvát könyvtárosegyesülettel az együttműködési egyezményt előkészítő tárgyalások befejeződtek, és a közeljövőben sor kerül az aláírásra. A szlovák egyesülettel is megkezdjük a tárgyalásokat, s remélhetőleg velük szintén hamarosan létrejön a megállapodás.

Az IFLA munkájában való részvételünket természetesen különösen fontosnak tartjuk. Számos bizottságában fejtünk ki tevékenységet, s az a véleményem, hogy a magyar könyvtárosoknak az IFLA-ban végzett eddigi tevékenysége feltétlen elismerést érdemel.

Ami pedig a közvetlen nyugati kapcsolatok kiépítését illeti, ezt is igyekszünk lehetőségeinkhez képest segíteni. Elsősorban a skandináv könyvtárüggyel kívánunk szoros kapcsolatot teremteni. A cél részünkről elsősorban a tanulás, az ottani tapasztalatok megismerése és alkalmazása a mi viszonyainkra. A skandináv országok hozzánk hasonlóan kis országok, tehát a léptékazonosság sikeres tapasztalatszerzésre ad lehetőséget. Főként az azonos jellegű könyvtárak közötti kapcsolatok kiépítését, a könyvtárak közötti együttműködést kívánjuk szorgalmazni.

Ilyen vagy még szorosabb együttműködést szeretnénk kialakítani a cseh és a lengyel könyvtárakkal is. Annál is inkább, mert ezek szocialista viszonyok között felgyűlt tapasztalatai még közvetlenebbül hasznosíthatók a magyar könyvtárügy fejlesztését szolgáló munkánkban.

— *Miben látja az egyesület elnöke a közeljövő legfontosabb gyakorlati feladatait?*

— Úgy gondolom, hogy a következő néhány hónap egyik legfontosabb feladata a Veszprémben rendezendő XI. vándorgyűlés jó előkészítése. Legutóbb, Sopronban a résztvevők száma meghaladta a 700 főt. A visszhangok arra engednek következtetni, hogy a könyvtárosok ma már a szakma egyik legnagyobb eseményének tekintik a vándorgyűlése-

ket. Ez fokozott felelősséget ró az előkészítést végzőkre. Úgy gondoljuk, hogy az idei vándorgyűlésen a fő figyelmet a *könyvtárak közötti munkamegosztásra és együttműködésre kell fordítani*, középpontba állítva a hatékonyságot és a gazdaságosságot. Ezek érdekében elsősorban a párhuzamos — ezért jórészt felesleges — tevékenységek megszüntetését, a rendelkezésre álló szellemi és anyagi erők koncentrációját, ésszerű felhasználását kell elérni.

Pontos feladatnak tartjuk az *államvizsgára készülő közép fokú végzettségű* könyvtárosok felkészülésének *elősegítését*, mégpedig főként a konzultációk szervezésével. Ugyanis álláspontunk szerint az államvizsgák színvonalából egy jótányt sem szabad engedni, mert a szakma felhigul. A tehetségeseknek, a szakmát hivatásuknak tekintőknek viszont minden segítséget meg kell adni ahhoz, hogy jó eredménnyel vizsgázzanak.

Ugyancsak lényeges feladatnak tekintjük az *új címleirási szabványok országos ismertetését* és a bevezetés elősegítését. Szeretnénk a továbbiakban napirendre tűzni a *könyvtárosképzés problémáit*, továbbá megszervezni a *korszerű könyvtári technológiák ismertetését és terjesztését*. Ez utóbbi keretében külföldi vendégeket szeretnénk felkérni budapesti és vidéki előadások tartására.

Végül fontos feladatnak tartjuk az egyesület *évkönyvének* megjelenítését is, amely az eddigiektől eltérően bővülni fog a szekciókban és a területi szervezetekben elhangzott fontosabb, magas színvonalú előadások szövegével is.

— *Befejezésül szeretném, ha Zsidai József röviden kifejtené, mit kívánnak tenni a szakmai örökség ápolására, a fiatal könyvtárosok szakmai öntudatának, hivatástudatának kialakítására?*

— Az egyesületnek e téren nagyok a feladatai, de azért tulajdonképpen nincs is túl nehéz dolgunk, mert szakmánk története során olyan, nemzetközileg is kiemelkedő egyéniségek törtek utat a fejlődésnek, mint *Szabó Ervin, Dienes László, Köhalmi Béla és Fitz József*. A nagy magyar könyvtárosok pályaképeinek ismertetése, pályázatok hirdetése a róluk, illetve szellemi örökségükről szóló tanulmányokra, szakdolgozatok íratása épp olyan feladatunk, mint annak elérése, hogy Budapesten és vidéken könyvtárakat, utcákat nevezzenek el róluk.

A múlt feltárása, szakmai örökségünk közkinccsé tétele, a fiatal könyvtárosokban a szakmai öntudat, a szakmai büszkeség ébresztése, a múlt és a jelen egybekötése nehéz, de szép és megtisztelő feladatunk. Szeretnénk ennek minél teljesebb mértékben eleget tenni.

Ónódy Miklós

Bemutatjuk

a Magyar Szabványügyi Hivatal könyvtárát és szabványtárát

Mielőtt hazánkban is elkezdtek a gépkocsi biztonsági övek gyártását, meghatározták a jó minőségű öv tulajdonságait és közreadták műszaki mutatóit, paramétereit. Ez a hivatalos előírás formájában megjelent dokumentum, melyet a Magyar Szabványügyi Hivatal (hivatalos rövidítése MSZH) bocsátott ki, szabvány volt. De szabványokat nemzetközi szervezetek is közreadnak, például az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának a közlekedés biztonsági felszereléseire vonatkozó szabványai szerint gyártott termékek az „E” jelzést viselik.

A szabványok olyan dokumentumok, melyeket az erre feljogosított intézmények — meghatározott eljárással, az érdekelt szervek közreműködésével — bocsátanak ki azzal a céllal, hogy bizonyos rendszeresen ismétlődő műszaki és gazdasági feladatokra egységes szabályokat és megoldási módokat állapítsanak meg. A kötelező alkalmazás előírásával azt kívánják elérni, hogy a szabványokat a népgazdaság javára következetesen használtsák. A szabványok jelentőségét a 19/1976. (VI. 12.) Mt. sz. minisztertanácsi rendelet megfogalmazása is alátámasztja, e szerint ugyanis „a szabványosítást fel kell használni a népgazdasági feladatok végrehajtásának elősegítésére, a műszaki fejlesztés meggyorsítására, a minőség javítására, a takarékos és ésszerű megoldások elterjesztésére, valamint a nemzetközi munkamegosztás bővítésére”. A szabványokra külföldön eltérő kifejezéseket használnak: a szovjet és az angolszász nyelvterületen a *standard*, a német, a francia, cseh, lengyel stb. nyelvben pedig a *norma* elnevezés fedti a magyar szabvány fogalmát.

Hazánkban az első szabványosítás jellegű munka 1875-ben indult Ybl Miklós kezdeményezésére a Magyar Mérnök- és Építészegyletben. A szabványosítás első nemzetközi szerve, az *International Electrotechnical Commission* (IEC) 1906-ban alakult, és hatására nálunk is megkezdődött a rendszeres szabványosítás a Magyar Elektrotechnikai Egyesületben. Az így készült első szabványok 1910-ben jelentek meg MEE jellel az „Elektrotechnika” c. folyóirat hasábjain. Az első világháború után Magyar Ipari Szabványosító Bizottság létesült, amely az „Ipari Szabványosítás” c. közleményében 1922-ben publikálta az általa készített, MISZ jelű szabványtervezeteket. A bi-

zottság anyagi okokból 1931-ben megszűnt.

1926-ban megalakult az államok szabványosító intézményeinek szövetsége, az ISA, mely 1946 óta *International Organization for Standardization* (ISO) néven működik Genfben; jelenleg 86 ország a tagja. Hazánkban 1933-ban kezdte meg munkáját a Magyar Szabványügyi Intézet, amely MOSZ (Magyar Országos Szabvány) jellel kiadta az első országos szabványokat. 1949-ig 1018 MOSZ szabvány jelent meg, ekkor jelzésük MNOSZ-ra (Magyar Népköztársasági Országos Szabvány) változott. 1951-ben átszervezéssel létrehozták a Magyar Szabványügyi Hivatalt, 1957-ben pedig a magyar népköztársasági szabványok jelölését MSZ-re változtatták. A szocialista államok közötti szabványosítási együttműködés az 1950-es évek elején kezdődött. 1962-ben megalakították a KGST szabványügyi állandó bizottságát, amely kezdetben szabványajánlásokat dolgozott ki. 1974-ben a tagországok egyezményt írtak alá, ez az úgynevezett szófiai konvenció, amely rögzíti a KGST szabványokra vonatkozó elveket és eljárásokat. 1977 óta ezeket a magyar állami szabványokban honosítják, s jelzetükben megkülönböztetésül a KGST betűit szerepeltetik (például MSZ KGST 145—77 és a szabvány címe). A nemzetközi szabványügyi szervezetben, az ISO-ban jelenleg 157 műszaki bizottság (TC-*Technical Committee*) foglalkozik szabványosítással.

Az MSZH tájékoztatási feladatai

A szabványosításról 1976-ban megjelent minisztertanácsi alaprendelet kimondja, hogy a Magyar Szabványügyi Hivatal a szabványosítás országos hatáskörű központi irányító szerve, amely a minisztertanács közvetlen felügyelete alatt működik. (Felügyeletét a minisztertanács az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke útján gyakorolja.) A rendelet az MSZH kötelességévé teszi az állami, a nemzetközi és a külföldi szabványkiadványok, valamint a szabványosításra vonatkozó irodalom gyűjtését, nyilvántartását, továbbá a szabványokról információk szolgáltatását.

Az MSZH a 70-es évek elejétől sokat tett annak érdekében, hogy a szabványokat ne csak megalkossa, hanem mielőbb el is juttassa a használókhoz. E célból

saját nyomdával rendelkező kiadói szervezetet létesített, s elérte, hogy a szabványok a jóváhagyástól számított 3—4 hónapon belül megjelenjenek. Az átfutási idő korábban egy-két év volt, erre az eredményre tehát jogosan büszke az MSZH vezetősége. A terjesztés hatékonyságát más intézkedéssel is javították: a magyar szabványok árusítását saját kezelésbe vették, és 1979 áprilisától a szabványokat az MSZH székházával (IX., Üllői út 25.) szemben levő saroképület földszintjén létesített MSZ szabványboltban (VIII., Üllői út 24. sz.), tehát szinte helyben vásárolhatják meg az érdeklődők a központban kapott tájékoztatás alapján, és nem kell a bolt régi helyére (Szent István tér 4.) utazgatniuk. A használók érdekeit szolgálja az is, hogy az évenként megjelenő szabványjegyzékben 1979-től kezdve nemcsak az országos, hanem az ágazati szabványok is szerepelnek.

Az MSZH Műszaki Tájékoztatói Központja

Az MSZH 1978-ban megszervezte a műszaki tájékoztatói központot, amely mint a hivatal egyik főosztálya 1979-ben kezdte meg szervezetszerű működését. A központ három alapfeladatot lát el: mint nemzeti szabványinformációs központ végzi a szabványügyi szakirodalmi tájékoztatást és az állami nyilvántartási munkákat; a szabványkiadványokat saját üzletében értékesíti; s végül feladata a szabványosítási szakoktatás is. A szabványügyi szakirodalmi tájékoztatás és a nyilvántartás sokrétű tennivalóit az alábbi részlegek, gyűjtemények végzik: az *MSZ nyilvántartó osztály* — részben hatósági feladatként — az országos, az ágazati és az MSZ KGST szabványok első példányaiból létesített, kb. 15 000 szabványt számláló gyűjteményt kezeli a székházban (Üllői út 25.), továbbá üzemelteti a gyorsmásolás célját szolgáló országos és MSZ KGST szabványok használati tárárt (Üllői út 24.). A *műszaki dokumentációs és információs osztályon* van a külföldi és a nemzetközi szabványok alap- és használati példányainak tára, valamint a műszaki könyvtár. E részleg feladata a szabványügyi információs tevékenység bekapcsolása — az elektromos számítógépes technika felhasználásával is — a hazai és a nemzetközi információs rendszerekbe. Végül a *műszaki szolgáltatási* osztály végzi az országos, a külföldi és a nemzetközi szabványok gyorsmásolását, a könyvtári és a dokumentációs munka szabványosítását, továbbá előkészíti a mikrofilmtechnika bevezetését. A központ dokumentumállománya 1978. dec. 31-én 243 767 egységből

állt. (Könyv 9711, időszaki kiadvány 1056, szabvány 233 000 — ebből magyar kb. 15 000).

A szabványok gyűjtése, feldolgozása

Az előbbieken érintett, kiterjedt feladatok jórészt a műszaki dokumentációs és információs osztály keretében működő *könyvtár és szabványtár* látja el (Cím: 1091 Bp. Üllői út 25.. Telefon: 183-011, tájékoztatás: *Katona Gyuláné* és *Guba Ferenc*; könyvtári szolgáltatás: *Reményi Jánosné*). A szabványok növekvő jelentőséget mutatja a gyarapodás is, amely éves átlagban megközelíti a 40 000-et. A technika fejlődése következtében a szabványokat korszerűsítik, a régiek helyébe újak lépnek. Ez a könyvtárnak lényeges többletmunkát okoz, mivel évente mintegy 20 000 szabványt kell kiselejteznie a változtatások, illetve hatálytalanítások következtében. A nemzetközi együttműködés is sok erőt köt le: 41 országban működő nemzeti és nemzetközi szabványintézményekkel folytatnak cserét. Évente kerekén 41 000 magyar szabványt küld az MSZH a partnereknek, és a viszonyosság alapján érkezett szabványok száma is alig kevesebb (1978-ban például 37 000 volt).

A könyvtár gyűjtőkörét az intézmény feladatai határozzák meg: elsősorban a szabványkiadványokat (szabványok, -kiegészítések, műszaki előírások stb.), valamint a szabványosításra vonatkozó szakirodalmat gyűjti, de a műszaki és a természettudományos kézikönyveket, lexikonokat, műszaki értelmező szótárakat is beszerzi, ennek következtében értékes segédkönyvtári anyaggal rendelkezik. Látogatásunk idején például Japánból érkezett egy többkötetes munka, mely a különféle iparágak területén érvényes angol, amerikai, francia, japán, NSZK és ISO szabványok adatait közli összehasonlító táblázatos formában. (*World standard mutual speedy finder*. Tokyo, ITTI, 1976.) Sajnos, a közreadó a szovjet GOSZT és a KGST szabványokat nem szerepelteti a gyors visszakeresést lehetővé tevő jegyzékében.

A könyvtár büszkesége folyóiratgyűjteménye, melyben 55 fontos külföldi szabványügyi időszaki kiadvány található. (*BSI News*, *ISO Bulletin*, *Courier de la Normalisation*, *DIN Mitteilungen-Elektromnorm*, *Normalizacija*, *Sztandartü i Kacsesztvo* stb.) Közülük jó néhány az országban csak ide jár. Természetesen teljes számban megvannak a hazai szabványosítási folyóiratok és a magyar szabványgyűjtemények is.

A beérkezett külföldi és nemzetközi szabványok egy részéről (10 ország) ETO szerinti katalógusok tájékoztatnak, öt or-

szág szabványait pedig saját szakrendjük szerint tárják fel. E katalógusok szerkesztése nagy figyelmet kíván, mivel a szabványok szakrendszerei szerkezetük és jelölésük tekintetében országonként eltérnek. Például a GOSZT szabványok cirill betűvel, a lengyelek római számmal jelzik a csoportokat, az angol szabványok folyószám-sorrendben, a németek szabványait az ETO szerint és ezen belül esetleg külön csoportokban rendezik, az ISO pedig a TC munkabizottságok jelzete alatt osztályozza szabványait. Ezért dicséretes munkát végeznek a katalógusok építői: a nehézségek ellenére naprakészek e bonyolult szakkatalógusok. A szabványokról — az érvényes díjszabás szerint — magyarra, illetve idegen nyelvekre történő fordításokat is vállalnak. E sokféle tevékenység mellett még arra is jut idejük, hogy *könyvtári tájékoztatót* szerkeszsenek, amelyben a szakma fontosabb folyóirataiknak címfordításaival, a legújabb beszerzések adataival és egyéb információkkal segítik az MSZH szakembereinek tájékozottságát. A tervek szerint kiadványukat könyvtári kapcsolataik bővítésére is felhasználják.

Példamutatón korszerű tárolás

A magyar szabványokat hagyományos iratszekrényekben tartják. E szabványok dokumentációjában (szabvány-irattár) megtalálhatók a szabványosítás során készült feljegyzések, tervezetek, szakbizottsági jegyzőkönyvek stb., amelyek a helyszínen tanulmányozhatók, de kívánságra xerox-másolatot is készítenek róluk. A szabványok túlnyomó többségét, kb. 210 000 külföldi és nemzetközi szabványt fénycsövekkel megvilágított, tágas, utcai földszintes helyiségekben, a dokumentumok raktározásának egyik legkorszerűbb módján, hat darab *Zippel-rendszerű automata tárolóban* tartják. E ragyogóan tiszta és a kívánt színre (krém, szürke, kék stb.) festett acélszekrények nemcsak szépek, hanem kezelőik tanúsága szerint lehetővé teszik a gyors keresést is, miközben a raktári munkákkal járó fizikai fáradalmaktól megkímélik az ottani nődolgozókat.

Az elektromos vezérlésű automata rendezőszekrény polcai a páternoszter elve alapján függőleges és kör alakú pályán mozognak. Automatikus működéskor a kívánt polc (emelet) gombjának benyomásával indul a berendezés oly módon, hogy a keresett polc a rövidebb úton — előre vagy hátramenetben — érkezik a kezelőasztal szintjére. Kézi vezérléskor a gombot addig tartják benyomva, míg nem a kívánt polc megáll, és a csapágyazott, kigördítő rúd segítségével az 5—7 kg-os teli dobozok könnyen kiemelhetők, majd

visszatárolhatók. A rendezőszekrény 16 polcsorán, emeletenként 5, összesen tehát 80 tárolódoboz található, ezek befogadóképessége 24 folyóméter dokumentum. A prospektus szerint e Zippel 860—4f típusú tárolóban 120 000 darab, 0,2 mm vastag, A/4 (297×210 mm) méretű kartoték helyezhető el. Mivel a szabványok vékony papíron, átlag 6—10 oldalon készülnek, belőlük is sok tízezer elfér egy ilyen tárolóban.

A könyvtárakat különösen azok a Zippel 860 típusú automata kartontárolók érdekelhetik, amelyekben az A/4-estől az A/7-es méretig a kartonok fekvő vagy álló helyzetben tárolhatók. A különböző típusú tárolókban (14—24 emeletesek, polconként 5—10 dobozzal) a méretekől függően szekrényenként 105 000—504 000 db karton is elhelyezhető, a gyártmányismertető szerint. És ami a legfontosabb, az automata tárolókat Budapestén gyártják. A szekrényt részekre bontva szállítják, majd a helyszínen összeszerelik. (Cím: Fémfeldolgozó Szövetkezet, 1393 Bp. XIII., Rajk László u. 54., telefon: 290-806, telex: 22-4261).

Az automata tárolókkal tehát a külföldi és a nemzetközi szabványok kikeresése, kézbevétele jóformán csak pillanatokig tart. E szabványokat is a helyszínen tanulmányozhatják az érdekeltek, vagy xerox-másolatot kérhetnek róluk. Ha több példány van belőlük, egyet kikölcsönözhetnek. Az utóbbi a kedvezőbb eset, mivel a helybeni használatra szolgáló „olvasóterem” mindössze 8—10 m² alapterületű, egyablakos kis szoba, amely egyúttal egy könyvtáros munkahelye is. A földszintes helyiség ablaka lényegében egy parkolóra nyílik, ahol a mellékutcából az Üllői úti főútvonalra besorolását váró 8—10 gépkocsi állandó zaja (nyáron füstje is) nehezíti a külföldi szabványok tanulmányozását. Pedig az érdeklődés megfelelő, ezt a forgalmi statisztika igazolja: 1978-ban 13 762 látogató kereste fel a könyvtárt; közülük kb. 5000 olvasó 9780 dokumentumot helyben használt, és 15 065 darabot kikölcsönözött. Megjegyezzük azonban, hogy a könyvtár csak délelőtt 9 és 12 óra között (szerdán 9-től 16 óráig) tart nyitva (szombaton és munkaszüneti napokon zárva van). A nyitvatartás ideje (heti 23 óra) tehát csak a munkaidő felében teszi lehetővé a szabványok helybeni használatát. E helyzetben a létszám szükséges növelésével és megfelelő olvasóhelyiség kialakításával kellene segíteni.

Tájékoztató a szabványokban

A hazai és a külföldi szabványokról a legfőbb források a különféle szabványosító szervek kiadásában rendszeresen meg-

jelenő szabványjegyzékek. Az MSZH jegyzékei a kézirat lezárásának időpontjában érvényes szabványkiadványokat sorolják fel. Így a legfrissebb, kétkötetes „MSZ Szabványjegyzék 1978” (Szabványkiadó, 1978.) azokról a szabványokról stb. tájékoztat, amelyek az előző évben, vagyis 1977. dec. 31-én hatályban, illetve érvényben voltak. (Mivel a címadat megtévesztő lehet, a jegyzék bibliográfiai leírásában a zárás időpontját célszerű feltüntetni.) A jegyzék első kötetében a szabványokat a magyar szabványok szakrendszerében (MSZSZ) találjuk. Ebben az ABC nagybetűivel jelölt 19 főosztály mindegyike betűvel és egy számjeggyel jelölt osztályokra, az osztályok betűvel és két számjeggyel jelzett szakcsoportokra tagozódnak. A szakcsoportokon belül a szabványkiadványok azonossági számuk sorrendjében következnek. A második kötetben levő számszerű mutatóban a szabványok száma után a megfelelő szakcsoport jelét (például E 25/b) láthatjuk. A betűrendes mutató pedig a tárgyszavak, címszavak alapján utal a szakcsoportra (például Esztergagép D 81/a).

Az érdeklődők az időközben történt változásokról és az új szabványokról az MSZH hivatalos lapjából, a *Szabványügyi Közölnyökből* értesülhetnek. Ez havonta kétszer jelenik meg, s az országos, valamint az ágazati szabványosításra vonatkozó rendeleteket, módosításokat, hatályba léptetéseket, illetve hatályon kívül helye-

zéseket közli. A közlönyhöz csatolt megrendelő levél beküldésével az új szabványok a szabványboltból gyorsan beszerezhetők. Mind a Szabványügyi Közölny, mind a *Szabványosítás* — amely az MHSZ műszaki tudományos havi folyóirata — referátumokban ismerteti az új szabványokat.

A szabványügyi szakirodalmi tájékoztatásban más intézmények is hasznos munkát végeznek. Így az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ *Műszaki Információ. Szabványosítás* c. tájékoztatója külföldi szaklapokból közöl szemlét teljes vagy rövidített tartalommal. Ugyancsak az OMKDK referálólapjában, a *Műszaki Lapszemle* sorozataiban is megtaláljuk évente mintegy 12 000 szabvány informatív jellegű leírását. Az elkészült szabványfordításokat pedig az OMKDK tárolja fordításgyűjteményében, róluk a megfelelő katalógusokból tájékozódhatunk. Szabványosítási és minőségfejlesztési kérdésekkel foglalkozik még például a Kohó- és Gépipari Minisztériumnak a *Minőség és Megbízhatóság* c. kéthavonta megjelenő folyóirata is.

A könyvtári és a dokumentációs szabványosítás helyzete

Köztudomású, hogy az ötvenes években alkotott könyvtári és dokumentációs szabványok rendkívül nagy mértékben segítették az akkoriban alakuló hazai könyvtárak és dokumentációs intézmények fejlődését. Más téren, egyebek között a képzésben, oktatásban is fontos szerepet játszottak e szabványok, a hiányzó tankönyveket, segédleteket pótolták. Az azóta eltelt időszakra vonatkozólag idézzük a kérdés szakértőit: „Az elmúlt 15–20 évben szabványokba foglalt előírásokat a gyakorlati igények túlhaladták, alapvető nemzetközi szabványok és szabványajánlások kerültek kidolgozásra, új szabványosítási problémák is felmerültek, könyvtári és dokumentációs szabvány viszont alig készült.” (Kuruc Imréné—Sárdy Péter: Szabványosítási feladatok a könyvtárügy és dokumentáció területén. Szabványosítás. 1977. 8.) Egyedüli kivétel az ETO rövidített és teljes táblázatainak kiadása szabványként. Ez az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ anyagi támogatásával megvalósult, nagyszabású vállalkozás az angol, német stb. kiadásokkal is felveszi a versenyt (a teljes táblázatok indexeitől, betűrendes tárgymutatóitól eltekintve, melyek később készülnek el). Hosszú idő után, a 70-es években jelentek meg azok a szabványok, melyek nemzetközi kezdeményezések (IFLA, ISO) hazai alkalmazásából születtek: ISBN (1973), ISSN

(1975), legújabbán a könyvek bibliográfiai leírása (1978). A KGST szabványosítása keretében kimunkált egynyelvű információkereső tezauruszhoz kapcsolódva a magyar nyelvű tézaurusz-szabványt is kibocsátották (1976).

E kiragadott példák is bizonyítják, hogy nagyobb ütemben szükséges a szabványosítás folytatása, hiszen a nemzetközi együttműködés, a számítástechnika alkalmazása újabb és újabb feladatokat ró a könyvtári és a dokumentációs szabványosításra. A hivatkozott cikk tanúsága szerint az illetékesek tudják ezt. Megállapítják, hogy az alakiságra vonatkozó szabványaink nagy része elavult, módosításra szorul. Folyik a nem hagyományos dokumentumok (film, hanglemez stb.) nemzetközi szabványosítása, az eredményt célszerű megvárni. Az országnevek és a nyelvek kódjainak szabványai 1977-ben megjelentek, s a hasonlók, például a folyóiratok címrövidítésének munkálatai is rövidesen befejeződnek. A transliterációs szabványok nehézségeire utal, hogy e munkákkal mind az ISO, mind a KGST keretében foglalkoznak. A nemzetközi munkálatok termékeit tehát az egyeztetés érdekében meg kell várni. Az újabb vélemények szerint a könyvtári munkafolyamatok, eszközök, berendezések (nyilvántartások, ügyviteli nyomtatványok stb.) előírásait a jövőben műszaki irányelvként (MI) célszerű kiadni, ennek következtében — a szabványtól eltérően — nem volna kötelező erejük. A technika fejlődése a gépi adatfeldolgozásban és a reprográfiában is szükségessé teszi az eljárások, a berendezések és a „termékek” szabványosítását.

A szabványügyi tájékoztatás automatizálása

Amint *dr. Sütő Kálmán* elnökhelyettes és *Róka Gyula* fősztályvezető-helyettes elmondotta, az MSZH vezetősége tisztán látja, hogy csak az automatizált szabványügyi tájékoztatás lehet korszerű, és felel meg a jövő igényeinek. (Lásd még *Lombos Antal*: Automatizálás a szabványügyi tájékoztatásban című írását is a Számítástechnika 1978. évi 10. és 11. számában.) A számítástechnika és az MSZH-ban a közeljövőben bevezetendő mikroéptechika alkalmazásával nemcsak gyorsabb lesz a tájékoztatás, hanem ezek révén lehetővé válik a szabványok tartalmára vonatkozó információszolgáltatás is. A gépi adatfeldolgozás kibővíti a szolgáltatások körét, s bevezetik majd a szelektív információterjesztést is. A számítógépek készítik a magyar állami, a KGST, valamint az egyéb nemzetközi és külföldi szabványok jegyzékét és a keresést megkönnyítő indexeket. De a hazai OSZIR alegendáival, továbbá a KGST NTMIR, a KGST Szabványosítási és Mérésügyi Automatizált Információs Irányítási Rendszerével, valamint az ISO-nak ISONET elnevezésű rendszerével való összekapcsolhatóság szintén megköveteli az automatizálást. A munka rendkívül nehéz, mert a szabványosításban két feladatot kell egyidőben, párhuzamosan megoldani: egyrészt a szabványokról tájékoztató rendszert automatizálással tovább kell fejleszteni, másrészt a tájékoztatást és annak számítástechnikai eszközeit is szabványosítani kell.

dr. Móra László

Olvastuk

a *Népművelés* februári számában *Papp Margit* „Távlati tervezés” című írását, amely fontos és érdekes adatokat közöl a kulturális intézményrendszer fejlesztési szempontjairól, illetve a fejlesztések sürgősségének megállapításában tükröződő fenntartói *értékrendről*. Ez ugyanis a fejlesztési terv hangsúlyait, sorrendiségét is kifejezi. „Milyen aggasztó jelek utalnak gyakorlatunkban a sorrend hiányára?” — teszi fel a kérdést a cikk szerzője, s válasza így hangzik: „Az V. ötéves terv időszakára a tanácsok az Országos Tervhivatal 600 millió forintos irányszámával szemben 2178 millió forintot terveztek közművelődési és művészeti beruházásokra. (1978-ra ezt is túllépve 2334 millió forinttal számoltak.) Ezek az összegek így oszlottak meg: művelődési otthonok 1361 millió Ft; közművelődési könyvtárak 238 millió Ft; múzeumok, levéltárak 140 millió Ft; színházak, zenei létesítmények 217 millió Ft; ifjúsági létesítmények 51 millió Ft; egyéb 171 millió Ft.

Művelődésiotthon-hálózatunk valóban hiányos és elavult, de fejlesztésének ilyen aránya (62 százalék) még akkor is túlzott volna, ha könyvtáraink, színházaink, múzeumaink a legkedvezőbb körülmények között dolgoznának.

A tervezett fejlesztések művelődési otthon központúsága abból származik, hogy a tanácsok szinte kizárólag reprezentatív városi, nagyvárosi intézmények építését tervezték, s a hatalmas anyagi ráfordítás nincs arányban tényleges hasznukkal.”

Új fejlődési szakasz?

Egy szakterület fejlődése, a fejlődést jelző változások hosszabb távon nyomon követhetők. Egy-egy, viszonylag rövidebb időszakon belül azonban nehéz megállapítani, hogy a fejlődési szakaszok mikor érnek véget. A következőkben néhány összefüggésre, ellentmondásra szeretném felhívni a figyelmet, mert ezek látszólag arra utalnak, hogy könyvtárügyünkben új fejlődési szakasz van kibontakozóban.

Növekvő könyvvásárlás — csökkenő könyvtárhasználat?

Könyvtári szakirodalmunk eléggé ritkán vizsgálja a könyvkereskedelem és a könyvtári tevékenység közötti összefüggéseket, és ha akad is időnként ilyen vizsgálódás, főbbnyire csak a könyvkereskedelem által a könyvtáraknak nyújtott szolgáltatásokat elemzi különböző oldalokról. Az egész könyvkereskedelemnek a közművelődési könyvtári tevékenységre gyakorolt hatásáról főként csak utalások olvashatók az ilyen publikációkban, pedig e hatás az utóbbi években mind nyilvánvalóbbá vált. Ennek érzékeltetését szolgálja a 261—262. oldalakon levő táblázat, amelynek adatai a könyvkereskedelmi és a könyvtári statisztikákból kerültek egymás mellé.

Az abszolút számok önmagukban is sokat mondanak. Az eladott könyvek forgalma először 1970-ben haladta meg az egymilliárd forintot, és nyolc év alatt ez az összeg is megkétszereződött. Különös figyelmet érdemel a lakosság könyvvásárlásának gyors növekedési üteme: ez hat év alatt kétszereződött meg, és túllépte a másfél milliárd forintot. Bár természetes, mégis félelmetesen nagy a különbség a lakosság könyvvásárlása és a közművelődési könyvtári hálózatok könyvbeszerzési összegei között. A valóságban a különbségek még nagyobbak, mivel a közületi vásárlások egy része könyvjutalom, könyvvásárlási utalvány formájában ugyancsak a lakossághoz kerül. Becslésem szerint a közületi vásárlások legalább 4—5 százaléka szintén a magánosok tulajdonába jut, s az otthoni könyvtárakat gyarapítja. Néhány összevetés, számítás még érzékletesebbé teszi a különbségeket. Ha a tanácsai és a szakszervezeti könyvtárhálózat együttes könyvbeszerzési összegét viszonyítjuk a lakosság könyvvásárlásának összegéhez, évenként 15—21-szeres arányt kapunk a lakosság vásárlása javára. Egy másik összevetés a következő eredményt adja: 1970-ben 756 millió, 1977-ben pedig 1 milliárd 680 millió forint volt a különbség a lakosság könyvvásárlásának és a két könyvtári hálózat könyvbeszerzésének összege között a *lakosság javára*. Talán még szembevetnők azok az adatok, amelyek azt jelzik, hogy a táblázatban szereplő összegekért hány könyvet vásárolhattak a könyvtárak és a lakosok. E számítás során figyelmen kívül hagyhatjuk azokat az áremelkedési adatokat, amelyeket *Kuti Éva* közlése szerint 1964 és 1972 között átlagosan 20 százalékra, a szépirodalmi művek esetében pedig 51 százalékra lehet tenni. (*Kultúra és Közösség, 1977. 3. sz.*) Az áremelkedési indexeket azért sem kell számításba vennünk, mert az eltelt időszakban tovább emelkedtek az árak, továbbá mert az áremelkedések a lakosságot és a könyvtárakat egyaránt érintik. A számítás alapjául az az átlagár szolgál, amelyet a szakirodalom az elmúlt néhány évben a hazai kiadású könyveket illetően körülbelül 35 forintban jelölt meg. Ezt figyelembe véve 1977-ben a két könyvtárhálózat 2 millió 781 ezer, a lakosság 50 millió 771 ezer könyvet vásárolhatott. A különbség ebben az egyetlen évben is majdnem 48 millió kötet. A táblázatban jelzett nyolc évben a könyvre költött pénzért 293 millió 257 ezer kötetet vásárolhatott a lakosság. (Összehasonlításképpen: a két hálózat teljes állománya 1977. december 31-én 35 millió 113 ezer kötet volt.) Ezek az átlagárral számított adatok természetesen nem mutatják ki pontosan a valóban beszerzett kötetszámokat, de az arányokat elfogadhatóan érzékeltetik.

A táblázatban közölt és a számított adatok alapján mindenképp le kell szögezni: E számok arra semmiképpen sem jogosítanak fel senkit, hogy a lakossági vásárlás javára nagy súllyal billenő mérleg alapján kimondhassa a közművelődési könyvtárak végítéletét. Köztudomású ugyanis, hogy a lakosság könyvvásárlása nem oszlik meg arányosan sem területileg, sem a lakosságrétegek, -csoportok szerint. A falvakban kevesebb könyvet vásárolnak, bizonyos társadalmi rétegek, csoportok alig vagy egyáltalán nem vesznek könyvet. Mindezen felül a könyvvásárlók többsége a könyvtáraknak is tagja, hiszen nem tudnak minden, számukra érdekes és fontos művet megvásárolni. Vagyis könyvtárainknak a jövőben is bőven lesz olvasószervező, irodalomnépszerűsítő és egyéb szakmai feladatuk.

Ev	Összes könyv-forgalom (millió Ft)	Közület könyvvásárlás (millió Ft)	Lakossági könyvvásárlás (millió Ft)	A tanácsi könyvtárak könyvvásárlása (Ft)	A szakszervezeti könyvtárak könyvvásárlása (Ft)
1970	1033	224	809	40 711 103	12 437 742
1971	1143	232	911	40 440 925	12 997 523
1972	1218	240	978	39 278 591	14 145 909
1973	1434	268	1166	46 607 265	12 239 991
1974	1617	311	1366	53 236 496	16 460 580
1975	1789	324	1645	59 457 571	17 492 871
1976	1994	382	1612	67 419 563	20 201 771
1977	2212	435	1777	75 497 581	21 867 079

Látunk kell azonban azt is, hogy az a nagy mennyiségi különbség, ami a lakosság könyvvásárlásának javára évek hosszú során át mutatkozott, minőségi változást is eredményez. Ezt a könyvtári statisztikák is kezdik tükrözni — bizonyítékkul **elegendő itt a tudományos és ismeretterjesztő irodalom kölcsönzésének növekedésére, valamint a helyben használat fokozódására hivatkoznunk.** Érdekes, hogy a növekedés, az olvasók számának ingadozása és a kölcsönzési forgalom csökkenése mellett valósult meg. A csökkenő irányzatot bizonyos mértékig természetesnek lehet tekinteni, hiszen ha valaki rendszeres könyvvásárló lesz, természetesen kevesebbszer veszi igénybe a könyvtár kölcsönzési szolgáltatásait, és az is előfordulhat, hogy lemond a könyvtárhasználatról. A közművelődési könyvtárak olvasóinak és az általuk kölcsönzött kötetek számának az elmúlt nyolc év során megmutatkozó ingadozása nemcsak statisztikai hibákra, a könyvtári munka gyengeségeire utal, hanem a könyvtárakon kívül álló tényezőkre is. Egyebek között a lakosság könyvvásárlásának gyors növekedési ütemével is kapcsolatban áll. Ezt azért is érdemes megemlíteni, mert manapság az olvasók számában és a kötetforgalomban bekövetkező legcsekélyebb visszaesés a könyvtári munka józan megítélése helyett a jól dolgozó könyvtárak esetében is kemény elmarasztalással járhat. Éppen ezért a közművelődési könyvtárak tevékenységének jövőbeni értékelésekor szükséges megismerni és mérlegelni a környezetükben élők könyvvásárlását is. Ez azonban nem menti fel a könyvtárakat attól a kötelezettségüktől, hogy szolgáltatási formáikat bővítsék, színvonalukat emeljék, könyvtárnép-szerűsítő tevékenységüket javítsák. A szolgáltatási formák bővülésének különös hangsúlyt kellene kapnia, de a két hálózat nagy többségét alkotó apró könyvtárak esetében erre kevés a lehetőség. Márpedig, ha a könyvtárak nem tudnak majd lényegesen **többet nyújtani, mint a könyvkereskedelem,** számolniuk kell a számszerű eredmények csökkenésével. Sajnos, egyelőre kérdéses, hogy a jelenlegi fejlődési ütem mellett milyen mértékben és módon tudják bővíteni szolgáltatásaikat a könyvtárak.

Termelés — tanulás — életmód — könyvtár

Nemcsak a lakosság könyvvásárlásának nagymértékű emelkedése idézi elő a stagnálást a közművelődési könyvtárak statisztikai eredményeiben. A társadalmi és a gazdasági körülmények kedvező változásával, fejlődésével párhuzamosan a könyvtárak funkciói is törvényszerűen — ha nem is alapjaiban — módosultak. Szinte teljes mértékben megszűnt az a feladat, amit korábban az analfabétizmus felszámolása a könyvtárakra rótt.

Tíz-tizenöt évvel ezelőtt még igen fontosnak tartottuk a közművelődési könyvtáraknak a termelést közvetlenül segítő funkcióját, különösen a falvakban. Ma, amikor a mezőgazdasági nagyüzemek mind nagyobb hányada dolgozik a termelési rend-

A tanácsai és a szak-szervezeti könyvtárak könyvvásárlása együtt	A tanácsai és a szak-szervezeti könyvtárak állománya (kötet)	Kölcsönzött állomány-egységek a tanácsai és szak-szervezeti könyvtárakban (kötet)	Az olvasók együttes száma a tanácsai és a szak-szervezeti könyvtárakban
53 148 845	24 715 936	54 827 432	2 224 683
53 437 448	26 082 402	55 911 996	2 231 390
53 424 500	27 306 952	57 675 265	2 253 275
58 847 256	28 194 291	56 476 508	2 257 670
69 697 076	29 860 480	56 379 731	2 240 720
76 950 442	31 557 436	54 711 216	2 211 134
87 621 334	33 134 679	56 018 665	2 201 229
97 346 660	35 113 616	55 518 147	2 256 035

szerek szigorú technológiai előírásai szerint, a közművelődési könyvtárak nehezen tudnak nekik rendszeresen adni termelést segítő, igényeik szerinti irodalmat. A belterjes háztáji vagy „hétvégi” gazdálkodás segítése is csökkenő feladatot ad, hiszen a munkaeszközül szolgáló — ma már sokféle kiadásban beszerezhető — szakirodalomnak nem néhány hétig, hanem állandóan kéznél kell lennie. A tapasztalatok szerint még a háztáji gazdálkodást folytató idős emberek nagy részének is van két-három, a gazdálkodást szolgáló szakkönyve. Kialakulhatott volna azonban a tudományos és szakkönyvtárak információit a termelőkhoz közvetítő szerepkör, de erre a feladatra a közművelődési könyvtárak többsége még nincs felkészülve.

Jelenleg a termelés, a munkavégzés közvetett szolgálata kezd mind nagyobb szerepet játszani, mégpedig a különféle szakmai tanulmányokat folytatók segítése révén. Ha felmérést végeznénk, kiderülne, hogy a tudományos és az ismeretterjesztő műveket kölcsönző vagy helyben használó olvasók többsége *valamilyen tanulmányt folytat*. A tanulmányokat végzők segítése gyors igénykielégítést, rugalmasságot kívánna, ám ez nem nagyon jellemző könyvtáraink tekintélyes hányadára. Márpedig a jövőben inkább nő, mint csökken a szakmai át- és továbbképzésben résztvevők száma, és ha csak egy részük jelentkezik is a közművelődési könyvtárakban szakirodalmi igénnyel, ennek kielégítése is elég sok gondot fog okozni, amennyiben a könyvtárak nem kísérik kellő figyelemmel környezetük változásait, fejlődését, és állománygyarapításukkal nem igazodnak a *várható vagy a jelentkező igényekhez*.

Az életmód változása szintén — remélhetőleg csupán átmenetileg — kedvezőtlenül érinti a könyvtárakat. Az életszínvonal emelkedésével, az anyagi jólét fokozódásával nemcsak a szabad idő növekedett meg, hanem a szabadon felhasználható idő „újrafelosztásának” folyamata is megindult a különféle elfoglaltságok között. Az újrafelosztás a könyvtárhasználatot nem hozta kedvezőbb helyzetbe. A mintegy 800 ezer gépkocsifutalajdonos, az ugyancsak százezres számmal mérhető telektulajdonos, a milliányi túrázó aligha vehető számba a jelenleginél sokkal aktívabb könyvtárhasználóként. Nyilvánvaló, hogy az itt említett adatok erősen fedik egymást, tehát nem összegezhetők, de mindenképpen erősen hatnak a könyvtárhasználatra.

A hálózati keretek fellazulása, integrálódás és differenciálódás

E kérdéskörrel kapcsolatban két folyamatról beszélhetünk: *részben a hálózatközi, az együttműködésen túlmutató, részben a hálózatokon belüli szervezeti átrendeződésekről*. Mindkét folyamat még a hatvanas években indult meg, az utóbbi időben pedig valamelyest felgyorsult, ezáltal jobban érzékelhetővé vált.

A hálózatközi szervezeti átalakulás részesei nemcsak a könyvtári hálózatok, hanem más kulturális hálózatok és az oktatási intézmények is. A hálózatközi intézmé-

nyek sorában az elsőség alighanem *a klubkönyvtárakat illeti meg*. A klubkönyvtár tulajdonképpen a tanácsi közművelődési könyvtári hálózat és a művelődési otthon-hálózat *hálózatközi intézménye*, amely manapság már városi és megyei szinten is jelen van még akkor is, ha ez utóbbiak elnevezésükben és teljesítményük színvonalában nem tekinthetők klubkönyvtáraknak. Ezen intézménytípus körül is fellelhető néhány bizonytalanság. Eddig például senki sem vállalkozott annak eldöntésére, hogy a művelődési ház, központ és a könyvtár összevonásából származó hálózatközi intézményt *milyen keretek között célszerű elterjeszteni*. Pedig szükséges volna a tisztázás, mert a meglévő és kialakuló gyakorlatról vissza-visszatérően viták folynak.

Az integráció szélesebb, több hálózat közötti megvalósítására az 1977-ben kiadott irányelvek ösztönzik a kulturális ágazat hálózatait és az általános iskolákat. Az irányelvek nyomán igen változatos kép kezd kialakulni, amely a szakirodalomban említett példákat alapul véve, nem minősíthető egyértelműen kedvezőnek. Mivel az irányelvekben körvonalazott komplex intézmények létrehozására egyelőre csak *nagyon kevés helyen* adódott lehetőség, olyan intézményösszevonásokról olvashatunk, amelyek joggal kifogásolhatók.

Véleményünk szerint nem lehet helyeselni például azt, hogy a közművelődési könyvtár és az iskolai könyvtár egybevonása úgy valósuljon meg, hogy az *iskolai könyvvállomány az iskola épületén kívül elhelyezett közművelődési könyvtárba kerül*. Ez a megoldás ellentmond az elemi oktatási követelményeknek még akkor is, ha tudjuk, hogy az általános iskolai könyvtárak többsége messze áll azoktól a kívánalmaktól, amelyeket egy másik, a 18 éven aluli ifjúság. könyvtári ellátásáról szóló irányelv fogalmaz meg. Ez a példa csupán egy a kedvezőtlenek közül, és csak két hálózatot érint.

Vajon hány kedvezőtlen példa valósul meg, ha más hálózatok is bekapcsolódnak az integrációs folyamatba? Félreértés ne essék, nem az integrációban van a hiba, hanem annak egyes megvalósulási formájában. Nyilván *útkeresés* ez is, de túlságosan sok *szakutcával* járhat, amelynek elkerülését valamiféle intézkedéssel elő kellene segíteni. Az új hálózati jogszabály erre nem alkalmas, mert *nem ismer hálózatközi intézményt*, sőt a különféle hálózatokban működő könyvtárak összevonásának lehetőségét is csak nehezen olvashatjuk ki soraiból.

Mindezek ellenére aligha áll le a már megindult integrálódási folyamat, amely várhatóan hosszú ideig tart majd. A folyamat kezdetén vagyunk, most kellene olyan intézkedéseket hozni, amelyek elősegítenék, hogy az *integrációs törekvések minden esetben jobb — és ne rosszabb — körülményeket teremtsenek a tárgyi és személyi feltételekben éppúgy, mint a szakmai színvonalban*. Így talán elérhető lesz, hogy a kialakuló komplexintézmény-forma minden hálózat megelégedését váltsa ki, és jó példát adó hálózatközi intézménnyé váljék.

A differenciálódás jelei főként a könyvtári hálózatok, *elsősorban a közművelődési, valamint a tudományos és szakkönyvtári hálózatok között mutatkoznak*. Ez bizonyos mértékig természetes folyamat is. Úgy tűnik azonban, hogy az idő haladtával a közművelődési hálózatok egyre nagyobb távolságra maradnak el a tudományos és szakkönyvtáraktól, s ez már a kapcsolattartást is nehezíti, bizonyos esetekben *szinte lehetetlenné teszi*. Kérdéses tehát, hogy a közművelődési könyvtárak milyen mértékben és módon tudják majd ellátni azt a közvetítői szerepkört, amelyet a különféle információs rendszerek tervezetei nekik szánnak. Olyan ellentmondás jelentkezik e területen, amelynek csupán enyhítése is hosszabb időt kívánna még akkor is, ha netán hamarosan napvilágot látna *a tanácsi közművelődési könyvtárakat kedvezően érintő távlati fejlesztési koncepció*.

Végül érdemes röviden szólni a tanácsi közművelődési könyvtári hálózaton belül tapasztalható gondokról. Azért csak röviden, mert a gondok többsége elég gyakran helyet kap a publikációkban, ráadásul sokrétű megközelítésben.

Szervezetileg és szakmai színvonalban igen nagy eltérések állapíthatók meg a megyék között, s a különbségek fokozódnak, ha a járásokat, s különösen ha az egyes könyvtárakat tekintjük; ez utóbbiak esetében már végletekkel is találkozhatunk. A szakmai színvonalban megmutatókozó ilyen nagy különbségek nem indokolhatók. A közművelődési könyvtári hálózat nem képes elfogadható *rugalmassággal* igazodni a közigazgatási egységek átszervezésének az elmúlt három-négy évben tapasztalt gyors üteméhez. Úgy tűnik, hogy központilag csak a tanácsok átszervezését készítik elő, a közintézmények — legalábbis a könyvtárak — jövőbeni szervezeti, pénzügyi, szakmai sorsát kevésbé. Ezért lehet sok változatot és bizonytalanságot tapasztalni a községi közös tanácsokhoz tartozó könyvtárak működtetésében. Az új hálózati jogszabály e tekintetben sem ad támpontot.

Az új ötéves terv küszöbén

A meglevő gondokat, ellentmondásokat tovább lehetne sorolni. Helyette inkább a címben megfogalmazott kérdésre próbálok választ keresni, röviden utalva a már elmondottakra.

A lakosság könyvvásárlása még sohasem ért el olyan növekedési ütemet, mint az elmúlt években, és ma már a könyvtárhasználatot csökkentő tényezőként is számon kell tartanunk. Azt is észre kell azonban vennünk, hogy, miközben a könyvkereskedelmi propaganda rendkívül sokat javult, *a könyvtárak propagandatevékenysége továbbra is alacsony színvonalon áll, alacsonyabban annál, amit a szolid pénzügyi lehetőségek akár országosan, akár helyileg lehetővé tennének.*

A könyvtárak funkciómódosulásai egyelőre nehezen érzékelhetők, bővebb és alaposabb vizsgálódást kívánnak, mert az állománygyarapítást érintik. A megszűnő vagy már meg is szűnt funkció létezőként kezelése sok főlépéldányt eredményezhet.

A hálózatközi és a hálózatban belüli gondok, ellentmondások valamilyen mértékig és formában mindig jelen voltak a könyvtári hálózatokban, és ez természetesnek tekinthető. Az utóbbi években azonban felerősödtek, és megoldást kívánnak — vagy legalábbis a megoldási folyamat elindítását. Ennek ugyan vannak jelei, de a megoldási próbálkozások nem kellően irányítottak és szervezettek. A vázolt ellentmondások jórészt extenzív fejlesztéssel, azaz a feltételek, körülmények újrateremtésével, illetve javításával oldhatók meg. Ez azonban önmagában már nem elég, feltétlenül intenzív fejlesztéssel, a könyvtári szolgáltatások körének bővítésével, színvonalának emelésével kell párosulnia. A ma még nélkülözhetetlen extenzív fejlesztés mellett a könyvtári munka *minőségi tényezőinek* előtérbe kerülése új szakasz kezdetét jelentheti a közművelődési könyvtárak számára.

A hatodik ötéves terv előkészítése időszerűvé vált, és ez a tény a könyvtárpolitika, a könyvtárügy központi és helyi irányításától a jelenlegi helyzet *összehangolt*, józan és pontos, a társadalomban végbemenő folyamatokat figyelembe vevő elemzését kívánja, hogy a jövő ne a valóságtól elrugaszkodott, teljesíthetetlen óhajokat, hanem megoldható feladatokat hozzon a könyvtáraknak. Ha ez megvalósul, remélhetőleg csökkennek a gondok, megszűnnek az ellentmondások.

J a n ó J á n o s

Kitüntetések

A kulturális miniszter eredményes munkája elismeréseként, a nemzetközi nőnap alkalmából *Erdei Lajosné* községi könyvtárosnak (Geszt, Békés m.), *Horváth Zoltánné* főkönyvtárosnak (BM Központi Könyvtár), *Kántor Emma* tiszteletdíjas községi könyvtárosnak (Fülöpháza, Bács-Kiskun m.), *Rétei Ferencné* könyvtárosnak (Salgótarjáni Megyei Könyvtár), *dr. Vedres Ferencné* könyvtárosnak (Kiskunmajsai Nagyközségi Könyvtár); a forradalmi ifjúsági napok alkalmából *dr. Fazekas Andrásné* gyermekkönyvtárosnak (Mezőberényi Nagyközségi Könyvtár), *Zadravecz Istvánné* könyvtárvezetőnek (Kiskunmajsai Nagyközségi Könyvtár), a SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT; a nemzetközi nőnap alkalmából *Gellér Mária* könyvtárosnak (Békéscsabai Megyei Könyvtár), *Mészáros Lászlóné* ügyviteli alkalmazottnak (Szolnoki Megyei Könyvtár), *Papp Gézáné* ruhatárosnak (Állami Gorkij Könyvtár), *Simon Pálné* könyvtárnőnek (Békéscsabai Megyei Könyvtár); a forradalmi ifjúsági napok alkalmából *Aradiné Rigóczy Zsuzsanna* könyvtárosnak (Paksi Városi-Járási Könyvtár), *Mosonyi György* klubkönyvtár-vezetőnek (Perkáta, Fejér m.), *Pocsai Brigitta* fiókkönyvtár-vezetőnek (Szeged, Somogyi Könyvtár), *Urbán Magdolna* gyermekkönyvtárosnak (Jászapáti Nagyközségi Könyvtár), valamint *Vida Emília* könyvtárvezetőnek (48. sz. Fővárosi Szabó Ervin Kerületi Könyvtár) a KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntetést adományozta.

Az oktatási miniszter nyugállományba vonulása alkalmából, eredményes munkája elismeréseként *dr. Bácskai Sándorné* főkönyvtárost (József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtár, Szeged); az 1979. évi forradalmi ifjúsági napok alkalmából, kiemelkedő munkája elismeréseként *Bancsi Erzsébet* könyvtárost (Bethlen Gábor Szakközépiskola, Debrecen), továbbá *Vadkerti Tóth Erzsébet* könyvtárost (618. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet, Kiskunhalas) MINISZTERI DICSÉRETben részesítette.

Életre szóló szép és okos szenvedély

Beszélgetés dr. Faragó Lászlónéval

Dr. Faragó Lászlóné, az Országos Széchényi Könyvtár katalogizáló osztályának vezetője sok évi szolgálat után választotta az aktív szolgálat helyett a nyugdíjas állapotot, de tulajdonképpen csak formálisan, hisz fiatalos szellemi és fizikai erővel ma is tevékenykedik a szakmában. Könyvtárosi pályája tehát tulajdonképpen még nem zárult le, ám tartalmas élete máris arra érdemesíti, hogy tapasztalatairól megkérdezzük, s pályafutásának tanulságait a Könyvtáros olvasói, főleg a fiatal könyvtárosnemzedék tagjai elé tárjuk. Faragó Lászlóné „könyves” családból származott, majd a felszabadulás után aktív könyvtáros lett. Élete során sokfelé járt, többet látott, szélesebb kitekintésre volt alkalma mint sokunknak. Ezért kerestem fel otthonában a szerkesztőség megbízásából. Munka közben „zavartam” meg, éppen hungarika-elemzésekkel foglalkozott. Nem az ismert „könyvtáros” lakás tárult elém, mennyezetig érő polcokkal. Sokkal inkább festmények, műtárgyak, szép és hosszú utazások emlékei vették körül. Természetesen könyvek is, de csak a legfontosabbak, a legszebbek. Kérdéseim szinte természetesen következtek a könyvtáros—orvos család otthonának meghitt hangulatából.

— Kedves Lili, első kérdésem kissé talán szokványos, de ebben az esetben mégis a lényegyet érintő. Mik voltak könyvtárosi „elhivatottságának” előzményei? Kérem, beszéljen a családi környezetről, vessük fel a „honnant” kérdését, az egyéni indítékokat, röviden: hogyan és miért lett könyvtáros?

— Azt mondhatom, az adott milió, a környezet szinte meghatározó. A „honnant” az 1868-ban alapított Politzer-cég, a Politzer Zsigmond-könyvkereskedés és antikvárium; ennek létrehozása nagyapám műve volt. A cég 1900-ban „Poltzer Zsigmond és fia” névvel kiadó és szakkönyvkereskedés lett, elsősorban a jogi és a közgazdasági munkáknak nemcsak árusítója, de sokszor kiadója is (például Marx—Engels munkáinak első magyar kiadója, a Huszadik Század közrebocsátója). A cég barátai, napi látogatói elsősorban a polgári radikálisok voltak: talán elegendő Vámbéry Armin fiának, Vámbéry Ruzstemnek nevét említeni — ő 1918-ban a Magyar Nemzeti Tanács tagja lett — vagy Jászi Oszkárét.

— Kik látogatták még ezt az emlékezetem szerint igen híres könyvesházat?

— A cégnek elsősorban a jogászprofesszorokkal volt igen jó kapcsolata, akik munkatársaikkal együtt állandóan be-bejártak a kiadó-könyvkereskedőhöz. Ez volt az a környezet, légkör, amelyben nevelődtem. Érettségi után művészettörténész szerettem volna lenni, de akkori-

ban nem kerülhetett sor egyetemi felvételemre. Ezért a könyvkereskedésben kezdtem dolgozni. Abban az időben a jogi és közgazdasági könyvkereskedés üzletvezetője az igen sokak által becsült és tisztelt Kalik László volt.

Hangsúlyoznom kell: a cég nem árúnak tekintette a könyvet, hanem elsősorban a szellemi tartalom hordozójának. Éppen ezért személy szerint kellett a bevőkört ismerni, tudni illet, hogy az egyetemi tanárok és tanszékeik az adott időpontban milyen témákkal foglalkoznak. Én külföldi beszerző voltam, nyelvtudásom, érdeklődésem erre a területre predestinált. Így ismerkedtem meg a külföldi kereskedelmi és nemzeti bibliográfiákkal, így tanultam meg a szakemberek, professzorok könyvvel való ellátásának fontosságát, szükségességét. Az igényeket kellett kutatni, hiszen így rendelhattük meg a munkájukat segítő kiadványokat.

Itt dolgoztam először a tudományos értelemben vett ajánló bibliográfiákkal; a cég ugyanis szakosított jogi, közgazdasági bibliográfiákat állított össze a kutatók részére. Külön értéként kezeltük az antikváriumot nyilvántartó cédulakatalógusunkat is. Voltaképpen ekkor kezdtem ismerkedni a katalógus tartalmi és formai funkcióival.

Lényegében ekkor fogalmazódott meg bennem felszabadulás utáni könyvtárosi pályám alapvető törekvése: összehozni az adott igény és a kért anyag találkozását.

A könyves családi múltnak másik ága is kapcsolódott életemhez: férjem apjái volt a híres Múzeum körüli Faragó-könyvkereskedés és antikvárium. Az innen eredő családi kapcsolatok is nagy hatással voltak rám. Sógorom, *Rába Leó* író és műfordító, a Franklin Társulat, majd a Hungária Könyvkiadó vezető munkatársaként dolgozott. *Ries István*, *Mónus Illés* — a szociáldemokrata párt mártírjai — szintén a baráti körünkhöz tartoztak. Férjem — aki orvos — tehát ugyancsak a könyvek között nőtt fel, így az együtt töltött évek során sokat segített munkámban is.

— *Legyen szíves, ismertesse először könyvtárosi pályájának kronológiáját.*

— 1949-ben, még cégünk államosítása előtt lettem „hivatásos” állami könyvtáros. Szinte ellenállhatatlan kényszer húzott a könyvtárosi pályára felé. 1949-ben dokumentációs tanfolyamot végeztem — ennek szervezője *Lázár Péter* volt —, majd a könyvtáros-főiskolán szereztem meg a szükséges diplomát. Dolgozni az akkori Központi Technológiai Könyvtárban (később Országos Műszaki Könyvtár) kezdtem, *Szekeres Pál* irányításával.

1952-ben a Műszaki Egyetem Központi Könyvtára vált „hivatali” otthonommá, itt többek között *Sebestyén Géza* munkatársa lettem. Közben *Kőhalmi Béla* és *Waldapfel Eszter* támogatásával az akkori OKK (Országos Könyvtári Központ) tanfolyamainak szervezésében is részt vehettem; az akkori időkben tanultunk, de már nemegyszer tanítottunk is. Érdekes, forrongó, lendületes évek voltak ezek, tapasztalatcsere-látogatásokon vetünk részt a fővárosban és vidéken (kár, hogy ezek kimentek a divatból), könyvtári felülvizsgálatokat végeztünk. Ezeket néha ötleket adtunk, de a legtöbbet talán magunk tanultuk. Mindenesetre a szakmai — és ami fontosabb — az emberi kapcsolatok bő tárházából meríthettünk. Gazdag évek voltak ezek!

1959-ben a nem sokkal korábban létrehozott Országos Pedagógiai Könyvtárban dolgoztam, igaz csak négy hónapig, de e rövid idő alatt is mintegy 100 iskolai könyvtárt ismertem meg, tanyasi iskolák kis gyűjteményeitől a nagy történelmi múltú gimnáziumi könyvtárakig. Itt vált meggyőződésemmé, hogy az olvasást, a könyvet a gyermekkorban, a diákkorban kell mindenkiel megszerettetni, élmény-nyé varázsolni.

Még ugyanebben az évben (1959) a Művelődésügyi Minisztérium könyvtárügyi osztályának lettem munkatársa, közben elláttam az Országos Könyvtárügyi Tanács titkári feladatát is.

1962-ben a Könyvtártudományi és Módszertani Központba kerültem, közben elvégeztem a marxista-leninista egye-

tem filozófiai és esztétikai tagozatát is.

1966-ban hívtak meg az Országos Széchényi Könyvtárba, a katalogizáló osztály vezetőjére, ebből a beosztásomból mentem később nyugdíjba.

— *E gazdag könyvtárosi pálya néhány részletére vagyunk kíváncsiak. Milyen tapasztalatokat szerzett, kik voltak hatással fejlődésére, sokágú működésére?*

— Engedje meg, hogy először csak a neveket említsem: *Szekeres Pál*, *Waldapfel Eszter*, *Barabási Rezső*, valamint — de most ne tiltakozzék! — ezen interjú készítője voltak azok a könyvtárosok, könyvtári vezetők, akiknek szakmai és emberi szempontból is a legtöbbet köszönhetek.

A részletekről szólva beszéljünk először *Szekeres Pál*ról, akinek embersége mély hatással volt rám. Tőle tanultam meg, hogy nem elég önmagában a könyv szeretete, a könyv fölé hajoló embert is tisztelni, becsülni kell! *Szekeres Pál* szinte szuggesztív erővel bizonyította számunkra, hogy a humán műveltségű könyvtáros is lehet jó műszaki könyvtáros, ha veszi a kötelező fáradságot és megismer bizonyos műszaki vonatkozású „alapelemeket”. Személyes emlékem: igen komolyan figyelmeztetett rá, hogy a humán műveltségű könyvtárosnak is ismernie kell a „facsar” lényegét. De *Szekeres* lehetőséget is adott a műszaki alapismeretek megszerzésére: gyárlátogatásokat szervezett munkatársai számára.

*Waldapfel Eszter*től — akiről ma sajnos keveset beszélnek — az intézmény szeretetét tanultam meg: az őt pályáján elindító nemzeti könyvtár megbecsülését. *Waldapfel Eszter* néhány év múlva az Országos Pedagógiai Könyvtár élére került, és mindent megtett új munkahelyének fejlesztéséért. Az ő magatartásából vontam le azt a tanulságot, hogy bármennyire vonzódjék, kötődjék is az ember munkahelyéhez, ott kell helyt állnia, ahová az élet parancsolja.

*Barabási Rezső*re emlékezve ki kell emelnem, hogy ő volt, aki arra biztatott, hogy minden újjal meg kell ismerkedni, hogy a fogékonyság szinte döntő a haladó eszme és technika tanulmányozásában, a szakmai irodalmat ezért „naprakészen” kell olvasni. *Barabási* segítőkésége példamutató volt, a legapróbb technikai kérdéseket is nagy türelemmel magyarázta el.

— *E kiváló könyvtárosok sok mindenre megtanították, az általuk vezetett intézményekben számos tapasztalatot szerzett. De miért volt „nagy iskola” a minisztérium könyvtárügyi osztálya?*

— Az egész ország könyvtárhálózataira vonatkozó ismereteimet itt szerezttem meg, ez a munka adott lehetőséget az

általánosításra, az összefoglaló látásra. Ott az egész könyvtárügyet kellett szolgálni, ott tettem magamévá — a következőket kissé idézőjelben értem — a ma már kevésbé divatos elveket, amelyekben azonban ma is változatlanul hiszek: röviden szólva a koordinációban, az egymás segítségével, az együttműködésben. Szekeres Pál volt e szemlélet elsajátításában is a mesterem.

Ezzel a szemlélettel kerültem át a Könyvtártudományi és Módszertani Központba. Az ottani munka ismét közelebb vitt a könyvtárakhoz, a könyvtárosok napi tevékenységéhez. Szeretnék valamit kiemelni az itt töltött évekből: Ma is szívesen emlékszem vissza a *Könyvtári Minerva* szerkesztésére. Ezt a munkát nemcsak hasznosnak, tanulságosnak és érdekesnek tartottam, hanem a magyar könyvtárügy szempontjából igen fontosnak is. A Minerva maga is eszköz volt az együttműködésben.

— *Mi volt pályájának következő állomása?*

— 1966-ban az OSZK katalogizáló osztályának lettem a vezetője. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni, milyen nagy megtiszteltetés volt ez számomra. Fontos és szép munkát kaptam: a már kész elméleti alapokra támaszkodva a katalógushálózat rekonstrukcióját kellett végrehajtani, kitűnő munkatársak segítségével. A nemzeti könyvtári funkcióknak megfelelő igényes katalógus megteremtése, a feltárás és a katalógus szoros kapcsolatának kialakítása és a nagyüzemi munka megszervezése — azt hiszem, szakmailag ezek jellemezték itteni tevékenységemet.

— *Mi volt az itteni közösségről alkotott véleménye?*

— Ez a közösség jó szándékú, emberileg összetartó, segítőkész, nagyobbrészt fiatal dolgozókból állt. Többen közülük ma már vezetői beosztásban dolgoznak.

Míg pályám elején arra törekedtem, hogy a saját munkámat végezzem jól, aktív pályafutásom végén már az lett legfontosabb törekvésem, hogy mások, tehát munkatársaim számára próbáljam megteremteni az előrehaladás szakmai feltételeit. De ehhez a megfelelő légkör kialakítása is szükséges volt. Egyetlen példát mondok erre. A munkaidőn kívüli, oldott hangú „munkahelyi” összejövetelek nagyon segítettek bennünket napi problémáink sokaságának megoldásában. Sikerült munkatársaim közreműködésével az osztály hivatástudatát magas szintre emelni, emberi közösséget létrehozni, és e két tényezőtől az intézmény — a nemzeti könyvtár — iránt érzett szeretetet és kötelességet is kifejleszteni. Remélem, úgy tudtam átadni a stafétabotot, hogy utódaim a pályát és az intézményt egyaránt megszerették.

— *Munkássága bizonyíték a szakmai és a társadalmi munka összekapcsolásának elengedhetetlenségére. Legyen szíves erről is néhány szót szólni!*

— Ezek a kapcsolatok a könyvtárosi munka minden területén szükségszerűek. Itt nemcsak az olyan egyszerű feladatokat vállalására gondolok, mint pályám elején az akkor szokásos faliújságok készítése, hanem a fiatal könyvtárosok továbbképzésében való részvétel is. Később a szakmai konferenciák, rendezvények szervezési munkái következtek, a szakszervezeti tevékenységben való közreműködés, a különféle ügynevezett „titkársági” munkák (Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács, Magyar Könyvtárosok Egyesülete), az egyes szerkesztőbizottságokban (Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, Orvosi Könyvtáros, OSZK Híradó) és a régi Országos Könyvtárügyi Tanács szakbizottságiban való részvétel.

Általában arra törekedtem, hogy a társadalom és a szakma haszna egybeessen, hogy a demokratikus légkör és a nyílt vita legyen mindkettő alapja — természetesen az állásfoglalást megelőző alapos elemző munka elvégzése után.

— *Mindnyájan tudjuk, hogy sokat olvasott, utazott. Nemcsak a könyvtárakat, hanem a múzeumokat és a hangversenytermeket is gyakran látogatta. Hogyan látja a könyv szerepét, kapcsolatát az élet, a művészet egyéb területeivel?*

— Azt hiszem, néha hajlandók vagyunk a könyv hasznát az irodalomra, a tudományra leszűkíteni. Szerintem ez nem helyes. Számomra például a művészeteket először a könyv hozta életközelségbe: a műalkotásokat — például a barlangfestményeket is — előbb reprodukciókból, könyvekből, ismertem meg, erre épültek az utazások, a múzeumok nagy művészettörténeti élményei, az operák, hangversenyek csodái. Számomra a könyv — kisgyerekkorom óta — az élet természetes velejárója; talán furcsa, de egyúttal szinte természetes is, hogy éppen emiatt nem váltam gyűjtőjévé. Állandóan könyvek között éltem, a „birtoklás” vágya nem fejlődött ki bennem.

A könyvnek nemcsak a tartalma volt fontos számomra: a könyvet esztétikai objektumnak is tekintettem. A megjelenési forma, a szép külső, a tipográfia, az illusztráció mindig felkellette figyelmemet. Ha a tartalom és a forma szépsége összetalálkozott, ez ugyanolyan élményt nyújtott számomra, mint a szép zene: a harmónia tökéletességének élményét.

Mindebből az következik, hogy — véleményem szerint — a könyvtárosnak széles körű műveltséggel kell rendelkeznie. Ne csak az irodalommal, hanem a képzőművészetek-

kel, a zenével is. Ha teheti, utazzék, járja az országot, a közeli és a távolabbi világot, ismerkedjék az emberekkel, a műalkotásokkal.

Lehet, hogy személyes meggyőződésem kissé szigorúnak tűnik, de úgy vélem: a mai iskolai oktatás nem mindig adja meg az alapot a humán műveltség megszerzésére, megszerettetésére. Ahogy például a bibliai világ tanulmányozásának hiánya, a latin nyelv oktatásának szűk bázisa, a visszafogott irodalom- és történelemtanítás nem segíti kellően a jövő könyvtárosait, közművelődésünk ügyének majdani munkatársait sem.

— *Hogyan látja ma, kissé távlatból, de mégis mindent ismerve könyvtárügyünk jelenét és jövőjét?*

— Elég nehéz kérdést tett fel, hiszen nyugdíjasként csak a szakirodalom útján tájékozódhatom a jelenről. Meggyőződésem azonban, hogy nagyon hiányzik az együttműködés, a kellő koordináció, sokszor elszigetelten dolgoznak a könyvtárosok, holott minden területen egymást kellene segíteniük. Amikor összefogtunk,

eredményesebb volt a munkánk. Erre lesz szükség a jövőben is!

— *Az egykori rendkívül tevékeny könyvtárosnak mai „hivatalos” címe: az OSZK nyugalmazott osztályvezetője. Foglalkozik-e ma valamivel mint könyvtáros?*

— Mint nyugdíjasnak jelenleg is megvan a munkám. Az OSZK hungarika-kutatásaiban veszek részt és rendszeresen dolgozom a Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom című szemlének is; ez teszi lehetővé számomra, hogy szakmailag „aszúrban” tudjak maradni.

De ha messzebb tekintek, aggaszt, hogy a nagy tapasztalattal rendelkező és még dolgozni tudó nyugdíjas kollégákat nem foglalkoztatják eléggé, sokszor nem állnak rendelkezésre az ehhez szükséges igen szerény pénzügyi keretek. Pedig — ismétlem — könyv, a könyvtár, a művelődés ügye nem „hivatali munka”, hanem egész életre szóló elhivatottság, szép és okos szenvedély.

Haraszthy Gyula

iskola és könyvtár

A könyvtáros munkája egy igazgató szemével

Ha valamely iskola igazgatójának humán szakos végzettsége van, könyvtárosa joggal remél teljes segítséget a munkájához. Az ország középfokú iskolahálózatának azonban több mint a fele műszaki, szakmai jellegű, ennél fogva az iskolaigazgatók is többnyire műszaki emberek. Kérdés, hogy ez esetben milyen segítséget kaphatnak és kapnak a könyvtárak?

A műszaki iskolákban a könyvtárnak, a humán ismeretek bővítésének még nagyobb a jelentősége, mint más iskolatípusokban, hiszen a tanterv a műszaki-szakmai műveltség színvonalát magától értetődően megszabja, a humán műveltség fejlesztését viszont csak közös erőfeszítéssel lehet elérni.

A sokféle iskolavezetési feladat között természetesen szerepel a könyvtári és a közművelődési munka irányítása is. Am e feladatokat általában nem sorolják a legfontosabbak közé. Különösen a műszaki iskolákban nem!

A sokszínű vezetési gyakorlat a mindennapi életben indokolt, mivel a helyi adottságok eltérőek lehetnek, az iskolák könyvtári élete, fejlődése, az iskolai közművelődési munka azonban nem lehet rokon- vagy ellenszenv, egyéni megítélés dolga, ezért az iskolai vezetők képzettségétől és érdeklődésétől függetlenül, *mindenütt bizonyos szemléleti egység alapján kellene megítélni az iskolában folyó könyvtári és más közművelődési munkákat.*

A középfokú iskolák között sajátos helyet foglal el a szakmunkásképző intézet. Nevelési célja, társadalmi feladata, rendeltetése más mint a többi középiskoláé.

Az 1969. évi VI. törvény kimondja, hogy a szakmunkásképző iskola középfokú oktatási intézmény, amelynek célja: „korszerű szakmai és általános műveltséggel rendelkező, szocialista világnézetű és erkölcsű szakmunkások nevelése”. A törvény alapján a szakmunkásképzés rendszerét a minisztériumok úgy szervezték át, hogy keretében lehetőség nyíljon a magasabb műveltség elsajátítására. Az iskolai oktatási napok számát kettőről háromra emelték, ezzel is hangsúlyozván, hogy a szakmunkásképzésben megnövekedett az elméleti oktatás jelentősége. A jövő irányába mutat az törekvés, hogy a szakmunkásképző iskolai oktatás közeledjék a középiskolai képzés felé. Am a szakmunkásképzés célja, feladata elsősorban a termelő tevékenységre nevelés,

emiatt még mindig kevés az általános műveltség fejlesztésére jutó oktatási idő. Sok feladatot csak az iskolai oktatáson kívül lehet megszervezni. Ennek lehetőségei azonban a korábbi években korlátozottak voltak a kétműszakos oktatásból adódó gondok, a tárgyi és személyi feltételek hiánya miatt.

Az MSZMP Központi Bizottságának 1972-es oktatáspolitikai határozata felhívta a figyelmet a *szakmunkásképzés fontosságára*, az oktatási, nevelési feltételek fokozott javítására. Az MSZMP XI. kongresszusa is nagy figyelmet fordított erre a képzési formára. Határozatai segítettek azoknak a törekvéseknek a valórváltásában, amelyeknek korábban hiányoztak az anyagi és személyi feltételei. Különösen nagyot léptünk előre azzal, hogy 1973-ban függetlenített könyvtárost, 1975-ben pedig *kulturális nevelőtanárt* alkalmazhattunk.

Intézetünk 1200 tanulóival és 84 pedagógusával a nagy intézetek közé tartozik. A létszámnak megfelelően 16 tantermes iskolával, korszerű felszereléssel rendelkezünk. Könyvtári ellátottságunk is jónak mondható. Az iskola kulturális szárnyában négy helyiség szolgálja a könyvtár, a zenehallgatás és a klubfoglalkozások céljait. A könyvtár fejlesztésére többször kaptunk állami támogatást, így ma több mint *tízezer kötet*tel rendelkezünk. Mégsem szabad azt gondolni, hogy mindent készen kaptunk, gondtalan volt az utunk idáig. Kiténik ez abból is, hogy az iskola 1955-ben történt alapítását követően nyolc évig a Fehérneműgyár épületében folyt a tanítás. 1963-ban építették a mostani iskolaépület tantermi részét, majd öt év múlva a kulturális és testnevelési szárnyat. Az épület átvétele után a felszerelés és a berendezés előteremtése sem volt könnyű feladat. A mai állapot tehát nehéz, fáradságos munka eredménye.

Ezt azért kell hangsúlyoznunk, mert az intézetbe látogató szakmabeliek a szép iskola, könyvtár láttán azt hiszik, hogy mindezt készen kaptuk. Nagyon sok közös munka eredménye a mai ellátottságunk! A megteremtett értékek megóvása, megbecsülése pedig nevelőmunkánk állandó, fontos feladata.

A könyvtár az iskola középpontjában — az igazgató felelőssége

Az iskolákban a könyvnek, az olvasásnak fontos szerepet kell juttatnunk. Az adott lehetőségeken belül meg kell teremteni a könyvtár jó elhelyezésének feltételeit és folyamatos fejlesztésének lehetőségeit. Erre a mai körülmények között több mód van, mint régen.

A könyvtár középpontba állítása elsősorban az iskolaigazgatótól, az iskolai vezetőktől függ. Nem értek egyet azokkal a vezetőkkel, akik a különféle nehézségekre hivatkozva elhárítják maguktól a felelősséget a könyvtár fejlesztéséért. Tudom, mindenhol vannak nehézségek, úgynevezett objektív akadályok, azonban mindenhol adódnak lehetőségek is, amelyeket ki lehet használni. Láttam már kis iskolát, ahol a könyvtár is kicsi, de gondozott, ápolt, jó forgalmú volt. Láttam azonban nagy, modern iskolát, amelyben szép könyvtártermek voltak, de hideg szépségükkel inkább taszítottak, mint vonzottak.

A tárgyi feltételeken kívül a jó könyvtári élethez — véleményem szerint — a következők szükségesek:

1. Az iskola vezetőségének éber figyelme és készsége a rendszeres segítő tevékenységre;
2. A nevelőtestület hasonló szellemű közreműködése;
3. A könyvtárosok sokoldalú tevékenysége.

E három egybecsengéséből adódik a könyvtár iskolai szerepe. A könyvtár megítélésakor nem elég a könyvtár forgalmát vizsgálni, hanem azt a légkört is, amely hathatósan segíti az ifjúság nevelését. Például a tanév elején intézetünknel szülei szabadság, betegség és egyéb okok miatt hónapokig akadozott a könyvtári munka. Egy idő után a nevelőtestület szóvá tette, hogy hiányzik az iskola életében a megszokott könyvtárosi tevékenység. Valamit tennünk kellene a működtetés érdekében. Az jó jel, ha a nevelőtestület szóvá teszi a könyvtári szolgáltatások hiányát.

Hogyan lehet a könyvtárosi tevékenységet az intézeti élet középpontjába állítani? Az első — és azt hiszem, meghatározó — tényező az iskola igazgatójának és helyetteseinek viszonya a könyvtárhoz, valamint a könyvtárosi munkához.

Az igazgató figyelme, érdeklődése, adott esetben segítőkészsége alapjaiban meghatározza a könyvtár munkáját. Ahol az igazgató nem látogatja meg naponta a könyvtárat, nem veszi észre az ott dolgozók gondjait, a könyvtárosi munka szárnyaszegett. (Persze az sem jó, ha az igazgató állandóan a könyvtárosok nyakára jár, helyettük tervez, helyettük dönt, önállóságukat korlátozza.)

Az évi munka tervszerű megindítása után elégséges figyelemmel kísérni, megbeszélni a napi gondokat. Ha a helyettesek látják, hogy az igazgató szíven viseli a könyvtár sorsát, jó működését, ők is ezt teszik. Kialakul egyfajta felelősség a könyv-

tárban folyó munkáért. Ehhez tegyük még hozzá, hogy mi *évente egy-két alkalommal az igazgatói tanácsülésen vagy a nevelőtestületi ülésen napirendre tűzzük a könyvtár fejlesztésének és a könyvtárosok munkájának megtárgyalását.*

Mi történik akkor, ha az igazgatók a sok munkára hivatkozva nem foglalkoznak a könyvtárral, az olvasóvá neveléssel? Az, amit rendszeresen tapasztalunk a könyvtárosok országos, megyei megbeszélésein, a továbbképzéseken: panaszkodnak.

1977-ben intézetünkben rendeztük meg az iskolai könyvtárosok országos tanácskozását. Mint házigazda részt vettem a háromnapos rendezvényen, amely megítélésem szerint igen hasznos találkozója volt az iskolai könyvtárosoknak. Tartalma, lebonyolítása, jó légköre igen rokonszenves volt számomra. Mégis akadt olyan felszólalás, amelynek hallatán kellemetlenül éreztem magam. Ugyanis többen arról beszéltek, hogy jó lenne, ha náluk is annyit törődnének a könyvtár fejlesztésével, mint nálunk. Fáj, hogy efféle panasz elhangozhat ilyen fontos tanácskozáson, és az idő egy részét szakmai témák megbeszélése helyett a panaszok meghallgatása veszi el. Nehéz véleményt mondani, miért van ez így. Persze néha a fordítottja is igaz: az iskolaigazgatók panasza amiatt, hogy náluk a könyvtáros nem kapcsolódik bele az intézet munkájába, „csak ül” a könyvtárban, helybe várja a tanulókat.

Ha az iskola igazgatója és helyettesei jól, mindig a körülményeknek megfelelően foglalnak állást, törődnek a könyvtár ügyeivel, akkor példájuk követésre talál a nevelőtestületben is. A könyvtáros és a testület kapcsolata sokszálú lehet: Egyrészt a nevelőtestülettel mint közösséggel, a testületi ülések, az iskolai rendezvények révén, másrészt a kisebb közösségekkel, a szaktárgyi munkaközösségekkel alakulhat ki jó kapcsolat. Ezen felül fontos, hogy a könyvtáros a testület tagjaival is gyümölcsöző módon működjék együtt.

A könyvtáros a testülettel elsősorban az év eleji, majd a félévi és az év végi konferenciákon, év közben pedig a nevelési értekezleteken, testületi továbbképzéseken tud kapcsolatot teremteni.

A szakmai munkaközösséggel való kapcsolat kiépítésére a tantárgyi segítség ad jó lehetőséget. A tanárok igen hálásak a tantárgyuk oktatásához nyújtott segítségért, és minden bizonnyal úgy viszonyozzák, hogy a tanév során a tanulókat a könyvtárba irányítják.

A tanárok segítésének sokféle formája alakulhat ki a tanév során: továbbképzéseket, osztályfőnöki munkájukat, tantárgyi nehézségeik leküzdését tudja segíteni a könyvtáros.

A könyvtáros tevékenysége, a munka tervezése

Megítélésem szerint az a jó könyvtáros, *aki tevékeny testületi életet él, aki részt vállal az ott folyó nevelőmunkából.* A készség a közösségi élet kialakítására, a társas kapcsolatok fejlesztésére lényeges tulajdonsága a jó könyvtárosnak. Magától értetődően kell érzékelnie azt is, hogy az adott időszakban mivel tudja segíteni a testület munkáját.

A könyvtár és a könyvtáros akkor kerül az iskolai élet középpontjába, ha sokoldalú tevékenységet fejt ki. Sajnos a könyvtárosok egy része vitatja ezt a nézetet, s csak az igazgatótól és a nevelőtestulettől vár sokoldalú tevékenységet. *Pedig aki a könyvtárban „ül”, és másoktól várja a könyvtári munka fellendítését, az keserűen fogja tapasztalni, hogy magára maradt.*

Az iskolákban folyó nevelőmunka tervezése nem könnyű feladat. Mint ahogy nem könnyű feladat az iskolák közművelődési, kulturális tevékenységének tervezése sem. Pedig eredményt elérni csak tervszerű munkával lehet.

Az elmúlt évben *közművelődési bizottságot hoztunk létre*, amelynek vezetője az intézet nevelési igazgatóhelyettese. Tagjai: a kulturális nevelőtanár, a könyvtáros, a magyar- és történelemtanár, a szakkörvezetők, a KISZ és a diáktanács kulturális felelősei. Megvizsgáltuk, mik a fő feladataink, s megállapítottuk, hogy a magyar- és a történelemórák alacsony száma miatt az éves nevelési-közművelődési tervünknek a két tantárgyat és az osztályfőnöki órát kell szolgálnia.

A bizottság a magyar-történelem tanterv vizsgálata alapján meghatározta, hogy melyik témát miként lehet könyvtári és közművelődési eszközökkel kiegészíteni. Így készült el az éves közművelődési tervünk.

A mi gyakorlatunk

Mi a könyvtáros tevékenységét kiszélesítettük. Munkaköri leírását úgy készítettük el, hogy abban helyet kapjon a tanulók és a felnőttek körében végzendő könyvtári munka is.

A könyvtár fejlesztésére évente 20—30 ezer forintot fordítunk. Eleinte a legszükségesebb szépirodalmi műveket szereztük be, hogy a felmerülő igényeket ki tudjuk elégíteni.

Az iskolai könyvtáros munkája kapcsolódik a tanári és az oktatói munkaközösségek munkájához. Az új könyvek beszerzésében a könyvtáros a munkaközösségek javaslatára támaszkodik. Jól tudja segíteni az osztályfőnökök munkáját is, ha tájékozódik az osztályfőnöki feladatokról, s ezek támogatására például kézikönyveket, hangszalagokat, mozgófilmeket szerez be, s ajánlásokat készít megismertetésükre.

A könyvtáros feladata az író-olvasó találkozók szervezése is. Egy-egy író, költő sokat segíthet a könyv, az irodalom megszerettetésében. (A könyvtáros a kezdeményező, az intézet igazgatója a gazdasági segítő.) Évekig beszélünk Moldova Györgyről, Simon Istvánról, Horváth Teriről, Szirtes Ádámról, akik az irodalmat, a költészetet jöttek tolmácsolni intézetünkbe. A légkör, amelyet ilyenkor teremtünk, előreviszi a munkát, növeli a könyvtáros, a népművelő tekintélyét.

A tanári kézikönyvek használata folyamatos, ezért azokat a szaktantermek mellett működő tanári szertárakban helyeztük el. Hasonló lehetőséget teremtettünk a szakoktatók részére a tanműhelyben, ahol egy-egy szakmai munkaközösség kapott kihelyezett műszaki könyveket. A letétek miatt a könyvtár teljes forgalmát elég nehéz megállapítani, mert csak a diákok kölcsönzéseit tudjuk feljegyezni. Ezek szerint az 1977/78-as tanévben a látogatók száma 7248, a kölcsönzött köteteké pedig 8986 volt.

Az olvasóvá nevelés

A szakmunkásképző intézeteknek a szakmai oktatás mellett gondot kell fordítaniuk a *tanulók általános műveltségének fejlesztésére* is. Ez nem könnyű, hiszen köztudomású, hogy szakmunkástanulónak a közepesnél gyengébb tanulók jelentkeznek. Az általános iskolából kevés olyan tanuló kerül a szakmunkásképző intézetekbe, aki rendszeresen szokott olvasni, rendszeresen látogatja a könyvtárt, ismeri, szereti a kultúra különféle ágait. Kulturális elmaradottságuk csökkentése, illetve megszüntetése az intézet pedagógusaira, a nevelőtestületre vár. Ebben a tevékenységben az irányító szerepet a kulturális nevelőtanárok és a könyvtárosok játsszák.

Az iskolai könyvtárba szoktatás a tanév elején kezdődik. A tanárok a könyvtárban tartanak magyarirodalom-órát, s felhasználják a könyvtáros segítségét. A látogatás során a tanulók részletes tájékoztatást kapnak a könyvtár szabadpolcos könyvkiválasztó részlegének használatáról, a könyvek kereséséről, s játékos vetélkedővel, zenehallgatással fejezik be az első könyvtári foglalkozást. A másodéves tanulókat a műszaki tanárok hozzák könyvtárlátogatásra. Ez alkalommal a szakkönyveket mutatja be a könyvtáros. A harmadéves tanulók a szakmunkásvizsga tételeinek kidolgozásához kapnak könyvtári segítséget.

A jó légkörű könyvtári órák következménye a tömeges beiratkozás, a *rendszeres könyvtárlátogatás*. A könyvtár ajtaja mindig — a szünetekben is — nyitva áll az érdeklődő tanulók előtt. A tanulók könyvért, játékért, zenehallgatásra, de tanácsokért is szívesen bejárnak oda. Intézetünk hagyományai is arra készítetik a tanulókat, hogy rendszeresen felkeressék a könyvtárat. Az iskolai ünnepélyek egy részét — március 15., 21., fenyőfa ünnepély, szalagavató, ballagás — osztályünnepélyként rendezzük meg, s ezekhez az osztályok kulturális felelősei irodalmi, zenei programajánlást kapnak a könyvtárostól. Az osztályünnepélyekkel az is a célunk, hogy minél több diák tanuljon meg szerepelni, verset, prózát mondani, közösen énekelni. Egy-egy tanév során mindenki kap valamilyen feladatot. A rendezvényeken az intézet vezetősége is részt vesz. A kiemelkedő tehetségűeket felvételre javasolják az irodalmi szakkörbe.

Az olvasóvá nevelést nem fejezzük be a harmadik évben sem. A harmadéves tanulókat az utolsó félévben elvisszük a *városi könyvtárba*, ahol az előzetes megbeszélés alapján fogadják őket, részletes ismertetést adnak a könyvtárról, az ott kialakított szokásokról. Úgy gondoljuk, hogy ezek után a szakmunkásvizsgát tett tanulók hamarabb átlépik a városi könyvtár küszöbét, hiszen ismerik az ottani szokásokat és a könyvtárosokat.

Ifjúsági segítők nevelése — kapcsolataink

Az ifjúsági segítőhálózat tagjai társadalmi munkás könyvtárosként társai lehetnek a könyvtárosnak. Mivel igen fontos feladat a velük való foglalkozás, minden tanév elején kétnapos foglalkozást szervezünk az osztályok kulturális felelőseinek. Az egész évi célkitűzések ismertetésén, megbeszélésén kívül bőven jut idő játékra, kirándulásra, közös éneklésre is. A foglalkozást a könyvtáros és a kulturális nevelőtanár vezeti. A közvetlen hangvételű foglalkozás biztosíték arra, hogy résztvevői egész évben szívesen jönnek segítségért, műsortervért, irodalmi, zenei anyagért a könyv-

tárba, sőt osztálytársaikat is a könyvtár látogatására biztatják. A könyvtárba járó tanulók között többen is vannak olyanok, akik szívesen segítenek a könyvtár rendezésében, gondozásában. Az érdeklődő tanulók részére *könyvtáros szakkört* szervezünk. A szakkörben tevékenykedő tanulóknak *javasoljuk, hogy a szakmunkásvizsga után az üzemben legyenek segítők a szakszervezeti könyvtáraknak.*

Fontosnak tartjuk, hogy a könyvtáros és a kulturális nevelőtanár széles körű kapcsolatot építsen ki a bázisüzemekkel, a városi és a megyei, sőt az országos szervezetekkel. Elmondhatjuk, hogy hathatós segítséget kapunk az üzemi művelődési intézményektől is. Intézetünk kulturális nevelőtanára a tanév elején az említett szervek vezetőivel rendezvénytervezetet készít az oktatási évre. Irodalmi, zenei, politikai előadásainkhoz, bemutatóinkhoz szintén kapunk támogatást. Nem kétséges, hogy nekünk sokat kell tennünk a tanulók általános műveltségének fejlesztéséért.

Nagy jelentősége van annak, hogy tanulóink 14–17 éves korukban jeles írókkal, költőkkel, művészekkel, politikusokkal, világhírű sportolókkal találkozhatnak, hiszen minél többoldalú felkészítést kapnak, annál jobban megállják helyüket az életben.

Kapcsolataink a kölcsönös segítségnyújtásra épülnek. A nekünk adott támogatásért a nálunk tanuló fiatalokból kiválogatjuk az utánpótlást a város zenekarába, énekkarába, táncsoportjába, az irodalmi és a zenei csoportokba. Gyakran adunk műsort üzemi rendezvényeken. Szívesen látott vendégek tanulóink a nőnap, az április 4-i, a november 7-i műsorokon is, de nyugdíjasok búcsúztatását is gazdagítottuk már irodalmi műsor bemutatásával. Szocialista brigádok, üzemi KISZ-szervezetek hívnak meg bennünket alkalmi szereplésre.

*

Az iskolai könyvtár az iskola szerves része. *A vele való törődés nemcsak a könyvtáros feladata, hanem az egész nevelőtestületé, vezetőségé.*

A tanulóifjúság olvasóvá nevelése nem könnyű feladat. Szükség van olyan színes, érdekes foglalkozásokra, amelyek felkeltik a fiatalok érdeklődését is. A feladatokat csak jól képzett könyvtárosokkal lehet teljesíteni. Olyanokkal, akik keresik az újat, akik a nevelőtestület és a tanulóifjúság figyelmét fel tudják kelteni a könyv, az olvasás iránt. Jó módszerek mindenhol vannak. Ezek feltárásához szükséges lenne a *könyvtárosok gyakoribb tapasztalatcsereje* egymás módszereinek megismertetése végett. Így lehetne általánosítani egy-egy intézet jó eredményeit.

Bene Károly

a dunaujvárosi, 316. sz.

Makarenko Ipari Szakmunkásképző Intézet
igazgatója

Lapozgató

● A *ČITATEL'*, a szlovák könyvtárosok havi folyóirata a nemzetközi gyermekév tiszteletére a hazai szerzők cikkein kívül szovjet, NDK-beli és bolgár szakemberek írásait is közli különféle gyermekkönyvtári kérdésekről. A témacsoportban hazánkat *Kamarás István* cikke képviseli, mely a magyarországi olvasótáborokról szól. Ugyancsak Kamarás István írása olvasható a Matica slovenská kiadásában kéthavonta megjelenő *Knižnice a vedecké informácie* c. folyóiratban is „Az olvasottságot és az olvasói beállítódást meghatározó tényezők vizsgálata könyvtártagok körében” címmel.

● A *VALÓSÁG* márciusi számában megjelent Sallai István „Tartozásaink Szabó Ervinnek” című, posztumusz tanulmánya.

● A *NAPJAINK* című, Borsod megyei irodalmi és művelődési folyóirat továbbra is foglalkozik a Lévay József Tudományos Könyvtár sorsával, amelyről, a könyvtár hányattatásairól, lapunk olvasói is értesülhettek Tóth Mária cikkéből (Könyvtáros 1979/1. sz. „Tudomány az almásládákban”). A Napjaink márciusi száma *Zódi Imre* érdekes javaslatait közli. Kár, hogy ezek között olyan is van, mely szerint a szakmai irányítást a múzeumba kellene bízni. Remélhetőleg ennek a múzeum ugyanúgy nem örül, mint ahogy egy könyvtár sem fogadná kitörő lelkesedéssel, ha valamely sajátosan múzeumi gyűjteményrész szakkérdéseivel kellene foglalkoznia. — A Napjaink áprilisi számában Kamarás István cikke olvasható „Kik jönnek át a hídon?” címmel egy Örkény- és egy Sánta-novella budapesti, moszkvai, szófiai és varsói olvasói fogadtatásáról.

● **A MAGYAR MÚZEUMOK KIADVÁNYAINAK BIBLIOGRÁFIÁJA** című sorozatban a Múzeumi Restaurátor- és Módszertani Központ kiadta az 1977-es kötetet. Muzslainé Katona Júlia 1000 példányban sokszorosított összeállítás a központ könyvtárának és a debreceni Déri Múzeum könyvtárának állománya alapján veszi számba a múzeumi évkönyveket, folyóiratokat, sorozatokat, önálló kiadványokat, kiállítási vezetőket és katalógusokat. A csaknem 2000 tételes, szerzői, intézményi és földrajzi mutatóval ellátott füzet egyik szakcsoportha a múzeumi könyvtárakkal foglalkozik. A földrajzi mutató tanúsága szerint a kiadvány megérdemli minden megye helyismerettel foglalkozó könyvtárosainak figyelmét is.

● **KI A JÖVENDŐNEK VET MAGOT...** címmel Vas megyei munkásmozgalmi életrajzi lexikont adott ki az MSZMP Vas megyei Bizottsága, a megyei tanács és az SZMT. A jól szerkesztett, gazdagon illusztrált, több mint 400 oldalas kötet a mozgalom kiemelkedő alakjainak kíván emléket állítani, azoknak, akik a megyéből indultak el, vagy ott tevékenykedtek, illetve a megyével közvetlen, tartós kapcsolatban álltak. Mivel a betűrendes, a forrásokra is utaló összeállítás sok, országosan is ismert munkásmozgalmi személyiség (politikus, író, művész) életrajzi adatait tartalmazza, beszerzése a megyén kívüli nagyobb könyvtárakban is indokolt.

● A Kossuth Kiadó „Eszttikiai Kiskönyvtár” nevű sorozatában 6000 példányban megjelentette Sz. Szabó László **ÍZLÉS ÉS KÖZMŰVELŐDÉS** című könyvét. A szakkritika által jól fogadott munka szerzője a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem felnőttnevelési és közművelődési tanszékének docense, kandidátus, a könyvtártörténet neves művelője is. A Hajdú-Bihar megyei olvasókörök történetét feltáró sorozatát most közli a Könyvtáros, a közeljövőben pedig cikke jelenik meg lapunkban a fennállásának 60. évfordulóját ünneplő Debreceni Városi Könyvtár történetéről, melynek egyik időszaka Sz. Szabó László munkásságával is összefügg: a 60-as évek elején ő volt az igazgatója az akkor önállósult városi hálózatnak.

● **A FREIBERGI (NDK) Bányászati Főiskola tudományos közleményei-**nek sorozatában, a sorozat 71. kiadványaként jelent meg Peter Schmidt „*Bibliographie der in der DDR zur Geschichte der Geologie, Mineralogie, Geophysik und Paläontologie vorgelegten Arbeiten 1970—1976*” című összeállítás, amely címének megfelelően az NDK-ban 1970 és 1976 között megjelentetett, a földtan, az ásványtan, a geofizika és az őslénytan történetére vonatkozó publikációkat veszi számba 1087 tételben. A szakrendi beosztású bibliográfához a szerzők betűrendes jegyzéke csatlakozik, amely a fordítók és az átdolgozók nevét is tartalmazza.

● **ZALAEGERSZEGI UTCANEVEI**-ről kitűnő, tudományos igényű kötetet adott ki a Zalaegerszegi Városi Tanács. A Zalaegerszegi füzetek nevű sorozat harmadik kiadványaként nyomtatásban megjelent, fényképekkel és térképmellékletekkel is illusztrált munka betűrendben sorolja fel az utcákat, amelyeknek nemcsak mai elnevezését közli, hanem a változásokat is nyomon követi az első ismert névalakoktól kezdve. A Zala megyei Levéltár által gondozott munka összeállítói, *Benczéné Nagy Eszter* és *Markó Imre Lehel* felhasználták a megyei könyvtár néhány éve elhunyt munkatársának, *Fülöp Istvánnak* adatgyűjtését, amely az ő halála után a megyei levéltárba került.

● **VESZPRÉM MEGYE NYOMDÁSZATA 1860—1920** címmel a Veszprémi Megyei Könyvtár megjelentette Szegletí Ildikó bölcsészdoktori disszertációját. A 600 példányban sokszorosított, 425 oldalas, hasonmásokat is tartalmazó munka a történeti összefoglalás után a megye helységeknek betűrendjében, azon belül pedig időrendben sorolja fel a nyomdákat, s mindegyik nyomtatványait is igyekszik számba venni a lelőhely közlésével együtt. A kötet 2868 bibliográfiai tétele közül csaknem 1500 nem szerepel a Magyar Könyvészetben, s ez a feltárás értékét különösen emeli. A kiadvány a megyei könyvtár igazgatója, *Varga Béla* által szerkesztett Közművelődési kiskönyvtár sorozatban látott napvilágot. Ugyanennek a sorozatnak negyedik kötetét a KISZ megyei bizottsága és a megyei tanács adta ki nyomtatásban, **AZ IFJÚSÁGI MOZGALOM VESZPRÉM MEGYÉBEN** (a felszabadulástól — napjainkig) címmel. A 143 oldalas, fényképekkel, hasonmásokkal jól dokumentált történeti áttekintés Rostási József és Szekeres Imre munkája.

Egy városrész kulturcentruma

Együtt nőtt a lakóteleppel

Népszerű a Petőfi-emlékkönyvtár — Programok gyerekeknek — Klub vagy bisztró?

Sorra épülnek az új lakóházak Győrött, készülnek az egyre korszerűbb lakótelepek. Az „úttörő”, az első lakótelep az adyvárosi volt. Aki még emlékszik, tudhatja, milyen volt itt az élet kezdetén. Nem volt elég üzlet, nem volt iskola, kulturális intézmény. Máig sok hiányszágot pótoltak a lakótelepen, felépültek a korszerű iskolák is, kulturális intézményből — azonban — egyelőre — még mindig csak egy van: az öt éve indított Petőfi-emlékkönyvtár.

A hagyományos értelemben véve a könyvtár fogalmába könyvek kölcsönzése és visszaváltása tartozik. Idővel azonban a könyvkölcsönzésen felül egyre több rendezvénynek adott otthont az adyvárosi könyvtár, megkockázatom: művelődési házzal is vetekedik jól szervezett programja.

Kezdetben Rogács Istvánné, a jelenlegi könyvtárvezető egyedül látta el a munkát. Ma négyen dolgoznak itt. Tóth Árpádné a gyermekrészleg vezetője, Győre Zsuzsanna a könyvek kölcsönzésével foglalkozik, a könyvtárhoz tartozó klubot Szabó Judit vezeti. A jelenről, a múlttól az első nap óta itt dolgozó Rogács Istvánnét kérdeztük.

— *Öt év alatt sikerült megszabadulnunk a régi könyvtárszemből — mondja. — Ahogy a lakótelep nőtt, úgy nőtt a könyvtár is, szaporodtak a feladatai. Most már ott tartunk, hogy az évekenkel ezelőtt beindított hangverseny-sorozatunkról le kellett mondanunk, annyi egyéb program szervezése vár ránk. Szerencsére a sorozatnak otthont adó Kék iskola ma már megfelelő szervező.*

Nemcsak a Kék iskolával, hanem más oktatási intézményekkel is szoros kapcsolata van a könyvtárnak. Idejárnak a Móra, az Ady Endre, a Zalka Máté, a Kék és a Piros iskola tanulói, a Kossuth Zsuzsa kollégium lakói és a kereskedelmi szakmunkásképzősök is.

Tóth Árpádné, a gyermekprogramok szervezője elsőként vaskos forgatókönyvet tesz az asztalra. A gyerekek foglalkozásának tervezetei ezek, s olyan kapócsak, hogy már több könyvtáros kölcsönkérte a városban. Hetente két délelőttön, amikor szünetel a kölcsönzés, eljönnek a napközisek, és meséket, verseket, zenét hallgatnak a természetről, évszakokról,

az állatokról, Győrről, ismerkednek más népek játékaival. Mindehhez diavetítő, lemez, magnó, rádió és természetesen sok-sok könyv áll rendelkezésükre.

A felső tagozatosoknak TIT-előadásokat, élménybeszámolókat tartanak, s rendhagyó irodalomórát. — Az utóbbiból egyre kevesebbet, mert ahogy az igények nőttek, úgy fogyott a könyvtár anyagi alapja, s egyre nehezebb a színészekkel is egyeztetni az időpontokat.

Amire a legbüszkébb Tóth Árpádné, az az évente megrendezésre kerülő aszfaltrajz-verseny. Több mint száz gyerek és több száz érdeklődő áll ilyenkor végig a Munkásőr úton, szól a zene a hangszóróból, és délutánra színessé varázsolják az utcát a gyerekek. A gyereknap rendezvényekért 1977-ben meg is kapta a könyvtár az Úttörőszövetség dicséret oklevelét. Ugyancsak ebben az évben a Kiváló könyvtár pályázaton miniszteri dicséretben részesültek.

Nem beszélünk még a klubról. Nem véletlenül, hiszen nem szívesen emlékeznek arra a sok nehézségre, ami a fenntartásából következett. Hiába, Adyváros több korosztály otthona.

— *Kezdetben a discókkal volt a baj, sorra érkeztek a panaszok a környező házakból — emlékezik Rogács Istvánné. — A fiatalok viszont azért zúgolódtak, mert az idősebbek számára a klubban tartottunk nyelvtanfolyamot. Amíg az idősek nyelvet tanultak, a fiatalok átmentek a szemben levő bisztróba. Többnyire rendezetlen családi életű társaik hatására, akiknek már a rendőrséggel is meggyűlt a bajuk. A legutóbbi klubtanácsülésen megegyeztünk, hogy változtatnak a viselkedésükön. Atmenetileg szünetel a disco is. A huszonhárom klubtag közül huszonegyen eljöttek, ez jelzi, hogy érdekelték őket a klub sorsa. Ma még nem következtethetünk semmire, de a panaszok mindenesetre megszűntek.*

Az öt év alatt rendezett programokat őrző emlékkönyvbe sok híresség írta a nevét. Írók, tudósok, orvosok, színészek jártak itt, kiállításokat, hangversenyeket rendeztek. Ha megkérdezzük, kik látogatták a programokat, megint egy speciális adyvárosi gondra tapintunk rá. A könyvtár beiratkozott olvasóinak zöme a 30—39 évesek korosztályából kerül ki, míg

más városrészen többnyire nyugdíjasok látogatják a területi könyvtárat. A rendezvényekre viszont éppen a „harmincasok” nem tudnak eljönni, hiszen otthon a gyerek, nincs kire hagyni. A legfiatalabbak mellett így négy szocialista brigád látogatja rendszeresen a műsorokat, velük kötött szerződést a könyvtár.

1978-ban összesen 167 gyermek- és felnőttrendezvényt szerveztek a könyvtárban és a klubban. Ha mindehhez hozzátesszük, hogy vetítettképes előadásokat tartanak az öregek napközi otthonában, hogy bizományban könyvtárusítással is foglalkoznak, tekintve, hogy az Adyvárosban nincs könyvesbolt, hogy minden pénteken filmvetítést tartanak, ak-

kor, azt hiszem, még a művelődési házak is túltesznek.

Jövőre elkészül az új adyvárosi könyvtár. *Mezei Györgyöt*, a Városi Könyvtári Központ igazgatóját kérdeztük, mi lesz akkor a Petőfi-émlékkönyvtár sorsa.

— *Ez a könyvtár bizonyított —* mondja. — *Nem fogjuk sem megszüntetni, sem átszervezni. Öt éven keresztül megszokták az olvasók, második iskola a környező diákoknak. Az új könyvtár Adyváros északi részét látja majd el. A Petőfi-émlékkönyvtár 1600 olvasója várhatóan továbbra is idejár majd — nemcsak a könyvek kedvéért, de a színvonalas rendezvényekre is.*

Pió Márta
(Kisalföld)

a könyvtárak életéből

A zenei könyvtárosok második tanfolyama

Az első zenei könyvtárosképző tanfolyamot a Könyvtárosegyesület zenei szekciójának közreműködésével a Könyvtártudományi és Módszertani Központ szervezte 1972—73-ban, s ezen 27 könyvtáros kapott zenei könyvtárosi bizonyítványt. Az igény az új szakterület iránt azonban rohamosan nőtt, szaporodtak a zenemű- és hangtárak, valóságos közművelődési zenei könyvtárhálózat jött létre. Természetesen nőtt a szakemberek iránti kereslet is. Ezért vált szükségessé, hogy a KMK újra zenei könyvtárosképző tanfolyamot szervezzen, amely 1977-ben indult, 270 órában, két-éves időtartammal. A tanfolyamra feldolgozó könyvtárosokat is felvettek, hiszen néhány könyvtárban ők dolgozzák fel a nem hagyományos dokumentumokat is.

A tanfolyam ez év januárjában fejeződött be. Célja nemcsak a már működő zenei könyvtárak munkájának segítése volt, hanem előkészület is a várható rohamos fejlődésre. Ráadásul szinte szakmai fórummá is vált, mely egy új szakág sajátosságából fakadó napi gondok, tennivalók megvitatására is lehetőséget nyújtott. Ilyenek pedig — mint minden új szakterületen — bőven akadtak. Hogy csak a legégetőbbeket említsük: a címléirási szabvány és a korszerű osztályozási rendszer hiánya, hiszen az ETO 78-as szakát még nem bővítették, jöllehet az a 19. század zenei rendszerére épült, s emiatt ma már nem kielégítő. A tanfolyam szűkebb közösségén belül alkalom nyílt arra, hogy legalább „szóbelileg” alakuljon ki a közös gyakorlat, és a többféle módszer és lehetőség közül a legeredményesebbeket használják.

A tanfolyam szervezője, vezetője, a tematika összeállítója és három tárgy előadója *Szalai Agnes* volt, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei gyűjteményének vezetője, az AIBM (Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége) nyilvános könyvtári szekciójának bizottsági tagja, az MKE zenei szekciójának vezetőségi tagja; a többi előadó pedig: *Marót Miklós*, az Egyetemi Könyvtár osztályvezetője, *Pap István*, a Zeneművészeti Főiskola stúdiójának vezetője, *Skaliczki Judit*, a KMK munkatársa, az MKE zenei szekciójának elnöke, valamint *Vavrinecz Veronika*, az OSZK Zeneműtárának munkatársa, az MKE zenei szekciójának vezetőségi tagja. A könyvtári szaktárgyak a következők voltak: a zenei részlegek feladatai és működése, állománygyarapítás; a zenei dokumentumok címléirása; zenei osztályozás; szakirodalomismeret, közönségszolgálat; audio-technikai ismeretek.

A zenei szaktárgyakat az egyetemes zenetörténet, a magyar zenetörténet, a népzene, a szolfézs, a zeneelmélet és a hangszerismeret alkották. Előadók: *Forrai Magda*, a Zeneművészeti Főiskola könyvtárának tudományos munkatársa, *Földes Imre*, *Pernye András*, a Zeneművészeti Főiskola tanárai, továbbá *Olsvai Imre*, *Párkai Mariann*, a Zenetudományi Intézet munkatársai voltak.

Felmerülhet a kérdés, a zenei tárgyak hogyan segítik a könyvtárosok munkáját? Nos, a szolfézs és a formatan ismerete a kották feltárásához, címléírásához, szakozásához, valamint a tájékoztató szolgálatban nélkülözhetetlen. A zenetörténeti tárgyak pedig a könyvtárosok zenei műveltségét bővítették, s ezáltal a várható olvasói igények kielégítésére is előkészítették őket. A tanfolyam célja tehát a zenei könyvtárosok szakmai ismereteinek megalapozása, illetve bővítése volt, a kotta- és hangfelvételi gyűjtemények szervezésével és szolgáltatásaival kapcsolatos elméleti és gyakorlati tudnivalók megismertetése által.

A KMK továbbképző tanfolyamai általában egyéves időtartamúak. A második zenei tanfolyam kétévig tartott. Az ismeretszerzés oldaláról nézve rendkívül hasznos és szükséges volt a négy félév. De a hallgatók és az előadók ráfordított energiája nem tükröződik az elnyert képezésben. A tanfolyam tudást, ismeretet adott, de iskolai végzettséget nem, a résztvevők oklevél helyett csak bizonyítványt kaptak, amelyet a könyvtárosi képesítési nomenklátúra nem vesz figyelembe. Teljesen a könyvtárvezetők elbírálásától függ, hogy a tanfolyam elvégzését méltányolják-e.

Az MKE zenei szekciója lehetőséget nyújt a tanfolyamon szerzett ismeretek frissen tartására, illetve bővítésére. Szakmai fórum ez, ahol a tagok nézeteiket és véleményüket kicserélik, és még inkább alkalom a közös gondolkodásra, az egységes szakmai gyakorlat kialakítására.

A KMK oktatási osztálya alapos szervező munkát fejtett ki a tanfolyam sikeréért: országos felmérést végzett arról, hol szükséges e szakmai képzés; a felvételt könyvtárosi képzettséghez kötötte, hiszen továbbképző jellegű volt a tanfolyam; tájékozódott a jelentkezők zenei ismereteiről, kialakította a képzettség megszerzésének sürgősségi sorrendjét, mivel a résztvevők száma korlátozott volt, jóval alacsonyabb a jelentkezők számánál. A második év végén 48 hallgató kapott bizonyítványt; köztük a különböző megyék, városok, községek tanácsi és szakszervezeti könyvtárosai, valamint a zenei szakközépiskolákban működő könyvtárosok egyaránt megtalálhatók.

A tanfolyam nemcsak tudást, ismeretet adott, hanem hivatástudatot is formált a hallgatókban. (B. B. I.)

KINEVEZÉSEK. A Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályának vezetőjévé a miniszter JUHÁSZ JENŐT nevezte ki. Juhász Jenő 1973 óta dolgozott a könyvtárügyi osztályon főelőadói beosztásban, ezt megelőzően, 1962-től kezdve pedig a Fejér megyei SZMT Központi Könyvtár igazgatója volt. A könyvtárügyi osztály helyettes vezetője SÁRDY PÉTER lett, aki eddig főelőadóként tevékenykedett az osztályon. — FUTALA TIBORT, a könyvtárügyi osztály megbízott vezetőjét, minisztériumi tanácsost az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ könyvtári igazgatóhelyettesévé nevezték ki.

A Veszprémben működő ORSZÁGOS OKTATÁS-TECHNIKAI KÖZPONT eszköztára az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeummal közösen februárban továbbképzést tartott a

Hírek

pedagógusképző intézmények könyvtárvezetői számára a hangos-képes dokumentumok könyvtári felhasználásáról. A Veszprém megyei főfoglalkozású iskolai könyvtárosok ez évi továbbképzésének két alkalommal adott helyet az eszköztár. Az elsón a technikai eszközök pedagógiai szerepéről tartott előadást eszközbemutató követte, a másodikon az audiovizuális anyagok könyvtári alkalmazásáról szolt az előadó. Ugyancsak a hangos-képes dokumentumok könyvtári alkalmazása volt az egyik napirendi pontja annak a továbbképzésnek, melyet a Veszprémi Akadémiai Bizottság régiójába tartozó MSZMP oktatási igazgatóságok könyvtárosainak szerveztek. A részt vevő könyvtárosok abban állapodtak meg, hogy könyvtárunkban kialakítják az au-

diovizuális részleget is. — A Könyvtárosegyesület Veszprém megyei szervezetének idei első foglalkozását ugyancsak az OOK-ban tartották meg. Ezen *Kéki Béla* a könyvművész *Kós Károly*ról tartott előadást, majd a hallgatók — több mint 50 könyvtáros — megtekintették a központ eszköztárát. (—h—ő)

KÖNYVTÁRAVATÁ-SOKRA is sor került az idei felszabadulási évforduló ünnepségei kapcsán: Április 2-án zenei részleg nyílt a Nagykanizsai Városi-Járásai Könyvtárban, 3-án a Miskolci Építőipari Vállalat szakszervezeti könyvtárát adták át rendelkezésének, és ugyanezen a napon avatták fel a Dombóvári Városi Művelődési Központ és Könyvtár székházát is. A 72 millió forint beruházási összegből létrehozott új épületben 600 m² alapterület jutott a könyvtárnak.

A KÖNYVEK HÁZHOZ SZÁLLÍTÁSÁT vezette be a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár. A szolgáltatásnak ezt a formáját az idős és beteges, olvasni vágyó emberek vehetik igénybe. A kért műveket — amelyeknek címét az olvasók levélben vagy telefonon is eljuttathatják a könyvtárhoz — hétfőn és pénteken szállítják ki a könyvtár munkatársai a megadott címre. Az új szolgáltatást a könyvtár igény szerint bővíti. (S. E.)

A KÖNYVTÁRI SZAKFELÜGYELET ELLÁTÁSÁT 1979. január elsejével a megyei könyvtárra bízta a Somogy megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztálya. A feladatot öt könyvtári szakfelügyelő végzi szorosban együttműködve a művelődési ház jellegű intézmények szakfelügyeletével — amelynek gazdája a megyei művelődési központ —, valamint az iskolai könyvtárak szakfelügyeletével.

AZ EGYETEMI KÖNYVTÁRIGAZGATÓK tanácsa március 7-én tartotta soros ülését a Budapesti Műszaki Egyetem villamoskari olvasótermében, s dr. Fényes Miklós könyvtárigazgató előterjesztése alapján meghatározta a tanács 1979. évi munkatervét. A résztvevők legsürgősebbnek és legfontosabbnak a könyvtárosképzéssel kapcsolatos állásfoglalás kialakítását tartották, ezért a témát a tanács következő ülésének napirendjére tűzték. Ezenkívül a munkatervbe vették egyebek között a szervezeti és működési szabályzatok elkészítésével összefüggő feladatok, a kötelese példány-elosztás új rendszerével kapcsolatban szerzett tapasztalatok, valamint az egyetemi könyvtárakban jelentkező közművelődési tennivalók megvitatását. (H.)

KIS KÖNYVTÁROS elnevezéssel jelvénytörzsi pályázatot hirdetett az általános iskolások körében a Hatvani Városi Könyvtár a gyermekév alkalmából. A pályázat célja, hogy a pártások kellő jártasságot szerezzenek a könyvtári munkákban, eligazodjanak a gyermek- és az iskolai könyvtár állományában.

HANGOS HÍRADÓT állít össze és sugároz olvasóinak a Nyíregyházi Megyei Könyvtár. A kölcsönzömben és az olvasóteremben naponta két időpontban hallható, tízperces híradó a város napi főbb eseményeiről szól. (S. E.)

MÓRICZ MŰVELTSÉGI VETÉLKEDŐT szervezett a Kazincbarcikai Városi Könyvtár. A többfordulós versengésben három főből álló csapatok vesznek részt — egy iskolától, vállalattól, intézménytől több csapat is —, köztük a szocialista brigádokból toborzott együttesek.

ÚJ GYERMEKKÖNYVTÁRI RÉSZLEGGEL bővült a Nagykőrösi Konzervgyár 32 ezer kötetes könyvtára a nemzetközi gyermekév alkalmából. A SZOT százezer forintos támogatása nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a gyár könyvtára ezentúl az 1800 felnőtt olvasón kívül a dolgozók gyermekeinek is rendelkezésére álljon. A könyvtár az óvodásokra is gondolt: részükre gyakran rendez diafilmvetítéseket és mesedélutánokat.

HALÁLOZÁS. 69 éves korában, rövid betegség után, február 4-én elhunyt NÉMETH BÉLA, aki az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ egyik elődintézményének, a Műszaki Dokumentációs Központnak szervezője és első vezetője volt. Németh Béla az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ osztályvezetőjeként 1970-ben ment nyugdíjba.

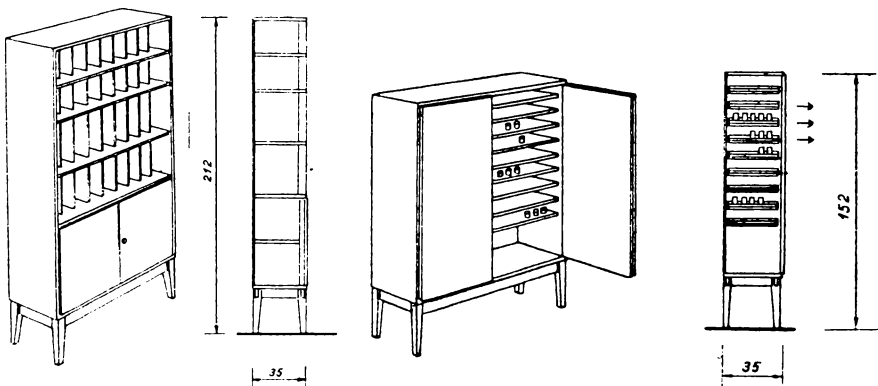
KÖNYVTÁRKEZELŐI TANFOLYAM indult márciusban a Miskolci Megyei Könyvtárban. A 250 órás, kilenc hónapig tartó képzés heti egy alkalommal szervezett foglalkozásain 42 hallgató vesz részt, aki már munkában áll Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Heves megye valamelyik tanácsai vagy szakszervezeti könyvtárában. A tanfolyam vezetője Urszin Sándor, a megyei könyvtár módszertani osztályának vezetője.

A TANÉRT AJÁNLATA

Az iskolai és a közművelődési könyvtárak alapfeladatainak és bővülő funkcióinak figyelembevételével készülnek

KÖNYVTÁRI BÚTORAINK

Szíves figyelmükbe ajánljuk közülük a következőket:

Hanglemeztároló szekrény

Cikkszám: A 6031

Nyitott, rekeszes felsőrésszel, 200 db 30 cm-es és 200 db 18 cm-es hanglemez elhelyezésére alkalmas. Bútorlapból, keményfa lábazattal, furnérozással, natúrszínben dörzsölt felülettel készül. Ár: 2200,- Ft

Diafilmtároló szekrény

Cikkszám: A 6033

A kétajtós szekrény a filmtároló dobozok elhelyezésére alkalmas kihúzható polcokkal készül. 810 filmtekercs és a vetítógép helyezhető el benne. Bútorlapból, keményfa lábazattal, natúrszínben dörzsölt felülettel készül. Ár: 2370,- Ft

A BÚTOROK SZÁLLÍTÁSÁT RÖVID HATÁRIDŐRE VÁLLALJUK. KIVÁNSÁGRA BÚTOR-KATALÓGUST KÜLDÜNK.

Megrendeléseiket várja az
ORSZÁGOS TANSZERGYÁRTÓ
ÉS ÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT
Bútorkereskedelmi főosztálya
Budapest VIII., Szentkirályi u. 8.
Levél cím: TANÉRT Budapest, Pf. 2. 1428
Telefon: 339-938
Telex: 226407 tanert h

Ahol a megújult szervezet a már működő szolgáltatások javítását segíti elő

Könyvtárügyi reformok és törekvések Nagy-Britanniában

Hivatalos nevén *Nagybritannia és Észak-Írország Egyesült Királyság*, a világ számos népének — így a miénknek is — heneve szóhasználatára szerint *Anglia* könyvtárügye száz esztendőnél is több idő óta mintaszervezet, utánoznivalónak tűnt mindazok szemében, akik fontosnak tartották az olvasók széles rétegeit kielégítő könyvtári és szakkönyvtári gyűjtemények kialakítását, a jó, gyors és megbízható könyvtári szolgáltatások kiépítését. A több mint félezer éves hagyományokkal és gyűjteményekkel rendelkező egyetemi könyvtárak, a legendás Bodleiana, Cambridge kollégiumainak könyvtárai a világ tudományos könyvtárai között is előkelő helyet foglaltak el, a British Museum olvasóterem-kupolája pedig szinte szimbólum volt mindazok számára, akik könyvtárideáljukat olyan könyvtárban keresték, ahol „minden megvan”.

Közismert tények ismétlése volna bizonygatnunk, hogy az angol könyvtárügy kiérdemelte ezt a jó hírnevét, vagy felsorolnunk a világnak azokat a nagy tudósait, akik éveken át úgyszólván naponta olvastak, dolgoztak a British Museum könyvdómjában.

A sajátos történeti, gazdasági és kulturális fejlődés jelenségeként megnyilvánuló pragmatikus gondolkodásmód, a gyakorlati és a kialakult szokásokat figyelembe vevő flexibilis jogalkotás, a közigazgatás aránylagos bürokráciamentessége, továbbá az a tény, hogy a könyvtárhasználók zömének igényei és szükségletei anyanyelvükön: egy *világnyelven* megjelenő irodalom révén közvetlenül kielégíthetők, nem utolsósorban pedig az állami és községi jövedelmek nagysága, a kulturális és tudományos alapítványok (Carnegie-, Rockefeller-foundation — ezek ugyan amerikai alapítványok, de az angol kultúrát is táplálják — stb.) bőkezűsége azok a tényezők, amelyek az angol könyvtárügy hatékonyságát lehetővé tették. Ehhez járul még az a közkönyvtárak működését és jellegét máig is befolyásoló tény, hogy kialakulásuk egy szocialisztikus mozgalom, a chartista mozgalom harcának eredménye volt.

Az élő hagyományok

Mielőtt az angol könyvtárügy mai alakulásának legfontosabb jellemzőit szemügyre vennénk — vállalva a közismert tények és adatok közlésével együtt járó kockázatot —, hadd idézzük fel röviden azokat a lexikális adatokat, amelyek a mai helyzet és a vele kapcsolatos kérdések megértését elősegítik.

1337 az *oxfordi egyetemi könyvtár* alapításának éve. Ez a könyvtár és a középkorban alapított egyetemi könyvtárak Anglia világbirodalomává válásával párhuzamosan Európában szinte egyedülálló módon gyarapodtak. A XIX. század kezdete óta a tudományos és műszaki fejlődés, valamint az iparosodás gyors üteme a könyvtárügy fejlődésében a következőkben érezte hatását: a század első felében — számos tudományos könyvtár alapítása mellett — a kölcsönkönyvtárak mint egyesületi könyvtárak nagy intenzitással kezdték meg működésüket. További fejlődésük szempontjából döntő jelentőségű volt, hogy a kereskedősegek és az ipari tanoncok számára megalkották a „mechanics institutes” könyvtárait. Az ezen intézmények továbbfejlesztésére irányuló törekvések a közkönyvtárak (public libraries) megalkotásáért indított küzdelemben tükröződnek. A parlament 1850-ben fogadta el a közkönyvtári törvényt, 1877-ben pedig megalakult a könyvtárosok egyesülete, a Library Association, amelynek jelentősége és szerepe közismert. Nem csupán érdekvédelmi szerv, hanem a könyvtárügy fejlesztése, a könyvtárosképzés területén is fontos, döntő jelentőségű tényező.

A századvég és a XX. század első két évtizede alatt a közkönyvtárak nagymértékben modernizálódtak, szolgáltatásaik színvonala a szakképzett könyvtárosok számának gyors növekedése következtében is emelkedett, és a könyvtárak száma is meg-

nőtt. Ez tette szükségessé hálózatba tömörülésüket. 1919-ben, az ekkor hozott újabb könyvtári törvény — a Public Library Act — intézkedései nyomán alakultak meg a regionális központok, a „county” (megyei-tartományi) könyvtárak. E könyvtárak feladata elsősorban a kis népességű települések könyvtári ellátása lett, amit főként a fiókkönyvtári hálózat és a bibliobuszok jól szervezett, közvetlen szolgáltatásai révén oldottak meg. A bibliobuszok 1920 óta járnak a kisebb településeket, hogy az ottani olvasóknak is nagyobb választékot nyújtsanak, és a kért vagy keresett könyvet, folyóiratot lakóhelyükre szállítsák. A hálózaton belül a könyvtárközi kölcsönzés és a könyvtári tájékoztatás regionális központjai ezek a „county library”-k, amelyeket megalakulásuk óta a felnőttnevelés intézményeinek tekintenek. 1959 óta az oktatásügyi minisztérium a felügyeleti hatóságuk.

A városi könyvtárak — ide értendők London és a többi nagyváros egy-egy önálló tanáccsal rendelkező kerületének könyvtárai, illetve fiókkönyvtárai —, valamint a — mi megyei könyvtárainknál jóval több olvasó és sokkal nagyobb területi egység ellátásáért felelős — „county library”-k és hálózatuk feladata a lakosság közkönyvtári ellátása, amit egyes országos könyvtárak központi szolgáltatásai segítenek. Ezek a „public library”-k nem nevezhetők közművelődési könyvtárnak, és hálózatuk sem közművelődési könyvtári hálózatnak. (A közművelődési könyvtár kifejezés egyébként angol nyelvre le sem fordítható.) Az angolszász világ könyvtárügyére általánosan jellemző — és ez élő hagyomány —, hogy nem a gyűjtemények összetétele szabja meg a könyvtár jellegét, hanem az, hogy milyen intézmény és milyen céllal tartja fenn a könyvtárat. Következtesen érvényesül az a felfogás, hogy az állami intézményként működő országos könyvtárakat, amelyek a közkönyvtárakat és azok szolgáltatásait (kölcsönzés, referenz-munka stb.) támogatják, illetve kiegészítik, az adófizetők pénzéből tartják fenn, tehát az adófizető — még ha az történetesen ipari, kereskedelmi, pénzügyi vagy közlekedési vállalat is — jogot formál arra, hogy működési területének központi könyvtára közvetlenül vagy közvetve rendelkezésére bocsássa a tevékenységéhez szükséges *szakirodalmat*, és számára ez a könyvtár referenz-szolgálatára révén bibliográfiai és faktográfiai tájékoztatást nyújtson.

Ezek a tények döntően befolyásolják a közkönyvtárak „profilját”, gyűjtőkörét, szolgáltatásait. A lakosság széles rétegeinek, a legkülönbözőbb korosztályoknak nyújtott magas szintű könyvtári szolgáltatások — beleértve természetesen a referenz-szolgáltatásokat, az irodalompropagandát, a helyben olvasás lehetőségét, az ún. referenz-könyvtárak keretében a szabad polcokon a jól hozzáférhető, áttekinthetően rendezett könyvek kölcsönzését, a zenei, gyermekkönyvtári osztályok nagyon korszerű munkáját, a többnyire szép és modern könyvtárárpületet, ahol ez a sokoldalú tevékenység racionális munkaszervezet keretében folyik — máig is jellemzői maradtak az angol közkönyvtárról általában alkotott képnek. A helyi önkormányzatok szerkezeti változása tette szükségessé az 1919. évi közkönyvtári törvény reformját, amely az 1964. évi közkönyvtári és múzeumi törvényben (Public Libraries and Museum Act) valósult meg.

A könyvtári szolgáltatások alakulása szempontjából igen nagy jelentőségű az 1916-ban, dr. Albert Mansbridge által alapított *National Central Library* (Országos Központi Könyvtár). E központi könyvtárnak eredetileg az volt a célja, hogy a szervezett felnőttnevelésben részesülő tankönyvellátásáról központilag gondoskodjék. Tíz esztendővel később az oktatásügyi minisztérium munkakörét ellátó hivatal (Board of Education) könyvtári tanácsadó testületének javaslatára a tanulmányi célokat szolgáló könyvek országos kölcsönző könyvtárává jelölték ki. Ezek az intézkedések képezik az alapját annak a kitűnően működő könyvtárnak, melynek feladata a könyvtárközi kölcsönzés országos lebonyolítása. Ezt a tevékenységet részben saját, a Carnegie-alapítvány támogatásával szépen fejlődő állományából végzi, részben pedig a nyilvános könyvtárak és az intézményi: egyetemi és szakkönyvtárak központi katalógusának gondozójaként közvetíti a könyvtárközi kölcsönzést, beleértve a nemzetközi kölcsönzést is. Önálló intézményként 1973-ig működött, és az utolsó évben 277 000 kölcsönzési kérelemnek tett eleget. Fenntartásáról részben állami alapokból, részben a szolgáltatásokat igénybe vevő könyvtárak hozzájárulásából gondoskodtak.

Amikor 1953-ban a National Central Library lemondott saját állományának fejlesztéséről az irodalom nagymérvű növekedése miatt és mivel a költségvetési összegek nem emelkedtek ennek arányában, ez főként abban érezte hatását, hogy a természettudományos és a műszaki szakfolyóiratok iránti megnövekedett keresletet alig lehetett kielégíteni. Társadalmi szükséglet volt tehát olyan központi kölcsönző könyvtár létesítése, amely elsősorban ezt az anyagot forgalmazza, illetve rendelkezésre bocsátja a kérő könyvtár állományából hiányzó folyóiratok cikkeinek másolatait. Dr. D. J. Urquhart alapos előtanulmányai alapján a leggazdaságosabb megoldásnak egy főként kurrens folyóiratokat gyűjtő központi kölcsönző könyvtár létrehozását tartották,

amely National Lending Library for Science and Technology névvel Boston Spaban, egy, a második világháború idején kaszárnyának használt épületömbben 1962-ben meg is kezdte működését, és a természettudományos folyóiratok és sorozatok teljes összegyűjtésére törekedett. A gyűjtemény elsősorban angol és orosz nyelvű kiadványokból áll, mivel a legélénkebb kereslet ezek iránt mutatkozik. Az ésszerű alapokon szervezett gyűjtemény hasznosságát az alapítása óta eltelt 17 esztendő igazolta. Az utolsó évben, 1973-ban, amikor önálló intézményként működött, 148 000 kölcsönzést bonyolított le szakkönyvtárak, tudományos könyvtárak, valamint magánosok részére és 337 000 kölcsönzést a regionális közkönyvtári hálózatok révén. A kölcsönzések legnagyobb része természetesen egy megjelölt közlemény másolatának végleges rendelkezésre bocsátása. Figyelemre méltó dr. Urquhart nyilatkozata, mely szerint nem szabad a kérdést úgy feltenni, hogy mire van inkább szükség a könyvtárközi kölcsönzés hatékony lebonyolítása szempontjából: a központi kölcsönző könyvtárra vagy központi katalógusra, mert mindkettőre egyaránt szükség van.

A közvetlen könyvtári szolgáltatások fejlődésének vázlata is magában foglalja azt a tényt, hogy 1919 után a szakkönyvtári munka — ezzel kapcsolatban a dokumentációs tevékenység is — gyors fejlődésnek indult. 1924-ben alakult meg az ASLIB (Association of Special Libraries and Information Bureaux), amelynek célja, hogy elősegítse a tudomány eredményeinek felhasználását és az információk koordinációját a közélet, az ipar, a kereskedelem és a tudomány alkalmazásának minden területén.

A dokumentációs intézményeket, szakkönyvtárakat tömörítő, kezdetől fogva állami támogatást élvező testület minden ismeretág információinak könyvtári és dokumentációs felhasználását tűzte ki célul; megalakulásától napjainkig azonban elsősorban a természettudományos és a műszaki szakkönyvtárügy és tájékoztatás elméleti, illetve gyakorlati problémáinak megoldására törekszik. Már első kezdeményezése is erre mutat. 1928-ban jelent meg az ASLIB útmutatója (ASLIB Directory), mely a Nagy-Britanniában és É-Írországból rendelkező állami szakinformációs intézményekről nyújt tájékoztatást. Az ASLIB kezdeményezte az angol könyvtárak állományában levő folyóiratok központi katalógusának (British Union Catalogue of Periodicals) megjelenését is.

A szakkönyvtárügy gyors fejlődése Angliában nyilvánvalóan annak tulajdonítható, hogy a természettudományos, a műszaki és a gazdasági ismeretek gyors növekedését tükröző dokumentumok nagy része nem hagyományos dokumentum; ezeknek gyűjtése, feltárása egyrészt speciális szakmai ismereteket feltételez, másrészt ezek az „információ-gyűjtemények” elsősorban a kutatóhelyeken, a műszaki fejlesztési tevékenységet folytató intézményekben alakultak ki. A hagyományos dokumentumok mikro-analitikus feltárása, ami szintén szervesen hozzátartozik a kutatás és fejlesztés információs szükségleteinek kielégítéséhez, nem válhatott a hagyományos könyvtári munka részévé. A fejlődés tehát — elsősorban az iparilag legfejlettebb országokban: Angliában és az Egyesült Államokban — századunk első évtizedeiben új könyvtártípus, az intézményi szakkönyvtár kialakításához vezetett.

A fejlődés során Angliában a szakkönyvtárak működésének, feladatkörének pragmatikus meghatározására törekedtek: az „information officer” (e kifejezés talán leginkább információs szakembernek, informatikusnak fordítható) általában a szakkönyvtár keretében végzi a szakkönyvtárosétól bizonyos mértékig elkülönülő munkáját, mert hiszen elsősorban a felhasználható információk korszerű értékelése és feldolgozása, azaz számítógépes tárolása és visszakeresése, döntést előkészítő feltárása tartozik feladatkörébe. Az angol szakirodalomban erősen vitatott kérdés, hogy el lehet-e különíteni egyáltalán ezt a munkakört a felsőbb szintű ismereteket megkövetelő egyéb szakkönyvtári munkaköröktől. A szakkönyvtári munka módszereinek fejlesztésével kapcsolatos elméleti kérdések, a szakirodalmi információs tevékenység technikájának és elméletének magasszintű kutatása állami feladat Angliában.

1960-ban megalakult az OSTI (Office for Scientific and Technical Information), a természettudományos és a műszaki tájékoztatás elméleti problémáival foglalkozó kutatások koordináló és irányító állami szerve. Az OSTI működése során hamar felismerte, hogy a természettudományos és a társadalomtudományi tájékoztatás problémái közül egyiket sem lehet a másik rovására előnyben részesíteni, és a kutatásnak a műszaki és gazdasági tájékoztatás fontos kérdéseire is ki kell terjednie. Kezdetől fogva érdeklődéssel kísérte a könyvtári és a könyvtárügyi fejlődést, ezzel is bizonyítván, hogy Angliában keveset törődnek annak „elméleti tisztázásával”, hogy a könyvtárügy és a tájékoztatásügy közötti különbségek miben nyilvánulnak meg, és hogy „kinek mi az asztala”. Ilyen megfontolásból kezdetől fogva támogatja a könyvtári munka automatizálásával, illetve a reprográfiai eljárások tökéletesítésével kapcsolatos kutatásokat. Az OSTI éppen úgy, mint a két országos kölcsönző könyvtár, 1972 óta a British Library osztályaként működik.

Az oktatási intézmények könyvtárai

Az *egyetemi könyvtárak* Angliában hagyományos intézményi könyvtárak. Fenntartóik célja a kezdetektől máig is az egyetemek oktatóinak, kutatóinak, hallgatóinak irodalommal és tájékoztatással való ellátása. Ezt az önmagában is óriási erőfeszítéseket, anyagi áldozatokat követelő feladatot nem nehezítették azzal, hogy kötelezettségüknek érezték volna a nagyközönség vagy az egyetemen kívüli intézmények ellátását irodalommal és tájékoztatással. A képet azonban némiképp módosítja a történelmileg kialakult helyzet: Angliában ugyanis a tudományos kutatás központjai majdnem kizárólag az egyetemek, ennél fogva a központi könyvtárak referensz könyvtárai kevés kivétellel minden szakmabeli érdeklődő rendelkezésére állnak.

Noha az egyetemi szervezet, az egyetemi oktatási programok sok közös vonással rendelkeznek, az egyetemek könyvtári ellátásában igen nagyok a különbségek. Az évszázados hagyományokkal rendelkező egyetemek mellett nagy jelentőségre tettek szert az újabb alapításúak, főleg a második világháború után alakultak. Ezeknek könyvtári ellátása nehézségeket okoz, amelyeket részben a könyvtárközi kölcsönzés erőteljes szervezésével próbálnak áthidalni. A szakreferensi intézmény határozottan kifejlődőben van, és számos egyetemi könyvtárban működik „information officer”, azaz dokumentalista. Ennek szükségességét az indokolja, hogy sok helyen az egyetem valamelyik intézete (department, a mi szóhasználatunk szerint: tanszék) egy tudományterület kutatóközpontja, s ez a tény az információellátás korszerű formáinak kialakítását is szükségessé teszi. A kutatás könyvtári alátámasztása azonban nem járt azzal a szervezeti elkülönüléssel, amivel egyes amerikai egyetemi könyvtárakban és a Szovjetunióban is találkozunk, hogy tudniillik a hallgatók részére az egyetemi könyvtári szervezeten belül külön könyvtárak, illetve könyvtári szolgáltatások létesülnek.

Az utóbbi két évtized alatt az egyetemi könyvtárak épületeit, berendezését nagy mértékben megújították. Egy sereg új épület tanúskodik erről. Az OSTI módszertani segítségének igénybevételével pedig a könyvtári és a tájékoztató munka automatizálásában és gépesítésében értek el nagy eredményeket az egyetemi könyvtárak.

1966-ban vetődött fel az a — hamarosan meg is valósult — terv, amely szerint az egyetemek tehermentesítésének érdekében létre kell hozni egy, az egyetemekkel majdnem egyenrangú, de erőteljesebben szakirányultságú felsőoktatási intézményt: a *politechnikumot*. Ezeket a politechnikumokon, amelyeknek elődei a műszaki főiskolák voltak, nagy hangsúlyt kap a levelező oktatás. A könyvtári ellátást illetően 1966-ban a kép még elég sötét volt. Nagy erőfeszítések árán azonban megteremtették az anyagi alapokat. Az eredmény leginkább talán abban tükröződik, hogy míg az 1966—67-es tanévben egy hallgató könyvellátására 6,5 fontot költöttek, addig az 1974—75-ös tanévben ez az összeg 33,5 fontra, vagyis több mint ötszörösére emelkedett.

Mind az egyetemi könyvtárakra, mind a politechnikumok könyvtárait jellemző, milyen nagy súlyt helyeznek arra, hogy a hallgatók idejében megismerkedjenek a könyvtárhasználat lehetőségeivel, és a proszemináriumok, a tanulmányi tanácsadók munkáját kiegészítő, a hallgató által tanulmányozandó ismeretanyag információs forrásait is megismerjék.

Az *iskolai könyvtárak* fejlődését elsősorban az angol oktatási rendszerben bekövetkezett radikális változások, valamint a képzés demokratizálását elősegítő reformok befolyásolták, mégpedig kedvező módon. A második világháborút megelőző időkben úgyszólván kizárólag a felsőbb társadalmi osztályok gyermekeinek középfokú tanintézményeiben (grammar schoolok, public schoolok) voltak iskolai könyvtárak, amelyek majdnem kizárólag a felsőbb osztályos tanulók szívesen olvasott szépirodalmi műveit, útleírásokat és az egyéb ismeretterjesztő irodalmat gyűjtötték. Az 1944. évi, gyökeres oktatási reform után, amely új típusú, modern középiskolákat hozott létre, az Oktatásügyi Minisztérium arra törekedett, hogy az új iskolaépületek megfelelő könyvtárral is el legyenek látva.

A tanár-könyvtárosok a maguk pályaképét úgy alakították ki, hogy igyekeztek a könyvtári munkát és az oktatást egymáshoz közelíteni, a könyvtárat pedig a nevelés egyik műhelyévé alakítani. Az új oktatási módszerek, amelyek különösen a hatvanas évek óta terjedtek el Angliában, nagy súlyt helyeznek a tanulók aktivitására, s ez nagymértékben megnövelte az iskolai könyvtárak jelentőségét. Az egyes témák önálló feldolgozásának megkönnyítése az iskolai könyvtárak feladatává vált. A felkészülést nemcsak a könyv- és folyóiratanyag beszerzésével, csoportosításával segítik, hanem a nem könyv és folyóirat jellegű dokumentumok beszerzésével és rendelkezésre bocsátásával is. Így alakultak ki azok az oktatási-könyvtári központok

az iskolákban, amelyeket „school resource centre”-nek, iskolai oktatási segédlet-központnak neveznek, és amelyeknek funkciójáról, szerepéről és hasznáról széles körű vita folyik.

A British Museum könyvtára

Az angol könyvtárak között a legelőkelőbb helyet kétségtelenül a British Museum könyvtára foglalja el, ezért külön kell szólnunk ennek a nagy múltú intézménynek, a világ egyik legjelesebb könyvtárának szerepéről és arról a fejlődésről, amely erre a könyvtárra építve a ma talán legkorszerűbb nemzeti könyvtári szervezetig, a British Libraryig vezet.

A British Museum könyvtára alapítása (1753) óta Nagy-Britannia nemzeti könyvtárának tekintendő. Köztudomású, hogy számos gyűjtemény fokozatos egyesítése révén jött létre, s hogy kötelezpéldányjogát törvény írja elő. Alapítása óta prézens jellegű könyvtár. A több mint nyolcmillió kötetes állományú nyomtatott könyvek osztályának használata megközelíti az évi egymilliót. A kiadott olvasójegyek száma évente 4—5 százalékkal növekszik, annak ellenére, hogy a beiratkozáskor az olvasónak valószínűsítienie kell, hogy az általa keresett anyag más londoni könyvtárban nem található meg. A könyvtár olvasóinak körülbelül egyharmada külföldi. A különböző korokból származó nyomtatványokat meglehetősen egyenletesen veszik igénybe. A használt nyomtatványok átlagos „életkora” 50 év, és több mint 20 százalékuk nem angol nyelvű. A külföldi kiadványokat, részben az egyes országok irodalmát figyelő szakreferensek javaslatára — több mint 60 éve magyar referens is működik a könyvtárban —, részben a külföldön tevékenykedő ügynöki hálózat igénybevételével szerzik be. Az osztályhoz három nagyjelentőségű különgyűjtemény tartozik: a zeneműtár, amely egyike a világ legnagyobb zeneműgyűjteményeinek, a térképtár — mely nagy számban tartalmaz katonai térképeket is, s a térképészet története szempontjából páratlan jelentőségű —, valamint a filatéliai gyűjtemény; ez is egyike a világ legjelentősebb bélyeggyűjteményeinek. A világhírű hírlaptár már évtizedek óta külön épületben van elhelyezve.

A gyűjtemény *katalógusainak* történetéről, a nyomtatott könyvek publikált katalógusainak keletkezéséről, előállítási módjáról nem áll módunkban megemlékezni. A könyvgyűjtemény egészéről tájékoztató, betűrendes nyomtatott katalógus kiadását a könyvtár hagyományai tették szükségessé. Már-már lehetetlennek látszott, hogy lépést tartsanak a gyorsan növekvő anyaggal, amikor a modern reprográfiai eljárások ésszerű alkalmazása szinte egycsapásra megoldást hozott. Az 1975 után publikált anyagról új katalógus-sorozatot indított a könyvtár, amely együttesen tölti be a könyvek és periodikumok betűrendes katalógusának (British Museum General Catalogue), valamint a katalógus tárgymutatójának (British Museum Subject Index) szerepét. A betűrendes, számítógépes katalógus előállításához az AACR és MARC rendszert, a tárgyi katalógusok előállításához a PRECIS rendszert alkalmazzák. Megemlíjtjük, hogy az új rendszerű katalógusok általában mikrofilmes formában állnak majd az olvasók rendelkezésére. Nem mellőzhetjük annak említését sem, hogy a hivatalos kiadványok téra és a hírlaptár rendkívül fontos szerepet tölt be az ország könyvtári ellátásában. A kéziratár, illetve a keleti könyvek és kéziratok gyűjteménye ugyancsak a világ legértékesebb különgyűjteményei közé tartozik.

Az állománynak mindössze 0,4 százaléka a szabadpolcokon, olvasótermekben elhelyezett segédkönyv. Ennek ellenére a könyvtár referenz-tevékenysége, a kutatóknak a bibliográfiai és faktográfiai adatszolgáltatás terén nyújtott segítsége rendkívül magas színvonalú, és élő hagyományt képvisel.

A kurrens nemzeti bibliográfia kialakulása — a British Library

Az angol nyelvű publikált szépirodalom és szakirodalom kurrens bibliográfiai számbavétele elsősorban könyvkereskedői és könyvkiadói érdek, ezért a könyvkereskedői bibliográfiák különböző formái ismeretesek. A Nagy-Britanniában megjelent könyveknek a kötelezpéldány-szolgáltatás alapján történő kurrens számbavétele azonban csak 1950 óta valósult meg. Egy közületi támogatásban nem részesülő testület, a British National Bibliography Ltd., amely a British Museum könyvtárában működik, a könyvtárba beérkező kötelezpéldányok alapján 1950. január 1. óta hetenként ad ki a Dewey-féle tizedes osztályozás szerint rendezett, betűrendes mutatóval ellátott, teljességre törekvő kurrens bibliográfiát. A teljesség átgondolt, ésszerű korlátozása az, hogy a bibliográfia aprónyomtatványokat nem regisztrál, kizárólag hagyományos nyomdai eljárással előállított nyomtatványokról tudósít, s az úgynevezett paperback

kiadások sem szerepelnek a regisztrált anyagban. Negyedévenkénti, éves és ötévenkénti kumulációi rendszeresen megjelennek. Az angol nemzeti bibliográfia, a BNB valóban szolgáltatás. A heti füzetek nyomdai átfutási idejének gyorsasága világszerte nagymértékben segíti az állománygyarapítást. 1956 óta a címlírások, melyeknek pontossága vitathatatlan, katalóguskartonok formájában is a megrendelők rendelkezésére állnak. Ez a kartonszolgáltatás a regionális központi katalógusok számára is nagy segítség.

1971-ben az angol kormány felismerte annak szükségességét, hogy a központi tájékoztatói, kölcsönzési és bibliográfiai szolgáltatások hatékonyságának fokozása érdekében önálló, központi szervezetet kell létrehozni, vagyis a meglévő kabáthoz az összetartó gombokat is fel kell varrni. Az előkészítő bizottság egy esztendő alatt megoldotta a koncepció kidolgozásának igen összetett, bonyolult feladatát, és 1972-ben már tető alá is került a nemzeti könyvtári törvény, a British Library Act, melynek egyik legfontosabb jellemzője az alkotott jogszabály nagy rugalmassága. Ez tette lehetővé, hogy a létrehozott nemzeti könyvtári szervezet, a British Library készen álljon a váratlan, előre nem látható változások végrehajtására is.

A British Libraryt egy közhivatal, a British Library Board igazgatja, amelynek kötelessége, hogy a nemzeti könyvtári szervezetet a tájékoztatás, a kutatás, a bibliográfiai és egyéb információs szolgáltatások központjaként vezesse, tekintet nélkül arra, hogy ezen szolgáltatások tartalma természettudományos, műszaki, társadalomtudományi vagy ún. humán jellegű tudomány-e. A nemzeti könyvtár három főosztály (division): a tájékoztatói, a kölcsönzési és a bibliográfiai szolgáltatások főosztálya keretében fejti ki működését.

A tájékoztatói (reference) főosztály a British Museum könyvtárának osztaályait foglalja magában. A kölcsönzési főosztály az országos kölcsönző könyvtár (National Lending Library) és a természettudományos és műszaki országos kölcsönző könyvtár (National Lending Library for Science and Technology) szervezeti egyesítéséből jött létre. A bibliográfiai szolgáltatások főosztályának működése elsősorban azokra a szolgáltatásokra épít, amelyeket a British National Bibliography (a nemzeti bibliográfia), valamint a kötelempéldányokat elosztó Copyright Receipt Office nyújt. A kutatási és fejlesztési főosztály, a korábbi OSTI, a tudományos és műszaki tájékoztatói hivatal munkakörét látja el. Ez az intézmény 1974 áprilisa óta tartozik a British Library szervezetéhez.

A British Library sikeres működésének megalapítása óta öt előfeltétele volt: 1. örökölte a British Museumtól a világ egyik legjelentősebb könyv- és folyóiratgyűjteményét; valamint 2. a jogot, hogy rendelkezzen az Egyesült Királyságban megjelent valamennyi könyv, periodika, térkép és zenemű egy példányával; 3. a világon páratlan könyvtárközi kölcsönzési szolgálata van; 4. a bibliográfiai szolgáltatások főosztálya által, számítógép igénybevételével nyújtott szolgáltatások lehetőséget adnak arra, hogy a nagy értékű belső, külső és nemzetközi információs szolgáltatások az egész országban bárki számára rendelkezésre álljanak; 5. a kutatási és fejlesztési főosztály szerződést köthet és anyagi segítséget nyújthat azoknak a kívülálló szervezeteknek, amelyeknek kutató és fejlesztő munkája felhasználható a könyvtári, illetve a tájékoztatói szolgáltatások megjavítása érdekében.

A British Library tájékoztatói főosztálya 1973 óta egy újonnan alakult szervezeti egységet is magába olvasztott: a „Science Reference Library”-t, természettudományos prézens könyvtárat. Ennek elődei a Találmányi Hivatal (Patent Office) könyvtára és az ebből alakult National Reference Library of Science and Invention. A Találmányi Hivatal könyvtárának országos prézens könyvtárrá alakulása (ami lehetővé teszi az 1910 óta megjelent természettudományos és műszaki irodalom helybeni kutatását — beleértve a szabadalmakat is) szükségessé tette a könyvtár gyűjtőkörének nagy költségeket igénylő kiegészítését. A British Librarynek ez a részlege egyelőre öt helyen fejti ki működését, egyebek között egy lakónegyed nagyházának két emeletén, továbbá egy régi fegyvertárban stb. Jelenleg, az új központi épület felépüléséig arra törekednek, hogy a különböző helyeken tárolt anyag lehetőleg tudományszakonként egészet képezzen, és így lehetővé tegye a faktográfiai és a bibliográfiai tájékozódás gyors lebonyolítását.

Posztgraduális képzés — angol módra

Az angol könyvtáros- és információs szakemberképzésről talán elég annyit megemlítenünk, hogy a könyvtárosképzés központja kezdettől fogva a könyvtárosegyesület, az L. A. volt. Az általa kiadott, közép- és felsőfokú képeztést igazoló okle-

velek a könyvtárosoknak az egyes állások betöltésére szóló útlevelei voltak. A tájékoztatói szakemberek képzése hasonlóképpen hosszú ideig az ASLIB feladatkörébe tartozott, mely máig is továbbképzési központ, és — főleg a rövid tanfolyamain — az aktuális szakmai problémák megismertetésére törekszik. A középfokú könyvtárosképzés változatlanul az egyesület gondja. Számos egyetemen megvalósult már a *posztgraduális* felsőfokú egyetemi könyvtáros és információs szakemberképzés. Csak-hogy az angolszász egyetemek posztgraduális képzése azt jelenti, hogy a két-három évig tartó alapképzés után lehetőség nyílik a specializálódásra, a tárggyal való alaposabb megismerkedésre. Ezt az *alapképzés utáni* — többnyire egy-két év alatt elvégezhető — képzési formát nevezik posztgraduális képzésnek, amely nem tévesztendő össze a nálunk ismeretes kiegészítő, *diploma utáni* képzéssel. Az angol egyetemek posztgraduális könyvtárosképzése tehát azt jelenti, hogy a valamilyen tárgyból — ami nem lehet könyvtártudomány vagy informatika — megszerzett alapképzés után a rendes egyetemi képzés keretében valósul meg a felsőfokú könyvtáros és információs szakemberképzés. Így válik lehetővé az angol felsőoktatásban majdnem mindenütt érvényesülő fokozatosság.

Könyvtári és informatikai szakfolyóiratok Angliában

A könyvtárügyi szaksajtónak ugyancsak régi hagyományai vannak Angliában. A könyvtárosegyesület, a Library Association közlönye, a *Library Association Record* majdnem százéves múlttal rendelkezik. R. B. Stokes a Landau-féle, „Encyclopaedia of Librarianship”-ben találóan jellemzi ezt a legelterjedtebb angol könyvtárügyi folyóiratot: „Hangja a változó szerkesztők egyéniségének megfelelően változik: hol tudományos alaposágú, hol közhelyszerű, hol népszerűsítő, hol unalmas. Mégis magában foglalja az egyesület minden állásfoglalását.”

A középfokú képesítésű könyvtárosok egyesületének folyóirata, az *Assistant Librarian*, ugyancsak Stokes szerint, sokkal kritikusabb, szabadabb hangvételű, aminek az oka, hogy „alulról”, felelősségvállalás nélkül könnyebb a kritika. A Library Association által támogatott elvi jelentőségű tanulmányok a *British Librarianship and Information Science* című, negyedévenként megjelenő folyóiratban található.

A tudományos és műszaki tájékoztatás folyóirata az ASLIB által kiadott *Journal of Documentation*, mely vitathatatlanul a világ egyik legfontosabb ilyen jellegű kiadványa. A több tucatnyi jelentős és kevésbé jelentős könyvtári és tájékoztatásügyi periodikum között úgyszólván a szakma minden ágának megfelelő orgánum megtalálható. A könyv- és könyvtártörténet egyik legszínvonalasabb folyóirata a „Bibliographical Society” 1889 óta megjelenő közlönye: a *The Library*. A könyvtártudomány és az informatika egyik legelterjedtebb referáló folyóirata, a *Library and Information Science Abstracts* is Angliában jelenik meg.

A könyvtárak által kiadott nagyszámú periodikum közül ki kell emelni a British Librarynek a kutatásokról beszámoló híradóját, a *Research and Development Newsletter*t és a *British Museum Quarterly*t. A könyvtári ágazatoknak is vannak periodikái, ilyen például a *Microdoc*, az angol mikrofilmtársaság folyóirata, továbbá a *The Indexer*, amely a mutatókészítők egyesületi orgánuma. Az egyéb folyóiratok közül említést érdemel még az iskolai könyvtárosok lapja, a *School Librarian*, a vele rokon *Education Libraries Bulletin*, továbbá a jogi szakkönyvtárak közlönye, a *Law Libraries* stb. A szaksajtó képe tehát gazdagon árnyalt.

Az angolok kertje...

A tanulságok Jevonása helyett hadd idézzek egy jól ismert anekdotát. Egy angol úriember amerikai vendégével ül kertjében. Megszólal az amerikai: Miért van az, hogy én — bármennyire igyekszem is — nem tudok ilyen szép zöld gyepet varázsolni a kertemben? Az angol válasza: Pedig egyszerű az egész! El kell vetni a fűmagot, majd mindennap öntözni, ha kikelt a fű, rendszeresen nyírni és megint csak öntözni kell. Ha ezt csinálod *háromszáz* évig, a te gyeped is ugyanolyan szép és friss lesz, mint az enyém.

A korszerű technológia és a dilettantizmustól mentes okszerű gondolkodás, a jó felkészülés talán meg tudja rövidíteni a háromszáz évet.

Szentmihályi János

„Kell a jó könyv '77”

Eszrevételek egy olvasópályázatról

Március 23-án a Szovjet Kultúra és Tudomány Házában megtörtént a Kell a jó könyv '77 nevű olvasópályázat eredményhirdetése, a jutalmak sorsolása. A sikeres akció véget érte után is úgy érzem azonban, hogy nem adhatjuk át a múltnak a másfél éves munkát egy rövid, csak statisztikai adatokat tartalmazó tájékoztatóval, hanem egy megye — Heves — példáján szeretnénk elkészíteni a pályázat gyorsmérlegét, levonni tanulságait.

A mozgalom indítása

Az MSZBT, a Kulturális Minisztérium, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1977. szeptemberében széles körű propagandával indította el az olvasópályázatot. A mozgalom szervezésében, lebonyolításában részt vevő szakemberek országos értekezleten kaptak tájékoztatást a pályázat céljáról, lebonyolításának módszereiről, határidejéről, a központilag előállított propagandaeszközökről, a pályázati díjakról s azokról a vetélkedőkről, amelyek a városi, a megyei, valamint a területi döntők után a rádió és a televízió nyilvánossága előtt folynak majd. A módosításokról is idejében értesülhettünk. A pályázati füzetek többszáz példányával egyidőben a megyei könyvtárak megkapták a plakátokat, szórólapokat is.

A városi és a községi könyvtárak nagy lelkesedéssel fogtak hozzá a szervezéshez. Változatos eszközökkel és módszerekkel vonták be olvasóikat a mozgalomba, s népszerűsítették a pályázatot.

Csakhogy a kezdeti nekilendülés után két akadály miatt is csökkent a vállalkozó kedv: A falusi, községi könyvtárak alacsony beszerzési kerete miatt a pályázat könyveiből nem állt elegendő példány rendelkezésre, az új kiadványok pedig későn — nem a jelzett időre — jelentek meg. Mire egy-egy könyv kézzől kézre járva eljutott 10—15 emberhez, lelohadt a pályázat iránti érdeklődés, s noha a könyvtárakhoz eljuttatott pályázati füzetek mindegyike gazdára talált, a másfél év nem bizonyult elegendőnek a hat darab nevezőlap összegyűjtéséhez.

Városainkban sokkal kedvezőbb volt a helyzet. Az érdeklődők minden kiadványt megtalálhattak — több példányban is. Nyilvánvaló, hogy nagyobb állományból jobban lehet kielégíteni az igényeket. A központi tájékoztatás így szólt: minden középiskola kap pályázati füzetet, a diákok pályázzanak iskolájukban. A városi könyvtárak csak összegyűjtik, továbbítják a lapokat, a megyei könyvtár pedig az értékelést végzi. Sajnos — ahogy ez utólag kiderült — a középiskolák illetékesei későn szereztek tudomást tennivalóikról, emiatt a Heves megyei városok diákjai — úgy is, mint tanulók, úgy is, mint a könyvtárak legszorgalmasabb olvasói — kimaradtak a mozgalomból.

Az intézmények szervező és lebonyolító munkája

Módszertani központjaink jegyzéket készítettek a pályázatban szereplő művekről, az új kiadások várható idejéről. A visszajelzéseknek arról kellett számot adniuk, hogy a 40 választható műből melyikkel és hány példányban rendelkeznek a könyvtárak, hol van szükség a választék bővítésére. Az egri járás könyvtáraiban átlag 15-féle kiadvány közül válogathattak a szovjet irodalom kedvelői.

Minden könyvtár nagy hangsúlyt helyezett a propagandára és a szervező munkára. A plakátokat, pályázati füzeteket feltűnően helyezték el, mellettük polcon, asztalon, válogató ládában könyvkiemeléssel állították az érdeklődés homlokterébe a mozgalom kiadványait. A szemléltető propaganda szóbeli ajánlással párosult. A pályázók segítésére és a pályázatban szereplő művek iránti olvasási kedv felkeltésére több helyen anketót, műsort, vetélkedőt szerveztek. A Hevesi Nagyközségi-Járásí Könyvtárban a Miskolci Nemzeti Színház művészei adtak elő részleteket a pályázat műveiből, s a járás néhány községébe is eljuttatták a műsort. A hatvani pályázókat a könyvtár *Bakcsi György* irodalomtörténész előadásával és irodalmi vetélkedő szervezésével segítette. A hevesi könyvtárak — egymás között felosztva — elolvasták a versenyben meghirdetett valamennyi könyvet, s könyvrevjtvényt szerkesztettek. Az érdeklődőknek minden hónapban 2—2 könyvből 3—3 kérdésre kellett válaszolniuk. A megfejtők könyvjutalomban részesültek. Nem véletlen, hogy a beküldött lapok száma és minősége — az olvasók százalékarányához viszonyítva — a hevesi könyvtárban a legjobb. Ez a tény kétségkívül a könyvtárak kapcsolatépítő és szervező erejét dicséri.

Olvasók — pályázók — könyvek

A megyei könyvtárba 1979. január 15-ig 4212 nevezési lap futott be. Az öttagú bíráló bizottság megállapította, hogy ebből helyes választ csak 2706 tartalmazott, a hibás pályázati lapok száma 1506 volt. Értékelhetetlennek minősítettük 51 pályázó 249 — azonos könyv duplán, háromszorosán kitöltött — lapját.

A mozgalomban a megye tanácsi könyvtári olvasóinak 1,5 százaléka, 679 fő vett részt. Volt, aki 18, 24, 30, illetve 36 könyvet olvasott el figyelmesen. Ilyen esetben minden hatodik lap után továbbítottunk egyet-egyet. Úgy gondoltuk, aki több könyvet olvasott, megérdemli, hogy nagyobb eséllyel vegyen részt a jutalomsorsoláson.

Járási központjaink, illetve a megyei könyvtár az MSZBT-nek címezve 10 műelemzést továbbított.

A mozgalomban részt vevő olvasók foglalkozás szerinti megoszlása kedvezőnek mondható: 242 fizikai dolgozó (37 százalék), 127 értelmiségi (20 százalék), 141 tanuló (21 százalék), 50 nyugdíjas (8 százalék), 95 egyéb foglalkozású (14 százalék).

A pályázatban 14 szocialista brigád vett részt. Felkészítésük megkülönböztetett figyelemmel történt. Általában közülük kerültek ki a járási, a városi és a megyei vetélkedők csapatai. A megyei döntőn a gyöngyösi járásból 1, Gyöngyösről 3, Hatvanból 1, Hevesről 1, Egerből 4 csapat vett részt. A területi döntőbe a gyöngyösi Egyesült Izzó csapata jutott tovább.

Ha figyelmünket a feladatmegoldás legfontosabb elemeire összpontosítjuk, megállapíthatjuk, hogy van mit tenni az esélyegyenlőség javítása érdekében, elsősorban a tanulók és az adminisztratív dolgozók esetében. E két kategóriában ugyanis szembeötlő a szellemi erőfeszítésre való hajlandóság hiánya. Azt hiszem, elsősorban az iskolának, a pedagógusoknak kellene — főleg a községekben — jobban törekedniük tanítványaik gondolkodó, lényegkiemelő képességének kibontására. Nem hiszem, hogy az ismeretek gyors és mély elsajátításában bárki is a munkásokat tartaná a legjáratosabbnak, mégis ők dolgoztak a legkisebb hibaszázalékkal. Egyszerű, párszavas, precíz válaszaikból megállapítható, hogy érdeklődéssel, figyelmesen olvasták a könyveket. Néhány nyugdíjas egy-egy kérdésre több oldalas választ adott. Úgy tűnik, számukra az olvasás, a könyvek elemzése nagyszerű időtöltésnek bizonyult, s egyben lehetőséget adott, hogy gondolataikat másokkal közölhessék. A községi könyvtárakban benevezett bejáró — középkiskolás és szakmunkás — tanulók némelyike dolgozatírásnak vélte a pályázatot. Sajnos, a szóáradatban a lényeg elsikkadt.

Minden mozgalom nemes célkitűzésekkel indul, de nem mentes az anyagi előnyök reményétől sem. A nyeresi lehetőség szempontja az olvasómozgalomban is éreztette hatását. Kétféle módon: kollektív másolással s ugyanazon könyv kérdéseire több lapon adott azonos válaszokkal. Ezekben belül is az „ötletesség” széles skálájával találkozunk. Azonos írással különböző néven és címen adtak be lapokat (nem számítottak arra, hogy egy kézbe kerülve azonosíthatók lesznek); ugyanaz a személy azonos könyvekkel állandó és ideiglenes lakhelyén is pályázott. A kollektív munkacsoportok férj-feleség, szülő-gyermek, testvérek, osztálytársak, munkatársak felállásban „dolgoztak”.

Hogy a másolásból a hibák milyen változatos arzenálja került ki, ízelítőként csak néhányat említek. Az idegen szavakat általában rosszul olvasták el, s így természetes volt a betűelírás, különösen a neveknél. Például ilyen lapfejjel találkoztunk: Vaszilij Kan: Dzsingisz Kán (Vaszilij Jan helyett). Ehrenburg: Párizs bukása című könyvével kapcsolatban a második kérdésére „Ígérj” helyett „igényelj” válasszal talál-

koztunk, Jan: Dzsingisz Kánjának második kérdésére a helyes válasz: „12 herceg” volt, helyette „12 orosz hadsereget végeztek ki”. Okudzsava: Merszi, avagy Sipov... eredeti foglalkozásai: „zsebtolvaj specialitást” másoltak, valószínűleg „specialista” helyett. Ugyane mű második kérdésére a helyes válasz egy olvasó három szóra bontotta, s így a „nyomdagépek” főnévből mondat lett: „nyomd a gépeket”. Szerafimovics: Vasáradatának első kérdésére a tamanyi hadsereget „tanyai hadsereg”-re keresztelték. A felületes másolás legkirívóbb példája a „Téli köd” harmadik kérdésére a „hollófe-kete” helyett írt „hollófehérek” válasz. Summa summárum „a cél szentesíti az eszközt” elv alapján sem engedhetjük meg, hogy a tiszta játék követelményei elsikkadjanak.

Értékitélet alkotásakor figyelembe kell venni bizonyos körülményeket, például azt, hogy a választható írók közül kit, a könyvek közül milyen tárgyút választottak tömegesen bizonyos rétegek, korosztályok. Elemző módon vagy felszínesen olvastak-e? Melyik mű értékelése sikertelen majdnem mindenkinél, és vajon miért? Ha a kérdés megfogalmazása rossz, lehet-e egyértelmű választ remélni a pályázóktól? Egyáltalában milyen követelményt támaszthatunk ilyenkor — az olvasó kárára?

E kérdésekre röviden próbálok válaszolni. Általában a rövid, kalandos, háborús, szórakoztató műveket olvasták, mégpedig többnyire a fizikai dolgozók és a tanulók. (Például Babel: Lovashadsereg, Csehov: Drámák, Hadsereg szünetelt, Jan: Dzsingisz Kán, Raszputyin: Éljen és emlékezz, Sluckis: Idegen szenvedélyek, Suksin: Harmadik kakasszöveg, Trojepolszkij: Feketefülű fehér Bim). A klasszikusok nehezebb, hosszabb terjedelmű műveit észrevehetően kerültk. Kivételt képez Tolsztoj és Turgenyev. Őket inkább pedagógusok, nyugdíjasok, főiskolások választották, s megfektetésük hibaszázaléka több mint ötvenszázalékos volt.

Új szovjet regények vidéki könyvtárainkba alig kerültek, így a pályázókhoz is kevés jutott el, s még kevesebben választottak helyesen a feltett kérdésekre. Például Avizius: Elvesztett hajlék című műve csak az egri, illetve a gyöngyösi olvasók rendelkezésére állt. Nyolcan választották ezt a könyvet, azonban mind a nyolc válasz rossz volt. Krossz: Menny-kő című műve 14 pályázót érdekelt, de csak 4 adott helyes választ a vele kapcsolatos kérdésre. Csujkov: Az évszázad ütközete című művét az egri járás egyetlen könyvtárában sem találhatták meg — „szerencséjükre” —, mert a többi járás és Eger 80 pályázója körül csak ötnek sikerült a helyes válaszadás. Ugyancsak 5 pályázó értelmezte helyesen a 72 közül Okudzsava: Merszi, avagy Sipov kalandjai című könyvét. Sinkarjov: Szibéria — múlt, jelen, jövő című munkája 41 olvasóból váltott ki érdeklődést — eredménytelenül.

S itt vetődik fel a kérdés, vajon csak az olvasók felületes, felszínes olvasásának rovására írhatók-e a helytelen válaszok? Vajon nem a kérdésfeltevés pontatlan fogalmazásával van baj? Miért éppen azon könyvek esetében nagy a hibaszázalék, melyek a közelmúltban jelentek meg? A pályázók nem fontolták meg kellőképpen válaszaikat, vagy a kérdést fogalmazók nem kaptak elég időt a könyv elmélyült elemzésére és a kérdések félreérthetetlen megfogalmazására? Akárhogy volt is, nehéz szívvel tartottuk vissza — még rugalmas zsűrizés mellett is — azoknak a munkásoknak, nyugdíjasoknak, egészségügyi dolgozóknak, szocialista brigádoknak a nevezőlapjait, akik a verseny utolsó pillanatáig kitarítottak, hogy a legújabb könyvekről is számot adjanak.

Annak ellenére, hogy megyénkben az olvasók 1,5 százaléka küldött pályázati lapot, meggyőződésünk, hogy legalább ötszázal többen olvasták a pályázat műveit. Talán a válaszadás nehézségei készítették meggondolásra olvasóinkat, a már korábban említett könyvhiány mellett. Mindenesetre az érdeklődés sokkal nagyobb volt, amit a gazdára lelt pályázati füzetek és a felkészítő rendezvények résztvevőinek száma bizonyít.

A jövő olvasópályázatának indítói, meghirdetői tartsák a mozgalom legfontosabb célkitűzésének — és tegyenek meg mindent azért —, hogy a pályázat valóban olvasásra ösztönözzön. Ugyanakkor számoljanak a kisteleplülések könyvvállományának szegénységével, s az elképzelések következetes végrehajtásával tegyék lehetővé, hogy minden korosztály és társadalmi réteg egyenlő eséllyel vegyen részt a mozgalomban. Legyen a pályázat érdeklődésből fakadó, önként vállalt, korrekt megoldású tevékenység. A megfelelő módszert megtalálva és közreadva, készítse a pályázókat felelősségteljes munkára.

S mindezekhez könyvtárosaink adják hozzá szakmai felkészültségüket, lelkesedésüket, így maradnak továbbra is megbízható partnerei a pályázatot hirdető szervezeteknek és hivatott irányítóik az olvasómozgalomnak.

Sipos István né

A „Kell a jó könyv '77” olvasópályázat díjazott könyvtárosai

MSZBT ARANYKOSZORÚS JELVÉNYT KAPOTT: *Csizmadia Sándorné* könyvtáros, Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján; *Németh László* igazgató, Megyei Könyvtár, Zalaegerszeg; *Csanádi Józsefné* nyugdíjas igazgató, SZMT Központi Könyvtár, Szeged; *Gelencsér István* igazgató, SZMT Központi Könyvtár, Kaposvár; *Ribicska Raymond* igazgató, Textilipari Dolgozók Szakszervezete Központi Könyvtár; *Molnár Ignácné* könyvtáros, Honvédelmi Minisztérium.

MSZBT PLAKETTET KAPTAK: *dr. Hajdú Géza* osztályvezető és munkatársai, Somogyi Könyvtár, Szeged; *Belicza Ilona* igazgató és munkatársai, SZMT Központi Könyvtár, Békéscsaba; *Tengerdi Istvánné* igazgató és munkatársai, MEDOSZ Központi Könyvtár, Budapest.

A „SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT” KITÜNTETÉST KAPTAK: *dr. Gerencsér Zsigmond*, az Európa Könyvkiadó főszerkesztője; *Lengyel Lászlóné*, az ÉDOSZ Központi Könyvtár igazgatója; *Szathmáriné Rékasy Ildikó*, a Szolnoki Megyei Könyvtár olvasószolgálatának vezetője; *Tóth Gábor*, a Hazafias Népfront Budapesti Bizottságának politikai munkatársa.

SZOVJET UTAZÁSSAL A KÖVETKEZŐKET JUTALMAZTÁK: *Fegő Lajos* könyvtáros, Megyei Könyvtár, Pécs; *Kerekes Imre* igazgató, SZMT Központi Könyvtár, Veszprém; *Sövegjártó Lászlóné* igazgató, SZMT Központi Könyvtár, Szombathely; *Lahman Zita* könyvtáros, Nagyközségi-Járási Könyvtár, Edelény (Borsod-Abaúj-Zemplén m.); *Fasching Károlyné* igazgató, Nagyközségi-Járási Könyvtár, Szécsény (Nógrád m.); *Jánosi László* könyvtáros, Távközlési Kutató Intézet, Budapest; *Hubay Ágnes* módszertani könyvtáros, Megyei Könyvtár, Miskolc; *Kiss Tiborné* könyvtáros, Megyei Könyvtár, Kaposvár; *Csépe Mihályné* könyvtárvezető, Ásotthalmi Községi Könyvtár (Csongrád m.); *Pilisy Erzsébet* könyvtáros, Pest megyei Könyvtár; *Tamáty Katalin* könyvtáros, Pest megyei Könyvtár; *Sándor Ottóné* könyvtáros, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár; *Olyus Imréné* könyvtáros, Békéscsabai Konzervgyár; *Szentjóni Attiláné és munkatársai*, Kun Béla Művelődési Ház, Ózd; *Gaál Ferencné* könyvtáros, Gyógyszer-tári Központ, Szeged; *Dénes Pál* igazgató és munkatársai, SZMT Központi Könyvtár, Szolnok; *Fekete Györgyné* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Székesfehérvár; *Kisgyörgy Erzsébet* igazgató, SZMT Központi Könyvtár, Zalaegerszeg; *Kolcsouvszky Józsefné* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Miskolc; *Korsós László* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Eger; *Szelle Ferencné* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Szombathely; *A Kőbányai Sörgyár szakszervezeti könyvtárának munkatársai*; *Deák Mária és Tamits Anna* könyvtárosok, a Pamutnyomóipari Vállalat Kistex gyárának szakszervezeti könyvtára, Budapest; *A GANZ Villamosság Művek szakszervezeti könyvtárának munkatársai*, Budapest; *dr. Ferenczy Györgyné*, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének munkatársa; *Zsugán Istvánné*, a „Könyvvilág” szerkesztőségének munkatársa; *Moór Istvánné*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *dr. Csende Béláné* könyvtárigazgató, Városi Könyvtár, Békés.

A MAGYAR NÉPHADSEREG KÖNYVTÁRAINAK DÍJAZOTTJAI: *Szili István* könyvtáros; *Szabó Jánosné* könyvtáros; *Horonyic Mária* könyvtáros; *Kocsis Miklósné* könyvtáros.

A BM HATÁRŐRSÉG DÍJAZOTTJAI: *Timár Vince* őrnagy; *Horváth Ferenc* könyvtáros; *Hidvégi Zoltán* határőr százados; *Balogh László* határőr százados.

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ könyvtári igazgatóságának olvasószolgálati osztálya sürgősen keres folyóirat-kötés-kapacitást. A jelentkezést levélben a következő címre kéri: dr. Darabos Pálné, Budapest, Múzeum u. 17. 1088; telefonon pedig a 335-784 számon.

VALLOMÁSOK A KÖNYVTÁRRÓL

Könyvtárközpontú művelődést!

CSURKA ISTVÁN író

Meghatározó erejű könyvtári élményem már csak azért sem volt, mert gyermekkorom óta könyvek között élek. Szívesen emlékszem vissza a békési Szegedi Kis István Gimnázium könyvtárára. Az illata még most is az orromban van. Kellemes emlékem a Színművészeti Főiskola klubszerű, eleven életű könyvtára, amelyet akkor, az 50-es években dr. Trautmann Rezsőné vezetett. Ugyancsak ebben az időben gyakran megfordultam az Egyetemi Könyvtárban és a Széchényiben is. A nagy olvasótermek csöndjébe süllyedve gyakorta elámultam az emberi természet mohóságán. A lámpák fényköréből felfépillantó tekintetekből a másik asztalon tornyosuló könyvek utáni sóvárgás, a minden könyv és minden tudomány kiszípolozására irányuló vágy, az „egész világ” birtokbavételének vágya sugárzott. Úgy éreztem, hogy a csöndben dolgozó, jegyzetelő, olvasó diáktársaim minden mondatot, minden adatot, minden gondolatot el akarnak enni előlem s egymás elől. A nagy könyvtártermekben igazán sohasem tudtam jól elmélyedni, mert mindig úgy éreztem, hogy figyelnek. A sok arc, a sok magatartás (és a sok lány) engemet is figyelő állásba helyezett.

Ma már nagyon ritkán vetődöm el ezekre a helyekre. A munkámhoz szükséges könyveket vagy megveszem vagy kölcsönkérem vagy kikölcsönzöm.

A mai magyar könyvtári valósággal az író-olvasó találkozás alkalmával találko-

zom. Igen sok rokonszenves és áldozatos munkát végző könyvtárossal hozott már össze a sors, s egyes könyvtárakról is nagyon kedves emlékeim vannak (Vésztő, Szeghalom, Hódmezővásárhely). Mindazonáltal úgy látom, hogy a mai magyar könyvtár túl van szervezve. Benne is, miként sok egyéb kulturális intézményünkben, eluralkodott a statisztikai szemlélet, holott nyilvánvaló, hogy egy jó könyv egyetlen olvasóval való elolvasatása többet ér, mint tíz rossz könyv száz olvasóval való elolvasatása. Kevés vagy tán nincs is a helyi kívánalmaknak megfelelő könyvtár. Megfelelő nagyságú könyvtárakban nagyjából azonos a könyvállomány. Sok a „kincstári” könyv. Roskadoznak a polcok az olyan könyvektől, amelyeknek semmi közük a magyar kultúrához, és csak a helyet foglalják el, mert a kutya sem nyúl hozzájuk.

Kevésnek tartom a könyvtárak és a könyvtárosok önállóságát, soknak a központi utasításokat és szabályozásokat. Jó ízlésű könyvtárosokra volna szükség, akik a saját szakállukra intéznék a selejtezést és a beszerzést. Művelni, népművelni csak példával lehet. Egy szabadon dolgozó, jó ízlésű könyvtáros sokkal hatékonyabban formálhatná valamely közösség olvasói arculatát, mint megannyi központi ukáz.

Idejétmúltnak, kásásnak, elefantiázisban szenvedőnek és haszontalannak tartom az egész mostani népművelési munkát. Főleg a „két szomszédvár” szerkezete (művelődési ház kontra könyvtár) látszik hiábavalónak. Lelki szemeim előtt egy könyvtárközpontú művelődési hálózat áll. Egy falut, egy községet, egy járási székhelyet látok magam előtt, ahol minden út, a művelődés minden útja a könyvtárba vezet. Egy önkéntes alapon szerveződő, de ugyanakkor csak az arra érdemesek előtt megnyíló és nyitva álló klubot, ha kell, elit-klubot (helyi elitről van szó, amelyek a közösség mindegyik rétegéből áll össze) látok magam előtt, melynek a gerince a könyvtár és a vezére a könyvtáros, és amelyek a gulyáspartiktól a kirándulásokig, a táncházaktól a tudományos ismeretterjesztésig mindent összefog.

A modern irodalom csak ebben a lendületes, modern könyvtárban él meg, világos, hogy lüktető, vajúdo, útjait kereső modern életünk is előbb utóbb kiveti magából a megcsontosodott, mozdulatlan, ősi könyvtárat.

Emlékezés az első magyar könyvnapokra

Az első magyarországi könyvnapok megrendezésének ötvenedik évfordulója indokoltá teszi, hogy a könyvtárosok is megemlékezzenek a könyvterjesztés évenként megismétlődő ünnepi seregszemléjének kezdeteiről, azért is, mert a könyvtárosok — különösen 1945 óta — maguk is tevékeny résztvevői a könyvnapok rendezvényeinek.

Supka Géza, a *Literatúra* szerkesztője a Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Egyesületének 1927. évi miskolci nagygyűlésén a következőket javasolta: „Tekintettel arra a döntő szerepre, amelyet a magyar könyvnek nemzetünk mai adott helyzetében határainkon belül és kívül be kell töltenie, mondja ki az országos egyesület, hogy a magyar könyv gondolatának propagálására szükségesnek tartja, hogy a kormányzat erkölcsi égisze alatt, a sajtó támogatásával s az egész magyar társadalom bevonásával évről évre országos könyvnap tartassék, amely könyvnap a magyar kultúrának egyetemes nemzeti ünnepe legyen, intő jele legyen a magyar lelkiismeretnek azokra a kötelességeire nézve, amelyekkel a magyar irodalomnak, a magyar íróknak és a magyar könyvnek tartozik, és széles körű propagandával teremtsen meg országsszerte — a legkisebb faluban éppúgy, mint a városokban — a magyar könyv szeretetét.”

A hazai könyvkereskedelem válságossá váló helyzete, az idegen nyelvekből fordított művek nagyobb népszerűsége, a magyar írók súlyos anyagi gondjai készítették az illetékeseket arra, hogy új módon teremtsenek propagandát a magyar könyvnek.

Supka Géza javaslatának megvalósítására azonban csak 1929 májusában került sor. Az akció megindításában a Magyar Írók Egyesületének és a Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesületének jutott az oroszlánrész.

Magyar könyvhét volt az első könyvnap elnevezése, az elkövetkező években azonban csak könyvnapokat tartottak. Az elnevezés 1952-től *ünnepi könyvhétre* változott. Az első *magyar könyvhét* eszméjét a hivatalos szervek kedvezően fogadták, s rendezetek is születtek a rendezvények támogatására.

A megnyitó ünnepségre (május 13-án) a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében került sor, a bevezető beszédet a kultuszminiszter tartotta. Javasolta: „nemcsak olvasni tanítani, hanem tantárgyat kell konstruálni, az olvasástant, amely átvezetné az embert az iskolaszertű olvasásból a szabad olvasásba”. Majd *Herczeg Ferenc* olvasta fel A könyv című tanulmányát, *Babits Mihály* pedig *Ritmus a könyvről* című versét szavalta el.

Az első könyvünnep szervezői nagymértékben bevonták az akcióba a sajtót és a rádiót is. Plakátokat adtak ki, erre az alkalomra jelent meg 110 000 példányban a „Mit olvassunk” című kiadvány, a könyvhéten ezeket ingyen osztogatták. A könyvkereskedők részére országos kirakatversenyt hirdettek meg. Az akció legnagyobb újítása azonban az volt, hogy a könyvet kivitték az utcára. A főváros legforgalmasabb pontjain mintegy 80 könyvadásító sátrat állítottak fel, ahol az írók dedikálhatták műveiket. A kereskedőket felszólították, hogy a könyvhét ideje alatt csak magyar írók művei kerüljenek a sátrakba és a kirakatokba, mégpedig 10 százalékkal leszállított áron.

Érdemes a Pesti Hírlap tudósítójának beszámolóját is idéznünk a magyar könyv első ünnepének eseményeiről:

„Olcso áron mindenki hozzájut annyi magyar könyvhöz, amennyit csak akar, hozzá még a legszorosabb értelemben vett első kézből, mert majdnem minden könyvkereskedő sátrában maguk az írók adták el könyveiket, szívesen mellékelve hozzá autogramjukat. Legélénkebb és legérdekesebb a Vörösmarty-szobor talpazatánál felállított «Magyar Költők Sátra» volt. A reggeli órától kezdve egészen alkonyatig színes, eleven élet zajlott a sátor körül, ahol a magyar írók végre személyesen megpillanthatták így sok kedvelt költőjüket... A város többi pontjain elhelyezett... sátrakban is nagy eleveenség uralkodott... szép asszonyok, cigányzene, gramofon hangjai csábították a közönséget.”

A könyv ünnepének programjából a magyar rádió is kivette részét, többek között *Móricz Zsigmond*, *Kosztolányi Dezső* és *Surányi Miklós* népszerűsítette a magyar könyveket az éter hullámhosszain. Az ország minden mozijában egész héten át filmet vetítettek a magyar könyv ünnepéről.

Figyelemre méltó volt az rendelkezés is, hogy az ország minden iskolájában — általában a magyaróra keretében — emlékezzenek meg a könyvnapokról, a magyar könyvről. Később a rendelkezést évenként megismételték.

Az újságok tudósítottak a könyvnapok eredményeiről, hirdetésekkel tették közzé a megjelent könyvekről. A *Literatúra* könyvnapki különszámot jelentetett meg. Már az első évben napvilágot láttak a könyvnapok elmaradhatatlan kísérői: a képes magazinok felvételei a könyvsátrakban dedikáló írókról, a könyveket ajánló neves színésznőkről, a sátrakat felkereső illusztris személyiségekről. Az irodalmi folyóiratokban pedig neves írók mondták el véleményüket a könyvnapok eredményeiről vagy eredménytelenségéről.

A vidéki városokban nem születtek a budapestihez hasonló eredmények, csupán néhány nagyobb városban — Pécsen, Debrecenben, Kecskeméten — voltak jelentősebb rendezvények a könyvnapok alkalmából.

Végül megállapíthatjuk, hogy az első könyvnapokon Budapesten lényegében sikerült felhívni a közönség figyelmét a magyar könyvre, nagymértékben emelkedett az eladott könyvek száma, csírájában megjelentek a könyvpropagandának azok a formái és módszerei, amelyek lényegében napjainkig fennmaradtak. A könyvnapki akciójában elérte a célját, noha a lakosság nagy része ekkor még — elsősorban anyagi okok miatt — nem tudott könyvet vásárolni. A régi könyvnapok jelentőségét *Benedek Marcell* foglalta össze a legmagasabban: „A könyvnap közös érdeke volt kiadónak, könyvkereskedőnek, írónak... érdeke volt a könyvvásárló közönségnek, az egész magyar kultúrának is — csak az volt hátra, hogy azoknak is hasznára váljon, akik addig nem tudtak könyvet vásárolni.”

Batári Gyula

Az utolsó szó jogán...

Amikor azt kérdeztük Tőle, hogy át lehet-e vedleni lektúrolvasóból Balzac, Thomas Mann olvasójává, ezt válaszolta: „Az ízléskultúrát lehet, sőt kell fejleszteni, de nem lehet minden emberhez külön odamenni, és Kafkától, Thomas Mannéig rajongót nevelni belőle. A modern szociológia legsúlyosabb kérdése, hogy az értelmiségi és a fizikai dolgozók időtöltése között nagy a szintkülönbség. Nyilvánvaló, hogy ez még sokáig így lesz, mindaddig, amíg az egyik póluson segédmunkásokra, a másikon magasan képzett mérnökökre van szükség. A megoldás talán az iskolákban rejlik, a gyermekkorban olvasóvá nevelés lehetőségében. Az életvitel radikális változtatása csak a javakkal való telítődés bizonyos szintjén képzelhető el. Ha egy mezőgazdasági technikumot elvégző parasztlány egy középvárosi mezőgazdasági üzemébe kerül, ott sok olyan modellel találkozhat, amelyekkel gyermekkorában nem volt dolga. Ha válogat is a modellek elemei közül, valószínűleg akkor sem lesz harmonikus az élete, mert mind gyakrabban kerül szembe új kulturális hatásokkal, amelyeket nem ismer. De a gyereke már ismerni fogja.”

Amikor azt firtattuk, mi szükséges ahhoz, hogy az egyén Shakespeare-rel, Bachal, Brueghellel, József Attilával találkozzon úgy érezze, róla szól a mű, így felelt: „Először, hogy olyan legyen a társadalmi gyakorlata, amely e művek közléseit aktuálissá, lényegivé teszi a számára, másodsorban, hogy felismerje, mi közik van a műveknek ehhez a gyakorlathoz, harmadszor, hogy értse a művek nyelvét, hiszen enélkül lehetetlen a második feltétel teljesülése. Önnön helyzetéről gondolkodva, annak problémáit megfogalmazva és megoldani igyekezve, a maga erejéből, a maga számára kell, hogy felismerje, mi köze van Shakespeare-hez, Bachhoz, József Attilához.”

Amikor arról kérdeztük, hogy mennyiben módosíthatja az embernek, az embereknek a világról alkotott képét egy olyan mű, mint Semprun Nagy utazás című regénye, amelyet Ő a fasizmusról szóló legnagyobb műnek ítélt, ezt válaszolta: „Az olvasók többségénél ez a mű is újabb építőanyagot szolgált a már meglévő sztereotípekhez, és itt a közgondolkodás különböző áramlatainak tehetetlenségei vannak túlsúlyban. Valószínű, hogy a szövegnek ezáltal módon elemezhető benne rejlt, saját értelme van, amelyet egy történetileg-társadalmilag adott kommunikációs mező hosszú távon érvényes művelési szabályai határoznak meg. De társadalmi értelemben a befogadónál jön létre. Nem szabad arra a pesszimista következtetésre jutni, hogy a társadalom esztétikai gyakorlatában a szöveg értelme nem létrejön, hanem inkább elvész: ez így sommásan egyáltalán nem igaz. De a jelenség létezik.”

Lenne még sok kérdésünk Hozzá, de már csak olvasói, tanítványai, munkájának folytatói lehetünk. 1979. március 13-án meghalt *Józsa Péter* művelődésszociológus, a Népművelési Intézet munkatársa. Mindössze fél évszázadot élt, talán a nehezebbik felét... (K. I.)

Események, krónika 1978...

Összeállításunk — előzményéhez, a Könyvtáros 1978. évi 6. számában megjelent krónikához hasonlóan — az általunk fontosnak vélt könyvtárügyi események és a könyvtárak életét, tevékenységét érintő országos akciók (könyvhetek, könyvhónapok) dátumait tartalmazza. Regisztrálja az évfordulókat is, ha ezek pontos dátumhoz köthetők. A vezetők személyének változását a megyei, főiskolai, egyetemi stb. könyvtárak és a nagy szakkönyvtárak, valamint az SZMT központi, a szakmai központi (szakszervezeti), továbbá a városi könyvtárak vonatkozásában kívántuk feljegyezni. A tanácskozások, valamint a könyvtárosegyesületi rendezvények közül a több megyére kiterjedő, illetve a nem előadás, hanem tanácskozás jellegűeket regisztrálja a jegyzék. A külföldön rendezett nemzetközi tanácskozások, kongresszusok közül csak az IFLA és a FID éves (kétéves) összejöveteleinek és a Moszkvában rendezett szovjet—magyar szemináriumnak a dátumát vettük fel.

A könyvtárvavatások esetében a felvétel alsó határa a falusi könyvtárak esetében a legalább 120, a városokban levő könyvtárak esetében a 150 m² alapterület volt. A település jellegétől függetlenül igyekeztünk regisztrálni a legalább 100 m² alapterületű gyermekkönyvtárak (-részlegek) felavatását is. — Az olvasótáborok közül most már csak egyet említettünk meg, mivel ennek nemzetiségi jellegén kívül külföldi kapcsolódása is van.

Az évfordulók dátumának megállapításához felhasználtuk Bereczky Lászlónak „A felszabadulás utáni magyar könyvtárügy kronológiája 1945—1969” című összeállítását is.

JANUÁR

1. Érvénybe lépett a kötelezpéldány-elosztás új rendszeréről szóló rendelkezés
A *Könyvtári Figyelő*, az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács és a Könyvtártudományi és Módszertani Központ kéthavonként megjelenő közös folyóirata nyomtatásban, új címlappal látott napvilágot
Az Állami Gorkij Könyvtár új igazgatója *Tóth Gyula*
6. Megjelent a kulturális miniszter 101/1978. (M. K. 1.) KM sz. utasítása a kulturális területen dolgozók kitüntetésének szabályozásáról
10. Felavatták a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár hangtárát
16. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem könyvtárának új igazgatója *dr. Walleshausen Gyula*
- 16—21. Gyermekkönyvtári hét a hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtárban
18. A Magyar Közlönyben megjelent a Minisztertanács 1003/1978. sz. határozata a tudománypolitika időszerű feladatairól
25. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1977. évi küldöttközgyűlése

FEBRUÁR

1. A Debreceni Városi Könyvtár új igazgatója *Elek Sándorné*
3. A mezőgazdasági könyvhónap megnyitása Makón
8. Szakértői értekezlet az Országos Széchényi Könyvtárban a könyvtárközi kölcsönzésről
9. *Dr. Rózsa Györgynek*, az Akadémiai Könyvtár igazgatójának kitüntetése a Nemzetközi Levéltári Tanács emlékérmével 1969 és 1975 közötti genfi könyvtárigazgatói tevékenységéért, amelynek keretében az ENSZ könyvtár egyik osztályaként működő Népszövetségi Levéltárat is irányította
17. A Művelődésügyi Közlöny 4. számában megjelent a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsának irányelve a mezőgazdasági szövetkezetek közművelődési tevékenységének fejlesztéséről
28. Nyugdíjba ment *Fodor Pálné*, a Baranya megyei Könyvtár igazgatója

MÁRCIUS

1. A Baranya megyei Könyvtár új igazgatója *dr. Román Lászlóné*
Teljes egészében városi tanácsi kezelésbe került a székesfehérvári Ve-

linszky László Városi Könyvtár, amely eddig részben a megyei könyvtárhoz tartozott. A Velinszky László könyvtár átvette a székesfehérvári bibliobusz üzemeltetését is.

- 250 m² alapterületű városi fiókkönyvtár felavatása Szeged Tarján lakótelepén, a Csillag téren
7. Kerekasztal-konferencia a Magyar Tudományos Akadémia elnökségének rendezésében a társadalomtudományi információ kérdéseiről
 9. Életének 69. évében elhunyt *Polzovics Iván*, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ dokumentációs igazgatóságának vezetője, a Műszaki Gazdasági Tájékoztató és a Műszaki Lapszemlék főszerkesztője
 13. A konzervipar műszaki könyvtárosainak szakmai tanácskozása Kecskeméten az iparág szakkönyvtárainak helyzetéről
 14. A pedagógusképző intézmények könyvtárvezetőinek tájértekezlete Szombathelyen
 - 15—16. A szakszervezeti központi könyvtárak országos igazgatói értekezlete Szolnokon és Martfűn
 - 19—26. A nyolcadik Vas megyei gyermekkönyvhét
 21. Tanácskozás Győrben a Textiles Szakszervezet Győr-Sopron, Vas, Veszprém és Komárom megyei könyvtárainak 1975—1980-as fejlesztési terveiről
 22. A másodikban meghirdetett „Az olvasó munkásért” pályázat díjkiosztó ünnepsége a Hazafias Népfront Belgrád rakparti székházában
A pedagógusképző intézmények könyvtárvezetőinek tájértekezlete Debrecenben
 23. Emléktábla elhelyezése *Dienes László* egykori debreceni lakóházán (Simonyi út 2.)
 31. Huszonöt éve, 1953-ban alakult meg az Országos Könyvtárügyi Tanács A Sümegi Körzeti Könyvtár (Veszprém m.) 350 m² alapterületű otthonának felavatása

APRILIS

1. A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa hazánk felszabadulásának 33. évfordulója alkalmából Állami Díjat adományozott *Keresztury Dezső* akadémikusnak, József Attila-díjas költőnek, az Országos Széchényi Könyvtár ny. fősztályvezetőjének több évtizedes kulturális, tudományos munkásságáért, a magyar kultúra külföldi népszerűsítéséért; *Takács Miklósnak*, a szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár igazgatójának, közművelődési tevékenységéért, a könyvtárügy fejlesztésében elért eredményeiért
5. A huszonöt éve, 1953-ban elhunyt *Dienes László* sírjának megkoszorúzása a Farkasréti temetőben
Dr. Adam Wysocki, az UNESCO általános információs programjának igazgatója konzultációt tartott az UNESCO információs politikájáról az Akadémiai Könyvtár és a Magyar UNESCO Bizottság rendezésében
- 10—11. „Történelemtanítás és könyvtár” címmel konferencia Debrecenben a Magyar Történelmi Társulat és az Országos Pedagógiai Intézet rendezésében
- 11—13. Tudományos konferencia az MTA könyvtárának rendezésében az interdiszciplináris kutatások információellátásáról — hét szocialista ország tudományos akadémiajának részvételével — a MISZON-program (Nemzetközi Társadalomtudományi Információs Rendszer) keretében
- 11—14. A szocialista országok hetedik nemzetközi könyvtárépítési konferenciájának tanácskozásai Budapesten és Dunaújvárosban
- 19—24. Szovjet—magyar könyvtárügyi szeminárium Moszkvában. Tárnya: a központosítás történeti előzményei, mai helyzete és továbbfejlesztésének lehetőségei Magyarországon, illetve a centralizálás mai állása a szovjet szövetségi köztársaságokban
25. A „Verseghy Ferenc” megyei nyelvművelő verseny döntője a Szolnoki Megyei Könyvtárban
26. Húsz éve, 1958-ban a SZOT elnökségi határozata létrehozta a Szakszervezetek Megyei Tanácsa mellett működő megyei szakmaközi központi könyvtárakat, mai nevükön SZMT központi könyvtárakat.
- 26—29. Bolgár—magyar szeminárium Győrben a megyei könyvtárakról

MÁJUS

1. Hatvan éve, 1918. máj. 1.-én nyílt meg a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem könyvtára
Megjelent a „Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek bibliográfiájá”-nak 1978. évi 8. füzeté. E számtól kezdve a folyóirat számítógéppel készül
3. Szakértői megbeszélés Budapesten a járási közművelődési könyvtári ellátási rendszerek, valamint az egyesített iskolai és közművelődési kis-könyvtárak állománymodelljeiről az OSZK KMK rendezésében
5. A Művelődésügyi Közlöny 9. számában megjelent a kulturális miniszter és a pénzügyminiszter együttes irányelve a 3/1975. (VIII. 17.) KM—PM. sz. együttes rendelettel megállapított — a könyvtári állomány ellenőrzéséről... és az állományból való törlésről kiadott — szabályzattal kapcsolatos kérdésekről
9. Három falu ellátásáról gondoskodó községi könyvtár nyílt Egyházashetyén (Vas m.), Berzsényi szülőházában
- 9—10. Az MKE zenei szekciójának országos tanácskozása Győrben a hangtárakkal összefüggő időszerű kérdésekről
- 12—13. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ országos propaganda-bizottságának tanácskozása Sopronban
- 15—24. Pécs-baranyai gyermekkönyvhét
16. A Hazafias Népfront Országos Tanácsának honismereti albizottsága tervezetet vitatott meg és hagyott jóvá a felszabadulás előtti országos hírlapok és folyóiratok helyismereti adatainak központi feldolgozásáról, amely a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár „Budapest gyűjteményé”-nek keretében történne
22. Megalakult az IBBY (Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsa) magyar bizottsága
- 22—24. Bács-Kiskun, Zala és Baranya megyei gyermekkönyvtárosok továbbképzése Pécsen
- 26.—jún. 3. Ünnepi könyvhét. Megnyitók: Budapesten a József Attila Színház előtt; a vidéki Veszprémben; a vidéki szövetkezeti Pásztón (Nógrád m.)
27. Érden átadták rendeltetésének a Csepel Autógyár és az Ikarus Gyár székesfehérvári egysége által készített, Ikarus 266 típusú autóbusból prototípusként kialakított mozgókönyvtárt
125 m² alapterületű központi könyvtár felavatása Lengyeltótiiban (Somogy m.)
- 27.—jún. 7. Könyvtári napok Pest megyében
28. A Magyar Rádió „Üdvözet az olvasóknak” című irodalmi rejtvény-műsorának közvetítése a Hatvani Városi Könyvtárból
31. A Magyar Rádió „Bagoly a cégtáblán” című irodalmi vetélkedőjének közvetítése a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtárból

JÚNIUS

1. Befejeződött a Könyvtártudományi és Módszertani Központ által a közművelődési könyvtárak olvasószolgálatos munkatársai részére szervezett egyéves tanfolyam
- 3—10. Nemzetiségi olvasótábor a Baranya megyei Bár községben Baranya, Bács-Kiskun és Komárom megyei, valamint pélmonostori (Jugoszlávia) általános iskolások részére
6. Befejeződött a Könyvtártudományi és Módszertani Központ egyéves számítógépes tanfolyama
- 6—7. Mezőgazdasági könyvtárhálózati tanácskozás Kecskeméten
7. Megyei aktívaülés Szentendrén az MSZMP Pest megyei VB által 1977. szept. 20-án a könyvtárak fejlesztéséről hozott határozat végrehajtásáról
8. Az iskolai könyvtári szakfelügyelők országos tanácskozása Budapesten
11. Elhunyt *dr. B. Nagy Ernő*, a Kulturális Minisztérium tudományos koordinációs titkárságának vezetője, a könyvtárügyi tvr. és a hozzá kapcsolódó végrehajtási jogszabályok egyik szerkesztője
- 13—14. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ országos tanácskozása Dunaújvárosban a könyvtári propagandisták részére
- 16—17. Az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók hetedik tájértekezlete Szolnokon

20. 120 m² alapterületű új körzeti könyvtár felavatása Palotáson (Nógrád m.)
22. Földregés Békés városban; a városi művelődési központ épülete életveszélyessé vált, a benne levő, 1977. nov. 25-én felavatott Békési Városi Könyvtárt be kellett zárni
- 22—23. A Vasasszakszervezet könyvtárosainak országos tanácskozása Salgótarjánban — a fennállásának 100. évfordulóját ünneplő Kohász Művelődési Központban — a szakszervezeti és a vállalati szakkönyvtárak együttműködéséről
27. A Bács-Kiskun megyei földrajzinév-gyűjtés első szakaszának ünnepélyes lezárása Kalocsán az MTA Nyelvtudományi Intézetének és a Bács-Kiskun megyei Tanácsnak a rendezésében
Az Elnöki Tanács „A szocialista Magyarországrért” érdemrenddel tüntette ki *Kondor Istvánnét*, a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályának vezetőjét, minisztériumi főtanácsost nyugalomba vonulása alkalmából
28. Az Elnöki Tanács „A szocialista Magyarországrért” érdemrenddel tüntette ki *Sándor László* író, az Állami Gorkij Könyvtár igazgatóját nyugalomba vonulása alkalmából
- 29—30. A Könyvtárosegyesület műszaki könyvtárosi szekciójának vitaülése Győrben az OSZIR (Országos Szakmai Információs Rendszer) megszervezésével kapcsolatos tervekről

JÚLIUS

1. A Komárom megyei SZMT Központi Könyvtár vezetésére *Pálfy Lajosné* kapott megbízást.
5. A Művelődésügyi Közlöny 13. számában megjelent a kulturális miniszter 107/1978. (M. K. 13.) KM számú utasítása a könyvkiadással összefüggő egyes munkálatok díjazásáról szóló 149/1970. (M. K. 19—20.) MM. sz. utasítás módosításáról. (A rendelkezés a publikációs tevékenységet folytató valamennyi könyvtárat érdekli.)
15. Húsz éve, 1958-ban hozta létre a Művelődésügyi Minisztérium az Országos Pedagógiai Könyvtárt
16. A győri SZMT Központi Könyvtár új vezetője *Mészáros Józsefné*
- 17—21. Óvodások hete Hódmezővásárhelyen a Németh László Városi Könyvtár rendezésében
20. Tizenöt éve, 1963-ban Szombathelyen megnyílt az ország első hírlapoltvasója
23. Elhunyt *Futaláné Wiesinger Piroska*, az OSZK munkatársa, a Könyvtáros repertóriumainak társszerzője és évi repertóriumainak szerkesztője

AUGUSZTUS

1. A Rétsági Nagyközségi-Járási Könyvtár a Pest megyei Könyvtár — mint báziskönyvtár — alközpontjaként közvetlenül végzi a Nógrád megyei nemzeti települések könyvellátását és módszertani gondozását
13. A Tamási Nagyközségi-Járási Könyvtár (Tolna m.) 500 m² alapterületű új otthonának felavatása
14. Elhunyt *Féja Géza* József Attila-díjas író, aki 1945-től 1957-ig a Békéscsabai Városi Könyvtár, illetve utódintézménye, a Békés megyei Könyvtár, 1960-tól nyugalomba vonulásáig pedig a Főv. Szabó Ervin Könyvtár munkatársa volt
15. Elhunyt Katona Jenő, a Könyvtáros 1952 és 1966 közötti főszerkesztője
18. A Szabó Ervin-émlékérem és a „Kiváló népművelő” kitüntetés átadása az országházban, szakszervezeti népművelők és könyvtárosok kitüntetések átadása a SZOT székházában, Szabó Ervin-díjas könyvtárosok: *dr. Arató Antal, Fügédi Péterné, dr. Héberger Károly, Pataki Ferenc, dr. Varga Gyuláné*. Kiváló népművelők: *Doszlop Miklós, Fazakas Zsigmondné, Füleki Mihály, Halász Béla*.
19. Felavatták a 280 m² alapterületű budaörsi nagyközségi, a 150 m² alapterületű pétervásári (Heves m.) nagyközségi-központi és a 120 m² alapterületű csányi (Heves m.) községi könyvtárt
20. Az 1370 m² alapterületű Sárvári Városi-Járási Könyvtár felavatása a Nadasdy-várban
- 21—25. Óvodások hete Hódmezővásárhelyen, a Németh László Városi Könyvtár gyermekrészlegének rendezésében

- 22—23. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének X. vándorgyűlése Sopronban
 28.—szept. 2. A Könyvtárosegyesületek és -intézmények Nemzetközi Szövetségének (IFLA) 44. kongresszusa Csehszlovákiában, a Csorba-tónál

SZEPTEMBER

- 4—8. Főiskolai előkészítő tanfolyam Heves, Nógrád és Szolnok megye 46 könyvtárosa részére a Heves megyei MKE szervezet rendezésében
 11—13. Országos gyermekkönyvtáros konferencia „A nemzetközi gyermekév és gyermekkönyvtáraink” címmel Tatabányán, a VII. Komárom megyei könyvtári hét (szept. 11—15.) keretében
 16. Simon István nevét vette fel a Sümegi Körzeti Könyvtár (lásd márc. 31-ét is) a költő születésnapján
 18. „Városaink kulturális építészete” címmel szakmai tanácskozás Egerben a képzőművészeti világhét alkalmából
 18—28. A FID (Nemzetközi Dokumentációs Szövetség) 39. konferenciája és kongresszusa Edinburgh-ban az információs szakma jövőjéről
 20. Az 560 m² alapterületű „Népek Barátsága Közművelődési és Iskolai Könyvtár” felavatása Battonyán (Békés m.). Ez az első „Allmedia” bútorzattal felszerelt közművelődési könyvtár az országban
 20. A Magyar Rádió „Bagoly a cégtáblán” című irodalmi vetélkedőjének közvetítése a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtárból
 21—22. Országos konferencia Pécsen a könyvtárstatistika időszerű kérdéseiről
 21.—dec. 10. Szakszervezeti könyvtári hetek Szabolcs-Szatmár megyében
 25. Megkezdődött a Pest megyei Könyvtár 250 órás, kísérleti jellegű könyvtárkezelői tanfolyama
 27. Életének 78. évében elhunyt *Ladányi Antal* okleveles mérnök, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának ny. igazgatója

OKTÓBER

- 2—7. Pest és Nógrád megye nemzetiségi könyvtárosainak egyhetes, bentlakásos továbbképző tanfolyama Pécelen
 6. A műszaki könyvnapok országos megnyitója Szolnokon
 120 m² alapterületű, zenei részleggel is felszerelt községi könyvtár avatása Lökösházán (Békés m.)
 7—8. Az „Olvasó néper” mozgalom II. országos tanácskozása a Hazafias Népfront rendezésében Budapesten, az Olimpia Szállóban
 12. Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Szabolcs-Szatmár megye szlovák nemzetiségi könyvtárosainak tanácskozása Pálházán (Borsod-A.-Z. m.)
 14.—nov. 9. Hajdú-Bihar megyei gyermekkönyvnapok
 14.—nov. 18. A „Bódvavölgyi kulturális hetek '78” nevű rendezvénysorozat keretében három falusi könyvtár felavatása (Tomor, Felsőkelecsény, Kánó)
 17. Életének 56. évében elhunyt *dr. Kiss István* tanszékvezető egyetemi docens, a „Könyvtári Figyelő” c. folyóirat főszerkesztője
 18. A Magyar Rádió „Bagoly a cégtáblán” című irodalmi vetélkedőjének közvetítése a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtárból
 20. Szerződés aláírása a Könyvértékesítő Vállalat és a koldi Lenin MGTSZ vezetői között a Könyvtárellátó könyvkötési és expedíciós gondjainak megoldásáról
 21. Az őszi megyei könyvhetek országos megnyitója Jászberényben
 23. „Régi könyvek — korszerű információ. Fejezetek az Akadémiai Könyvtár munkájából” címmel nyolc előadásból álló bérletes sorozatot indított az MTA könyvtára és a TIT budapesti szakosztálya
 23—28. Az ÉLIPINFORM NR (Élelmiszeripari Nemzetközi Információs Rendszer) tanácsának harmadik ülése az AGROINFORM rendezésében, Budapesten
 27. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ országos konferenciája Budapesten gyermekkönyvtárosok és ifjúsági felelősök részére
 31.—nov. 3. Nemzetközi tanácskozás Budapesten a pedagógiai szakosztály szerkesztési kérdéseiről

NOVEMBER

1. A Kulturális Minisztériumban a könyvtárügyi osztályt is magában foglaló képzőművészeti és közgyűjteményi főosztály keretéből kivált a képzőművészeti szakterület, s a főosztály neve „Közgyűjteményi főosztály”-ra módosult

Az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet központi könyvtárának új igazgatója *Király Istvánné*

2. „A szovjet könyv ünnepe”-nek országos megnyitója Kecskeméten
3. 100 m² alapterületen új olvasóteremmel, zenei részleggel és ismeretterjesztő eszköztárral bővült a Jászberényi Városi-Járási Könyvtár a Lehel Hűtőgépgyár munkás- és ifjúsági házában a könyvtárral összekapcsolt új épületében
4. A móri Radó Antal Nagyközségi-Járási Könyvtár 420 m² alapterületű új otthonának felavatása a Lamberg-kastély műemlék épületében
5. Pest megye legkorszerűbb, 200 m² alapterületű községi könyvtárának átadása a tápiógyörgyei új községi székházban
164 m² alapterületű községi központi könyvtár felavatása a Somogy megyei Nagybjomban
- 8—11. Négy megye (Bács-Kiskun, Baranya, Somogy és Zala) közös továbbképző tanfolyama Balatonlelén
20. 230 m² alapterületű FSZEK fiókkönyvtár avatása a Budapest II. kerületéhez tartozó Pesthidegkúton
22. Húsz éve, 1958-ban a könyvtári célra átalakított Múzeum utcai épületében ünnepélyesen megnyitotta kapuit az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ
A hatvani vasútállomáson a MÁV dolgozókat és az utasokat egyaránt szolgáló fiókkönyvtárt és folyóiratolvasót nyitott a MÁV csomópont és az Ady Endre Városi Könyvtár
24. A magyar könyvtárügy harmincéves fejlődését bemutató kiállítás nyílt Ulánbátorban, Mongólia fővárosában
Felavatták a Paksi Munkásművelődési Központ új épületében kialakított, 260 m² alapterületű könyvtárt
120 m² alapterületű községi könyvtár avatása Abasáron (Heves m.)
28. Gulyás Pál költő nevét vette fel a Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat szakszervezeti könyvtára (Debrecen)

DECEMBER

1. Könyvesházat avattak a Pest megyei Üllőn; a volt iskolaépületben a könyvesbolton kívül 174 m² alapterületű gyermekkönyvtár is működik
2. 330 m² alapterületű könyvtáregyüttes felavatása Kaposvár Füredi úti lakótelepén; az új létesítményben a városi könyvtári központ, valamint — 150 m²-en — felnőtt- és gyermekkönyvtár kapott otthont
4. A Művelődésügyi Közlöny 1978. évi 23. számában tájékoztató jelent meg a közművelődési intézmények dolgozóinak munkaköri pótszabadságáról
A Balatonboglári Községi Könyvtár 143 m² alapterületű új épületének felavatása
- 4—9. Az első országos gyermekkönyvhét
5. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1978. évi tisztújító közgyűlésén *dr. Zsidai Józsefet*, a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtárának igazgatóját választották az MKE elnökévé; az egyesület főtájkára továbbra is Kovács Dezső
6. Nyolc község ellátásáról gondoskodó, 125 m² alapterületű körzeti könyvtár avatása Fertődön (Győr-Sopron m.)
7. Befejeződött az MKE és a KMK által szervezett kétéves zenei továbbképző tanfolyam
12. A Magyar Közlöny 86. számában megjelent a kulturális miniszter 5/1978. (XII. 12.) KM számú rendelete a könyvtári rendszer szervezetéről és működéséről (L. a Művelődésügyi Közlöny 1979/1. számában is)
20. Húsz éve, 1958-ban ajándékozta a Művelődésügyi Minisztérium Csongrád megyének az ország első művelődési autóját
21. A 165 m² alapterületűre bővített Csanádapácai Községi Könyvtár (Békés m.) felavatása
30. A Magyar Közlöny 91. számában megjelent a Minisztertanács 1045/1978. sz. határozata az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság szervezetéről és működéséről. A határozat egyebek között a kutatási-fejlesztési információs rendszer irányításával, koordinálási kérdésekkel is foglalkozik
31. Nyugdíjba vonult *Kondor Istvánné*, aki csaknem húsz évig volt a vezetője a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályának

Összeállította: Gerő Gyula

Mi a marketing ?

Az információs ipar kialakulásának, az információs termékek kereskedelmi forgalmának s általában az információ áruként való kezelésének szükségszerű velejárója a gazdasági és piaci tényezők szerepének fokozódása az információs intézmények, szakkönyvtárak szolgáltatásainak előállításában, értékesítésében.

Ennek következményeként kifejlődően van az információ-gazdaságtan („economics of information”), mint az informatika és a közgazdaságtan interdiszciplináris szakterülete. Ez magában foglalja mindazokat a gazdasági-piaci, kereskedelmi, üzletpolitikai ismereteket és követelményeket, amelyek nélkülözhetetlenek az információk, a tájékoztatói szolgáltatások gazdaságilag hatékony, a fogyasztók igényeinek megfelelő „termeléséhez”, az információs termékek kereslete és kínálata közötti dinamikus egyensúly megteremtéséhez, valamint fenntartásához.

A gazdasági tényezők között különösen fontos szerepet játszanak a marketing tevékenységek. A marketing olyan gazdasági-vezetési szemlélet kialakítását s folyamatos érvényesítését jelenti, amely lehetővé teszi, hogy egy vállalat vagy intézmény sikeres üzletpolitikát valósítson meg, s termékeit — az adott gazdasági környezet feltételrendszeréhez rugalmasan igazodva — eredményesen, jövedelmezően állítsa elő, fejlessze, értékesítse.

A marketing szemlélet és gyakorlat megvalósítására sokféle eszközt, módszert alkalmaznak. Ezek közül a legfontosabbak a következők:

— *marketing tervezés*; ide tartozik a komplex vállalati piacpolitika hosszú távra érvényes fejlesztési irányait meghatározó marketing elképzelés kidolgozása, ennek alapján középtávú marketing stratégia kialakítása és megvalósítása, illetve a rövid távra szóló piaci taktikai döntések meghozatala, továbbá a szükséges piaci „kampányok” megszervezése, lebonyolítása, figyelembe véve a mindenkori gazdasági helyzet és környezet követelményeit; a marketing tervezés alapjául szolgál a folyamatosan végzett *konjunktúra- és piackutatás, az előrejelzés (prognosztizálás)*, amely támpontokat ad a kereslet várható alakulásának megítéléséhez s ennek folytán a termékek fejlesztésére (visszafejlesztésére stb.) vonatkozó döntések meghozatalához;

— *kereslet (vásárlóerő) és a vevők (fogyasztók) megismerése*; ennek a tevékenységnek keretében vizsgálják a vásárlóerő alakulását, rugalmasságát, a vételt leginkább befolyásoló tényezőket, ösztönzéseket, a fogyasztók különféle típusait és a rájuk jellemző magatartási formákat;

— *termék-marketing*; ezt a funkciót végezhetik a termelés, a kereskedelem s a fogyasztó szempontjából; a termelés részére lényeges szempont például a *termelési profil*, a fejlesztés irányának vizsgálata; a kereskedelem területén fontos a választék, a termékcserelődés, a forgalom elemzése; a fogyasztót tekintve elsősorban a tényleges szükségletek kielégítésének változataira, lehetőségeire esik a hangsúly;

— *árpolitika*; az ide tartozó főbb problémák, elemzési területek: az árak, teljesítmények, szolgáltatások összefüggései, a piaci értékelés és a ráfordítások viszonya; a versenytérmekek és a helyettesítő termékek árarányai; az újszerűség, korszerűség, korszerűtlenség „értékkitelei”;

— *értékesítési eljárások, módszerek*; ide sorolhatjuk azokat a funkciókat és eszközöket, amelyek az értékesítés lebonyolítására, technikájára vonatkoznak; ide tartozik a vevőkapcsolatok, közönségkapcsolatok („public relations”) fejlesztése, állandósítása, az értékesítési szervezet és a vevőszolgálat kiépítése, a propaganda, a reklám megfelelő mértékű és hatású alkalmazása, a partnerekkel együttműködő vagy versengő (konkurrens) fellépés a piacon, a piacok bizonyos fokú megosztása („szegmentálása”) stb.

Az elmondottakból kitűnik, hogy a marketing munkának két fő célt kell szolgálnia:

1. elő kell segítenie a különféle árucikkek (anyagi és szellemi termékek) minél kedvezőbb hatásfokú értékesítését,
2. folyamatosan elő kell mozdítania egy vállalat, intézmény gazdaságilag is eredményes, társadalmilag pedig hasznos működését.

A gazdasági egyensúly helyreállítása érdekében népgazdaságunkban most folyik (főként az iparban) a termelési és a termékszerkezet átalakítása, javítása, korszerűsítése. Ebben lényeges szerepet kapnak a marketing funkciók. De nyilvánvaló, hogy a termelési, fejlesztési, értékesítési struktúra felülvizsgálatára nemcsak az iparban van

szükség. Az intézményeknek — közöttük a könyvtáraknak is — arra kell törekedniük, hogy gazdaságosan, a valóságos szükségleteknek megfelelően működjenek, olyan „termékeket” szolgáltatassanak, amelyek — a szó szoros értelmében — hasznosak, tehát anyagi vagy szellemi haszonnal járnak. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha nem hanyagolják el az előzőekben röviden vázolt marketing tevékenységeket, amelyeket természetesen minden intézménynek a maga sajátos helyzetéhez és rendeltetéséhez viszonyítva kell alkalmaznia.

A profitra dolgozó kapitalista információs intézmények igen sokoldalú, mélyreható marketing tevékenységet végeznek. A hazánkban is jól ismert philadelphiai Institute for Scientific Information (Tudományos-Információs Intézet) egy—egy és fél éves piackutató, piacszervező vizsgálatot végez — szerte a világon — minden új információs szolgáltatásának a „piacra dobása” előtt (így például a híres Science Citation Index sorozatok megindításakor).

A piackutatás és a közönségkapcsolatok révén eléri, hogy „elébe mennek” a fogyasztók szükségleteinek, visszacsatolással megismerik a kibocsátott termékekre vonatkozó piaci értéktételeket, s mindenkor rugalmasan alkalmazkodnak az igényekhez, gyorsan, „válaszolnak” a felmerült keresletre. A meglévő és a várható, lehetséges vevőkörnek, keresletnek és a szükségleteknek ez az éber figyelése lehetővé teszi jól megalapozott marketing politika, stratégia és taktika megvalósítását.

A piaci munka dinamizmusára, folyamatosan ösztönző hatására azért is szükség van, mert a felhasználók (olvasók) nagy része a Zipf által hangsúlyozott „legkisebb erőfeszítés elve” szerinti magatartást tanúsítja, vagyis általában „jó neki az, ami van”, előnyben részesíti azt, amit jelenleg használ. S a kereslet és a szükségletek mélyebb tanulmányozása rámutat arra is, hogy a felhasználók sok esetben nem igénylik (szubjektíven) azokat az információkat, amelyekre (objektíven) szükségük volna! Az „igényes” és az „igénytelen” felhasználók (szakemberek) aránya tudományáganként igen eltérő. (Közismert, hogy legigényesebbek a kémikusok.) Az igények felkeltése és ezáltal a „vásárlási kedv” fokozása fontos marketing feladat, amelyben nagy szerepe van a felhasználók „tapintatos” tájékoztatásának, oktatásának, az információs termékek gyakorlati bemutatásának, propagandájának.

A termék-marketing szempontjából a könyvtárakban, információs intézményekben célszerű fokozottabban figyelembe venni azt a már régebben felismert törvényszerűséget, hogy a lényeges tudományos közlemények nagy hányada viszonylag kevés számú folyóiratban jelenik meg. Ez a megállapítás a könyvtári és az információs munka költség/haszon tényezőjének és ezáltal a marketingnak is egyik igen fontos eleme, s nemcsak a tudomány egészére, hanem külön-külön tudományágakra is érvényes. Az ide tartozó vizsgálatok jórészt a bibliometria körébe tartoznak, s ennek módszerei általában fontos szerepet játszanak a marketing tevékenységek megalapozásában.

Utaltunk rá, hogy a marketing egyik eleme a kapcsolatszervezés, a közönségkapcsolatok kialakítása, fejlesztése. Ezzel a témával foglalkozott a Könyvtárosegyesület VIII. vándorgyűlése (Könyvtáros, 1976/10. sz.), de a gazdasági kérdéseket alig érintette. Most az volna az egyik fontos szakmai feladatunk, hogy fokozzuk, erősítsük a — szocialista tartalmú — marketing szemléletet a könyvtárak és az információs intézmények vezetésében, gazdálkodásában.

Györe Pál

IRODALOM

- Gergely István: A marketing fogalma és szocialista alkalmazása. = Közgazdasági Szemle, 1971. 10. sz.
 Raffin, M. (ed): The marketing of information services. London, 1978. ASLIB
 Cawkell, A. E.: Anticipation, feedback, and response to user's needs. EUSIDIC Conference, 1972. Luxemburg, 1973. CID. 51—60. l.
 Magyar Könyvtárosok Egyesületének Évkönyve, 1976. Bp. NPI.

ZENEI KÖNYVEK

A ZENEMŰKIADÓ AJÁNLATA

BARTÓK BÉLA–BALÁZS BÉLA: A kékszakállú herceg vára Kass János rajzaival vászonkötésben bőrkötésben		52,– 92,–
BÁRDOS LAJOS: Modális harmóniák (második kiadás)		20,–
BOROS ATTILA: 30 év magyar operái	kb	19,–
BRODSZKY FERENC: Ludwig van Beethoven (harmadik kiadás)		20,–
CHITZ KLÁRA: Muzsikus Péter kalandjai (második kiadás)		28,–
ERDŐDY JÁNOS: Énekes az országúton		46,–
FORRAI KATALIN: Ének az óvodában (hatodik kiadás)		43,–
GÁL GYÖRGY SÁNDOR: Honthy Hanna Egy diadalmas élet regénye (harmadik kiadás)		53,–
SZENTKUTHY MIKLÓS: Doktor Haydn (második kiadás)		52,–
SZÉKELY JÚLIA: Chopin Párizsban (második kiadás)		40,–
SZIGETI KILIÁN: Régi magyar orgonák – Pécs		24,–
VARGYAS LAJOS: Balladáskönyv		40,–
WERFEL, FRANZ: Verdi (hatodik kiadás)		45,–
ZSIGRAY JULIANNA: Sugár úti palota. Erkel Ferenc életregénye (nyolcadik kiadás)		57,–

A KÖNYVTÁROS GALÉRIÁJA

Bognár Zoltán

Megszoktuk, hogy a kisgrafikai művek nagyobb része könyvjegy (ex libris), alkalmi grafika, és ezek — minthogy egy-egy személyhez kapcsolódnak — az alkotók számára kötöttséget jelentenek. Néhány művész ex libriseinek azonban csak kis része kapcsolódik meghatározott személyekhez: kisgrafikai alkotásaiknak többsége tömör fogalmazású képgrafika.

Bognár Zoltán (*Veszprém, Stromfeld Aurél u. 7/b. VII. 22.*) az utóbbi alkotók sorába tartozik. 1924-ben Párizsban született, 1950-ben fejezte be tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán, ahol Bernáth Aurél volt a mestere. Egy ideig jó tanítványként az ő felfogásában és előadásmódjában alkotott. Az ötvenes években nyári művésztelepeken ismerkedett meg a Balatonnal, Vörösberényen, és ez a kapcsolat fordulatot hozott művészetében. Balaton-parti lakosként szoros kapcsolatba került a tájjal és az itt élő emberekkel. A vörösberényi évek az élményanyag gyűjtésével, témái érlelésével, kísérletekkel járultak hozzá mai egységes és erőteljes kifejezőmódjához. „Nem témájává, hanem életének keretévé vált a Balaton-vidék” — állapítja meg róla Heitler László.

Az átmeneti időszakot a zománccal, arannyal festett nagyméretű alkotások jellemzik; ezeken a nagy foltok mellett a rajzos megoldásoknak, komponálásnak jutott fontos szerep. A korábbi színes, festői előadásmód helyét azonban egyre in-

kább néhány szín és a linóleummetszettek feketéje-fehére foglalta el. A grafikai eszközök egyre biztosabb alkalmazása a monumentális pannóktól a kisméretű grafikákig, a sajátos hangvételű kisgrafikákig vezette el. Első sokszorosító grafikáit 1970-ben készítette, s ma már a kisgrafika foglalja el a legnagyobb helyet művészetében.

Nagyméretű zománccgrafikáin is a táj folklórja jelent meg, és figyelme mindinkább a vidék népi hagyományai felé fordult. Balladákat, mondákat, szólásmondásokat, szokásokat metszett linóleumsorozatba, és ma jórészt e világból meríti műveinek témáját. Groteszk megfogalmazású betyárjai, szülei és öregjei „földgömbkoponyájú, teliholdképű, kőgolyóbis-ábrázatú fejükkel” eleven kifejezőerővé váltak előadásában, hitelesen beszélnek a jelennek. Alkotásai sorában, motívumaiban sajátos megformálásban bontakozik ki a magyar népművészet, a pásztorfaragások, a népi kerámiák alakjainak sora. Művészte azonban nem népieskedő, ügyes utánérzés, hanem egyéni, független világ. A folklór ihletésére stilizál, új képi asszociációkat teremt. A népművészet a maga módján formai és tartalmi sűrítést jelent. Az új elemek jelképpé formálását, a művészi absztrahálást azonban Bognár Zoltán alkotásai sajátosan valósítják meg, kielégítve egyben a ma emberének népművészet iránti igényét is.

A népi ihletésű, tömör fogalmazású kisgrafikákon alkotói módszerével jutott el új kifejezőeszközéhez, amelyet a nagy foltok, a fehér-fekete erős kontrasztjai jellemeznek. Írók és művészek munkásságát sűríti ezzel az eljárással portréiba. Kisgrafikai alkotásai között ugyan nem találunk valódi könyvjegyet, de szinte minden munkája a magyar nyelvvel, az irodalommal áll kapcsolatban.

Bognár Zoltán életében a művészi alkotómunka és a tanítás teljes egységet alkot. Korábban Balatonfüreden, jelenleg Veszprémben nevel középiskolásokat a képi információk megértésére és az önálló látásra. Tagja a Képzőművészeti Alapnak és a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, ez utóbbi megyei csoportjának titkára is. Munkái rendszeresen szerepelnek kiállításokon, a Balatoni Kisgrafikai Biennálék alkalmával például többször díjazták alkotásait. Önálló kiállítása Veszprémben (1965., 1968., 1976.), Varsóban, Tarnowban (1960.) és Koppenhágában (1978.) volt. Az Eötvös Károly Megyei Könyvtár kisgrafikai galériájában januárban tekinthették meg kisgrafikáit. Művészi munkásságának elismeréseként 1975-ben megkapta az Egry József-díjat.

Poór Ferenc

Kiadványok Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából

A helynevek tudományos értéke, a helynévkutatás jelentősége ma már nem szorul magyarázatra. A történelem, földrajz, néprajz és nyelvtudomány művelőin kívül a helyismerettel tudományos igény-nyel foglalkozók sem nélkülözhetik azokat az adatokat és eredményeket, amelyek a korábbi vagy jelenlegi földrajzi-név-kutatás hozott és hoz felszínre.

Pesty Frigyes hatalmas vállalkozása — az 1864-ben indított és az akkori Magyarország egész területére kiterjesztett helynévgyűjtés — ma reneszánszát éli. A Széchényi Könyvtár kézirattárában található 63 kötetnyi (28 356 fólióra terjedő) anyag nehezen hozzáférhető és nehezen olvasható, ezért örvendetes, hogy megjelent — szinte egyidőben — két kötet, amely az ország két területi egységének régi földrajzinév-anyagát közli a Pesty-féle kéziratos helynévtár alapján; Komárom megyére vonatkozó adatait a tatabányai *József Attila Megyei Könyvtár* adta ki, a Jászkunság anyagát pedig — közösen — a kecskeméti *Katona József Megyei Könyvtár* és a szolnoki *Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár*.

A Komárom megyei kötethez *Pastinszky Miklós* írt tanulmányt az országos helynévgyűjtő-mozgalom megyei előzményeiről és Pesty Frigyes munkásságáról. A dolgozat érdeme és úttörő jellege abban áll, hogy a saját korában főleg történészként ismert és elismert, majd már-már elfeledett Pesty életéről, munkásságáról — elsősorban helynévgyűjtő tevékenységéről — ad összefoglalást. Remélhetően sikerül felhívnia a figyelmet arra, hogy a múlt magyar tudósai sorában Pesty Frigyes is helyet érdemel: Pastinszky kutatásai máris sejtetik egy kismonográfia körvonalait. A Komárom megye helységeire vonatkozó szövegek előtti útmutatót találunk a szövegyűjtemény használatához, továbbá a szerkesztők közreadják a Pesty által kiküldött kérdéssor és utasítás másolatát, Komárom és Esztergom vármegye egykorú térképét, végül a jelenlegi megyetérképet is.

A kötet összeállítói következetesen és pontosan megvalósították céljukat: a mai Komárom megye minden olyan településéről, amely annak idején adatokat szolgáltatott, közlik — mégpedig a helységek

betűrendje szerint és betűhíven — a Pesty Frigyes helynévtárában található leírásokat, valamint — jegyzetben, összehasonlításként — az első magyar helynévtár hivatalos adatait. Külön betűrendes szójegyzékben megadják a helymegjelölésre általánosan használt régi kifejezések, szavak magyarázatát is. Mutatót csak a személynevekről és a szövegekben előforduló pusztákról készítettek. Kérdés, hogy mi indokolja ezt a megoldást, hiszen valamennyi földrajzi név: erdő, tanya, csárda, dűlő, fennsík, szikla, forrás, tó stb. is méltán kíváncsnak ide!

Az összeállítással kapcsolatban még egy észrevételünk van: érdemes lett volna a történelmi megye teljes névanyagát közölni, mert a Duna bal partján található települések helynevei iránt is érdeklődhetnek a kutatók.

A jászkunsági helynévtár szövegek közzése betűhív leírásában és sorrendjében is hű tükre a Pesty-gyűjteménynek. A szerkesztő és a két megyei könyvtár bölcs belátásán múlt, hogy ezt az egységet nem darabolták szét, így a történetiség elve tisztán érvényesülhet. Keresést, vizsgálókeresést kétféle mutató alapján végezhetünk. Az egyik a helységek neve alatt betűrendben közli a szövegben említett helyneveket; a másik általános mutató, amely egységes betűrend szerint tartalmazza a kötetben előforduló valamennyi helynevet. Reméljük, hogy csak az általunk használt példányban fordult elő — a különben kitűnően szerkesztett mutatóban — a lapok összekeveredése (nyilván könyvkötési, technikai okokból). A jászkunsági kötet bevezetője arra enged következtetni, hogy a Bács-Kiskun megyei Könyvtár és a Szolnok megyei Könyvtár Pesty Frigyes helynévtárának további részleteit is kiadja. Érdeklődéssel várjuk a folytatást!

(*Pastinszky Miklós — Tapolcainé Sáray Szabó Éva*: Pesty Frigyes 1864. évi helynévgyűjtése. Komárom megye. — *Tatabánya, 1977. József Attila Megyei Könyvtár, 309 l.*; Pesty Frigyes helynévtárából, I. Jászkunság. Közéteszi: *Bognár András, Kecskemét — Szolnok. 1978. Katona József Megyei Könyvtár, Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár. [18], 406 l.)*

Korompai Gáborné

Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve 1974—1975

Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyveinek sorában a legújabb kötet immár a tizenharmadik. Mivel e sorozat 1957 óta oly gazdaggá terebélyesedett, hogy szinte „opusz”-számba megy, megérdemli, hogy legutóbbi, vaskos kötetének ismertetését szűkebbre fogva szóljunk magáról a kiadványsorról is.*

Anélkül, hogy részletesebben elemeznénk az évkönyv jellegű kiadványok fejlődéstörténetét, meg kell állapítanunk — vagy talán a néhány idevágó elemzés alapján meg kell ismételnünk —, hogy ennek a műfajnak a sajtótörténet talajában igen mély gyökerei vannak. A megelőző századokban is gyakran feltűnt valamely — lazán vagy szorosabban — egybetartozó írásokat publikáló kiadványtípus, de a XIX. században különös művelődés- és irodalomtörténeti súlyt kapott az „almanach-irodalom”. (Gondoljunk például Kisfaludy Károly Aurorájára.) Lényegében ugyanezekből a gyökerekből nőttek ki a mi századunk első évtizedeiben is még rendkívül divatos iskolai „programértékezések”, melyek ma is becses forrásanyagai a kutatásnak.

Arról volt szó tehát a publikációtípus esetében — és végeredményben ma is arról van szó —, hogy egy-egy intézmény vagy irányzat *összefogottan tegye közkinccsé* gondolatait, eszméit, és ezenkívül, illetve ennek keretében adjon számot munkásságáról. Más szóval az évi jelentést, beszámolót beleépítették vagy beleötvözték egy rangosabb kiadványműlőbe.

Az időszaki kiadványok mezőnyében nálunk rendkívül fontos helyet foglal el az évkönyv típusú publikáció. *Jelenleg Magyarországon több mint 600 ilyen jellegű kiadvány jelenik meg: ez a teljes periodikum-irodalom egyötöde.* Felületes áttekintéssel az embernek az az első benyomása, hogy az intézmények (tudományos és termelő intézmények egyaránt) e kiadványokkal valamelyest *szobrot akarnak emelni* önmaguknak.

Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyv-sora azonban nemcsak azért emelkedik ki e szobrok, illetve szobrocskák

* Mivel tudomásunk szerint több könyvtárban hiányos az évkönyvek sora. Közöljük, hogy a kötetek mennyiért kaphatók az OSZK kiadványtárában (Bp. VIII. Pollack Mihály tér 10.): 1957. — 40,— Ft; 1958. — 40,— Ft; 1959. — 70,— Ft; 1960. — 70,— Ft; 1961—1962. — 70,— Ft; 1963—1964. — 70,— Ft; 1965—1966. — 94,— Ft; 1967. — 92,— Ft; 1968—1969. — 81,— Ft; 1970—1971. — 85,— Ft; 1972. — 82,— Ft; 1973. — 82,— Ft.

közül, mert első vonalbeli országos intézmény publikálja. *Tartalmilag* is primer információkat és ismereteket nyújt, amelyek értékét még az elhúzódo megjelenés sem csökkenti lényegesen. Egyedül talán az intézmény munkáját összefoglaló évi vagy többévi jelentés, amely több esetben tanulmány is, igényelne nagyobb „naprakésztséget”; ennek leglényegesebb része azonban külön, kisebb publicitású évi jelentésekben is napvilágot lát.

A 13 kötet egyik közös jellemzője, hogy az *intézmény működéséről mindegyik számot ad.* Az első, az 1957. évre szóló kötetben V. Waldapfel Eszter, a könyvtár főigazgató-helyettese „Az Országos Széchényi Könyvtár a felszabadulás óta” címmel összegezi a több mint egy évtized történetét és tendenciáit, valamint célkitűzéseit. Így fejezi be tanulmányát: „Reméljük, hogy mire idáig — mihamarabb — elérkezünk, új szellemben kibontakozó munkánkat új, megfelelő, a nemzeti könyvtárhoz méltó, a munka feltételeit mindenben biztosító épületben folytathatjuk.” — A most megjelent 1974—1975-ös évkönyv összefoglalójának szerzője, Somkuti Gabriella, a könyvtár igazgatási osztályának vezetője így kezdi írását: „Az 1974—75. évi két éves időszak gondokba és nehézségekbe bővelkedő, de ugyanakkor eredményeket is hozó s számtalan téren új távlatokat nyitó fejlődés elindítója volt.” Majd megállapítja: „Fájdalmas viszont, hogy jelenlegi elhelyezésünk nem teszi lehetővé olvasó- és tájékoztató szolgálatunknak a kor megkövetelte színvonalra emelését. Nemzeti könyvtárunk állománya a nehezen hozzáférhetőség állapotába került: állományunknak jelenleg negyven százaléka van külső raktárakban elhelyezve, távol az olvasóktól. A jelentős nemzeti értékeket magukban foglaló különgyűjteményeknek az 1975—80 közötti időszakra tervezett fejlesztését nem tudtuk elkezdni — az itt elhúzódo, illetve meg sem kezdett munkák elmaradását tudomásom közvéleményünk évek óta hiányolja.”

A közbeeső tizenegy beszámolót tömören és kissé leegyszerűsítve úgy jellemezhetnénk, hogy *a korrekt információk mellett ugyancsak a remények és reménytelenségek hangjait örökítik meg.*

Programadó írást egyébként az évkönyvek második — az 1958. évre szóló és 1959-ben megjelent — kötetében találunk. Érdemes ebből kissé bővebben

idézni egy részt: „Közleményeinket négy főcsoportban rendeztük el. Az átalakulás szervezeti, személyi meg anyagi feltételeiről, céljairól és eredményeiről adnak képet a kötet első fejezetében elhelyezkedő beszámolók. A második fejezetben a *könyvtártudomány, a szervezés és a gyakorlati munka elvi és módszertani kérdéseivel foglalkozó dolgozatok jelennek meg.* [A kiemelés tőlem. B. P.] Ezek jelentősége évkönyvünkben is megnövekedett s a jövőben még inkább növekedni fog. A harmadik és negyedik fejezet a könyvtári kutatás hagyományos területei. Az idevágó dolgozatok elsőrangú feladata a könyvtárban őrzött anyag feltárása, értékelése, megismertetése. Ezeket, a könyvtár tudományos működéséhez legszorosabban kapcsolódó részlettanulmányokat olyanok egészítik ki, amelyek az általános könyv- és könyvtártörténet, a könyvészet, az irodalom- és művelődéstörténet egy-egy könyvtárunkban működő szakemberének kutatásai közben jöttek létre.”

Az ígért struktúra azonban csak részben valósult meg. Az első, 1957-es kötetben *Kóhalmi Béla* tollából rangos — és az 50-es évek elejének vitáit, gondjait tükröző tanulmány jelent meg a *könyvtártudományról*. Írását még ma is tisztelettel olvassuk, megelégedéssel állapítván meg, hogy a tárgyalt problémakörön már régen túljutottunk. A második kötetben hasonló jellegű, de gyakorlatiasabb igényű írások jelentek meg mintegy 100 oldalon „*A könyvtári munka módszertani kérdései*” című fejezetben. Ez a rovat kisebb-nagyobb terjedelemben, váltakozó színvonalú írásokkal még öt kötetben folytatódik (1959, 1960, 1961—62, 1963—64, 1965—66). Ezután három kötetből hiányzik a rovat — és lényegében hiányoznak az ilyen jellegű írások is; valahogyan „befelé” fordult az évkönyv. Az 1972-es kötet azonban ismét napirendre tűzi az elvi és gyakorlati kérdéseket, igaz, hogy zömében — de érdekesen — az OSZK munkájának tükrében. Egyedül *Horváth Tibor* írása, „A könyvtári szolgáltatások rendszere” tekint ki ma is értékes megállapításaival a szakmai nagyvilágba. A következő két kötetben (1973, 1974—75) már nem találunk ilyen tárgyú írásokat.

Lehetne boncolgatni, hogy ez a szerkezeti „hullámszám” tudatosságból fakad-e, vagy egyszerűen a véletlen játéka? Arról is lehetne elmélkedni — az eddig megjelent kötetek néhány recenzense ezt meg is teszi —, hogy helyes-e mellőzni a nemzeti könyvtár évkönyvéből az általánosabb, az országos jelentőségű problémákat? Nekünk — fontolóra véve, hol helyezkedik el az OSZK jelenleg a magyar könyvtárügy életében — az a vélemé-

nyünk, helyesebb, ha az évkönyv *szorosan a könyvtár problémáihoz, munkájához, történetéhez kapcsolódik.* Annál is inkább jó szívvel képviseljük ezt az álláspontot, mert a könyvtártudomány általánosítható elvi és gyakorlati kérdéseit tárgyaló írások számára az utóbbi években lényegesen megnőtt a publikációs lehetőség: A *Könyvtári Figyelőnek* szinte ez a „főprofilja” — amit derekasan képvisel —, és a *Könyvtáros* hasábjain is mind gyakrabban kapnak helyet ilyen jellegű írások.

A most megjelent évkönyv tizennyolc közleménye szintén azt példázza, hogy a „befeléfordulás” szerkezetében is lehet szerkeszteni országos érdekű kiadványt. Könyv- és művelődéstörténeti adalékok, új felfedezések gazdagítják a kötet tartalmát.

Nem csupán értékrendet kívánunk alkotni, amikor a tizennyolc tanulmányból pusztán hármat emelünk ki, hogy felhívjuk rájuk az olvasó figyelmét. Elsőnek talán Az OSZK gyűjteményéből és történetéből című fejezetnek a közelmúlt történetével kapcsolatos dolgozatát említenénk. A könyvek és könyvtárak 1949-től az 1960-as évekig történt államosításáról írt összefoglaló minden elismerést érdemlő dokumentatív törekvése ellenére azt a benyomást keltette bennünk, hogy bár szerzője igyekezett az „igazat” ábrázolni, mégsem sikerült a „valódit” kifejeznie. Ez a bonyolult, sokszálú folyamat minden bizonnyal még további, alapos elemző munkát követel; mindenesetre a jelen közlemény erre hathatós ösztönzést adhat.

Ugyanebben a rovatban viszont kiemelkedik kitűnő szerkesztésével, a rengeteg dokumentum élvezetes közzétételével és tanulságos csoportosításával *Berlász Jenő* „Hogyan fogadta társadalmunk és a külföld a Széchenyi Könyvtár alapítását?” című tanulmánya. Talán az eddigi évkönyvekben megjelent, a könyvtár történetének egy-egy korszakával foglalkozó írások közül ez a legizgalmasabb és a legmélyebbre hatoló munka.

És végül a könyvtártörténeti és művelődési tanulmányok fejezetéből *Markovits Györgyi* „Honi hontalanok és hontalan honiak — az új Magyarországról” című dokumentum-összeállításáról kell külön szólnunk. Az ismert — és a cenzúra-témában legjobban — szerző az 1919—1945-ös évek dokumentumait közölve ötvözte össze terjedelmes, de az olvasó számára mindvégig érdekfeszítő tanulmányát. Idézetei, megállapításai az úgynevezett Horthy-korszakról — a szellemi kontroll tükrében — *párját ritkítóan plasztikus képet adnak.* A számos feldolgozott dokumentum közül itt egy részt idézünk a tanulmányból, amely azonban az ellen-

forradalmi rendszer elnyomórító hatásának szinte a leglényegesebb, a legmeggyőzőbb kifejezése. *Zsolt Béla*, a kitűnő publicista 1945-ben megjelent Fehér Könyvében egyebek között ezt írta:

„Egyik legfőbb vádpontom volt a gyalázatos sajtórendszert ellen, hogy elrontotta a magyar stílust, életveszélyessé tette az állító és tagadó egyszerű tőmondatok használatát, belekergette az írókat a körmondatok hamis lírájába és hazug pártoszába, hogy oldalakon keresztül fecsegen azért az egyetlen bíráló, ellenkező szóért, amelyet időnként valahol valakinek mégiscsak le kell írnia. Ma is ezt tartom az ellenforradalom egyik legsú-

lyosabb bűnének: ezért nem lehetett közérthetően tájékoztatni a magyar valóságról, igazi érdekeiről és közeledő végzetéről a magyar társadalmat. Ez a kényszer milliószer nagyobb veszedelme volt a magyar nyelv tisztaságának, mint az idegen szavak használata, mint maga a germanizmus.”

Markovits Györgyi tanulmányát *érdemes volna nagy példányszámú különnyomatban — esetleg bővítve is! — minden magyar írástudó kezébe adni*. Az Országos Széchényi Könyvtár 1974—1975-ös évkönyvét pedig érdemes volna minél több könyvtár polcain látni, minél több olvasó kezébe adni. (1978. 639 l. 123 Ft.)
B ó d a y P á l

Borsodi Könyvtári Krónika II.

A miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár 1976-ban megjelent első évkönyvét, amelyet 1977. évi 3. számunkban ismertettünk, viszonylag gyorsan, 1978-ban követte a második kötet. Ennek előszavában *Berecz József* könyvtárigazgató megállapítja, hogy míg az első kötet a történeti számadás szándékával készült, és azt az utat mutatta meg, amelyen a hálózat könyvtárai fejlődésük mai szakaszáig eljutottak, addig a második kötet a jelen számvetése, s az új feladatokat fűrkészi. Arról tanúskodik, hogy a könyvtárosok igyekeznek „nyitottabbá” válni a társadalmi fejlődés által felvetett új problémák, feladatok előtt. Ennek érdekében könyvtári munkameneként sorra veszik tevékenységük legfontosabb részeit, s mélyreható elemzéssel igyekeznek lemérni eredményeiket, megállapítani új feladataikat. Ez a tudatos önellenzés értékes megállapításokhoz vezetett, alkalmas arra, hogy világosabbá tegye a követendő utat.

Kiss László Mezőcsát könyvtárügyéről ad elemző képet, azt vizsgálja, milyen egy nagyközség és járási székhely könyv-

tárának megjelenése, s milyen szerepe van az intézménynek a község életében. *Domin Károly* a megyei könyvtár osztályozási és szakkatalógus-szerkesztési munkájának problémáit szedi csokorba. *M. Tóvári Judit* két tanulmánnyal is jelentkezik: beszámol a megyei könyvtár olvasószolgálatában végzett munkafényképezésről, továbbá összefoglalja a könyvtár helyismereti gyűjtő- és feltáró munkájának alapelveit. *Csöry Lászlóné* viszont a megyei könyvtár tájékoztató szolgálatának tapasztalatai alapján a szakrészleges könyvtári modell kívánja megrajzolni. Ezek a tanulmányok nagyon érdekesek, és sok szempontból újszerűek.

Fazekas István a tanácsi könyvtárhálózat állományfeltáró tevékenységének helyzetét mutatja be, *Bárdos Józsefné* pedig a kézikönyvtár szerepét a gyermekkönyvtárban. *Szabó Gyula* és *Urszin Sándor* jól dokumentált tanulmánya a megye közművelődési, valamint iskolai könyvtárhálózatainak céljairól tájékoztat. *Dobrossy István* és *Veres László* írása kitekintést nyújt a miskolci helytörténetírás kezdeteire, és bemutatja Miskolc első helytörténeti folyóiratát.

Az évkönyv szerkesztői munkája fejlődést mutat az első kötethez képest: a tanulmányok között nincsenek kiugró különbségek, szakszerűségük megbízható, színvonaluk egyenletesebb. A gondos szerkesztés mellett a hozzáértő lektorok segítsége is emelte az évkönyv értékét. A két kötet így együtt érdemes bizonyítéka a könyvtár elméleti felkészültségének. Ha pedig a jövőt nézzük, a tudatos munka folytatására kell biztatnunk a borsodiakat. Meg kell jegyeznünk, hogy Borsod megye könyvtárügyének történeti feltárása a múltkori kötetrel még

nincs végérvényesen „elintézve”. Vannak még alaposabban kidolgozandó részletkérdések is. De a mostani jó munkaelemzések olvasásakor az olvasóban felmerül a kívánság: jó lenne elkészíteni Miskolc város könyvtárügyének modern, átfogó elemzését! Úgy látjuk, hogy ennek a feltételei kezdenek megérni. Egyrészt, mert Miskolc most már méltán pályázhat a korszerű könyvtárakkal legjobban ellátott hazai város rangjára; megyei könyvtára, városi fiókhálózata, szakszervezeti könyvtárai, iskolai könyvtárai ugyanis nagy lendülettel fejlődnek a kívánatos ki-

teljesedés felé. Másrészt a miskolci könyvtárosok elemzőkészsége szintén biztató eredményeket mutat: munkájukat mindinkább a kívánatos országos, sőt, nemzetközi mérce alkalmazásával tudják szemlélni és értékelni. Eppen ezért nagy érdeklődéssel olvasnánk egy olyan tanulmányt, amely megmutatná, mit nyújthatnak ezek a könyvtárhálózatok Miskolc és a megye társadalmának, mit kínálnak együttesen, s a társadalom hogyan fogadja ezt a szolgáltatást. Nemcsak Miskolc számára lenne tanulságos az ilyen helyzetelemzés. (1978. 271 l.)

Páldy Róbert

SZAKMAI FOLYÓIRATOK, HÁLÓZATI HÍRADÓK

A KÖNYVTÁRI FIGYELŐ elmúlt évi utolsó, 6. száma tartalmas, változatos. *Babiczy Béla* az Egyetemes Tizedes Osztályozási rendszer fejlődéséről megállapítja, hogy feltehetően lezárult az ETO teljes átalakításának és ún. drasztikus fejlesztésének korszaka, s a megfontolt, elvszerű fejlesztés keretében immár a koordinációs és korrekciós munka lépett előtérbe. *Csúry István*, a Debreceni Egyetemi Könyvtár főigazgatója érdekes lépésről számol be: 1978. január 1. óta a KLTE Könyvtára a magyar monografikus kiadványok kötelezpéldányait nem látja el helyi sorszámmal, hanem a könyvekben szereplő ISBN-jelzetet tekinti raktári számnak, s a továbbiakban ez az irányadó mind elhelyezésükben, mind pedig a használat számára történő igénylésükben. — Két hivatkozáselemzés is olvasható a Figyelőben: *Faragó Lászlóné* a *Szociológia* és a *Valóság* c. folyóiratok 1974—1975-ös két évfolyamát, *Károlyi Ágnes* pedig három hazai pedagógiai folyóirat ugyancsak két évfolyamát (1975—1976) vizsgálta meg a hivatkozások szempontjából, s megállapításait mindketten összehasonlítják *Sz. Nagy Lajos* elemzésével, melynek tárgya a néprajzi kutatás hivatkozásbázisa volt. Néhány érdekes megállapítás a két cikkből: A Valóság és a Szociológia hivatkozásainak csaknem 60 százaléka könyv jellegű dokumentumokra vonatkozik, 35 százaléka a periodikumokra és csupán 5,6 százaléka az egyéb típusú dokumentumokra. A pedagógiai folyóiratoknál az arány: 49 százaléka könyv, 34,5 százaléka periodikum, 16,5 százalék egyéb dokumentum. (Negyedik összehasonlítási lehetőséget is kínál a Figyelő: a Kitekintés c. külföldi szemle-rovat egyik írása ugyanis művé-

zeti folyóiratok korábban, majd húsz évvel ezelőtt végzett hivatkozáselemzésének megállapításait összegezi. — A Könyvtári Figyelő egyéb írásai a társadalomtudományi információs rendszer működtetésének irányelveivel, a Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsának munkájával, valamint a hazai PR tevékenység első évtizedével foglalkoznak. A folyóirat közli az 1977/78-ban indult könyvtári témájú kutatások nem minden tanulság nélküli jegyzékét is.

A TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁS februári száma ismerteti a híres hivatkozási index, a 100 tudományág és szakterület 1607 folyóiratát feldolgozó *Science Citation Index* felépítését, a benne való keresés módszerét és a feldolgozott folyóiratok megoszlását. A folyóiratbázisban hazánkat 27 — főleg idegen nyelvű, akadémiai — periodikum képviseli, a szocialista országok közül a Szovjetunió (94) és az NDK (35) után következünk. Az SCI évfolyamai 1965 óta megtalálhatók az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban. A TMT másik nagyobb ismertetése a The Economist Intelligence Unit nevű, Londonban 1946-ban alapított nemzetközi gazdaságtudató és tanácsadó szervezetről szól: *Ispánkiné Somlyai Katalin* bemutatja a tanulmányok készítésével, adatgyűjtéssel, periodikus és egyedi kiadványok publikálásával foglalkozó, az *Economist* c., ismert hetilap szerkesztőségével szerves kapcsolatban álló szervezetet, amelynek *Quarterly Economic Review* nevű, negyedéves füzet sorozatában közös kiadvány foglalkozik Csehszlovákia és Magyarország gazdaságával. A könyvtári munka c. rovat közleményei az áremel-

seknek a szakkönyvtári állománygyarapításra gyakorolt hatásáról, a mikrofilmek könyvtári szerepéről, a cseh könyvtárosképzési elképzelésekről szólnak. A folyóirat közli a Könyvtárosegyesület legnagyobb szekciójának, a 600 tagot tömörítő műszaki könyvtárosi szekciónak 1976 és 1978 közötti tevékenységéről szóló beszámolót, valamint a szekció idei munkaprogramját is.

AZ OSZK HÍRADÓ 1978. évi 12. száma teljes egészében az Országos Széchényi Könyvtár tavaly novemberi ifjúsági parlamentjéről szól. Közli az intézetnek, illetve a Könyvtártudományi és Módszertani Központnak a tanácskozássra készült beszámolóját, a KISZ-alapszervezet vezetőségének és az OSZK ifjúsági érdekvédelmi felelősének állásfoglalását, továbbá az ifjúsági parlament jegyzőkönyvének kivonatát, a vitában elhangzott észrevételekre adott választ és a nemzeti könyvtár 1979—80. évi ifjúságpolitikai intézkedési tervét. Mindez így együtt a kívülálló számára olvashatatlanná volna, ha az ifjúsági parlamenten elhangzottak sok vonatkozásban nem mutatnának túl a Széchényi Könyvtár falain, és nem adnák az általános könyvtáriügyi gondok katasztrét, nem jeleznének tennivalókat az országos könyvtárpolitika számára. A beszámolóban például ilyen mondatokat olvashatunk: „... az érdekvédelmi teendők végzésében nagy előrehaladás mutatkozik, ennek ellenére még mindig nem kielégítő a fiatalok munkahelyi beilleszkedése, az ifjúság erkölcsi, politikai és világnézeti állapota, közéleti és közösségi fejlettségi foka, továbbá számos érdekvédelmi intézkedés, valamint a közművelődési bérrendezés ellenére vitatott az ifjúság szociális helyzete, főleg az otthonalapítás körülményeit tekintve.” Továbbá: „A nálunk munkába álló fiatalok többsége könyvtári élethivatás nélkül érkezik. Nem arról van szó, hogy az ok-

tatási intézményekből nem eléggé érett, kiforrott hivatástudattal jön a fiatal, hanem többségüknek nincs élethivatása. A középfokú végzettség valamilyen munkát és valamilyen továbbtanulási lehetőséget keresnek a könyvtárban, a felsőfokon képesítettek pedig — bár az intézmény profilja szerinti egyetemi szakképzettséggel rendelkeznek, és rájuk nélkülözhetetlen szükség van — szintén nem rendelkeznek könyvtárosi felkészültséggel, tehát könyvtárosi hivatástudattal sem. Több évre visszamenőleg alig helyezkedett el nálunk könyvtáros egyetemi képzettségű fiatal munkatárs, az utóbbi öt évben csupán négy (egyetemen, nappali tagozaton) könyvtár szakot végzett került hozzánk. Az egyetemi könyvtárosképzés... nem tekinthető ma az utánpótlás biztosításának.” A következő oldalon pedig a vezetői utánpótlással kapcsolatban véleményem: „A pártszervezet felvetette: nem válna-e... az intézmény hasznára is, ha bizonyos munkakörökben, beosztásokban a kinevezés csak meghatározott időre szólna, sőt a taggyűlés határozatot fogadott el: a könyvtár vezetősége e témában tegyen előterjesztést a Kulturális Minisztériumnak.” Végül hadd idézzünk egy mondatot a KISZ-alapszervezet állásfoglalásából is: „Kérjük az intézmény főigazgatóját, a társadalmi szervek vezetőit, hogy... vessék latba tekintélyüket, hogy a vári épület munkálatai minél előbb befejeződjenek, mert a jelenlegi elhelyezés nagyon sokban hátráltatja a munkateljesítést és tevékenységünk teljes körét is, amely új távlatokat nyitna a könyvtári és tudományos munka számára is.”

A SOMOGYI-KÖNYVTÁRI MŰHELY, a szegedi Somogi Könyvtár negyedéves kiadványa az elmúlt évről egyetlen, öszszeszevont számot adott ki 78/1—4. jelzéssel. A nyomtatásban, 600 példányban megjelentetett, jó reprodukciókkal is élenkitett, 100 oldalas füzet arról tanúskodik, hogy vele máris mint egyik legszínvonalasabb, legjobban szerkesztett helytörténeti folyóiratunkkal kell számolni. A szám változatos tartalma széles körű érdeklődést bizonyít: Benne művészet- és irodalomtörténeti, színháztörténeti írásokat (Szőri Józsefről, az 1914-es világháborúban elesett szegedi festőről, Chiabay Pálné Eder Antóniáról, Szeged első primadonnájáról, Juhász Gyula költeményeinek legrégebb francia fordításáról szólnak), a város történetével, a hírhedt boszorkányégetésekkel, jogtörténetével, egészségügyének múltjával, Szeged neves személyiségeivel (Hollós József, Leitner Vilmos, Ortutay Gyula) foglalkozó tanulmányokat, megemlékezéseket, történeti, sajtótörténeti és egyéb történeti adalékokat, könyvismeretéseket egyaránt talál az érdeklődő, aki-

nek nem kell feltétlenül szegedinek lennie ahhoz, hogy szívesen forgassa a folyóirat lapjait.

A SOMOGYI KÖNYVTÁRAK-nak, a Somogy megyei közművelődési könyvtárak tájékoztatójának legújabb, 1978/12-es száma a kitűnő eredmények mellett gondokra is utal, mégpedig nemcsak megyei gondokra. Somogy 23,7 százalékos olvasói arányával országosan az első helyen áll, Kaposváron — ahol viszonylag korszerű megyei könyvtár és kiterjedt, bibliobuszt is üzemeltető városi hálózat működik — meg éppenséggel 24,8 százalék a tanácsi könyvtárakba beiratkozott olvasók aránya, a megye kisközséges településszerkezete azonban egyre több nehézséget okoz az olvasótábor növelésében, sőt hovatovább megtartásában is. A helyi könyvtárpolitika fő törekvése a „C”-típusú könyvtárak számának gyarapítása (1978-ban két ilyen, 143 illetve 163 négyzetméter alapterületű könyvtár épült) és köréjük a mellékfalvak könyvtárainak mint „D”-típusú ellátó helyeknek meg-

szervezése. A híradó e számában két írás is foglalkozik a körzeti könyvtári szervezet irányításával és ellátási rendszerével, amelyben mind fontosabb szerepet kap a könyvtárközi kölcsönzés (erről is szól egy cikk a Somogyi Könyvtárakban). A jövő felnőtt olvasói érdekében Somogyban végzett elhivatott könyvtárosi munkáról tanúskodik az olvasótáborokról szóló két cikk, továbbá az egyik városi fiókkönyvtár gyermekmunkáját bemutató írás, valamint az általános iskolai osztályának a megyei könyvtárban órákat tartó dr. Gebhardt Józsefné pedagógus elemzése a megyei gyermekkönyvtár kiadványsorozatáról. Ezt az írást érdemes volna más módon is megismertetni a megye nevelőivel. — A Szabó Ervin-életmű érdekes adaléka dr. Szilli Gyula ügyvédnek a „Viszszapillantó” nevű rovatban megjelent cikke, mely az 1919-es kaposvári „Szabó Ervin Könyvtár” politikai megbízottjának, a kispapapárti dr. Neubauer Ferenc ügyvédnek Szabó Ervinhez fűződő kapcsolatairól szól.

KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG BÉKÉES MEGYÉBEN címmel bibliográfiát adott ki a Békéscsabai Megyei Könyvtár. A sokszorosított jegyzék 146 tételének nagyobb részéhez egy-két mondatos címmagyarázat, rövid annotáció, illetve — gyűjteményes kötetek, összefoglaló munkák esetében — a megyére és településeire vonatkozó oldalszámhivatkozás tartozik. A kiadvány első része a bibliográfiákat, levéltári dokumentumokat, kronológiákat, majd az előzmények irodalmát veszi számba; második része pedig először a Tanácsköztársaság korának dokumentumait írja le megyei, illetve településenkénti csoportosításban — a fejezeteken belül időrendben. A korabeli periodikumokban megjelent írásokat csak kivételes esetekben feltáró bibliográfia kezelését jól szerkesztett, összevont földrajzi és személynév-mutató könnyíti meg.

KÖNYVTÁRI KALAUZT jelentetett meg a Hatvani Városi Könyvtár, valamint a Salgótarjáni Városi Gyermekkönyvtár. A hatvaniak nyomtatott, fényképekkel illusztrált tájékoztatója a könyvtár zenemű- és hangtárának állományát és szolgáltatásait ismerteti, a salgótarjániak 2000 példányban, ugyancsak nyomtatásban kiadott, színes-rajzos címoldalú leporellója pedig rövid, szakszerű szövegével hatáson népszerűsíti a gyermekkönyvtárt.

DOKUMENTUMOK (röplapok és plakátok). Fakszimilék a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 60. évfordulójára címmel 29 színes, illetve fekete-fehér, korabeli dokumentum hasonmását jelentette meg — részben eredeti nagyságban, részben kicsinyítésben — a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Az 1100 példányban kiadott, a dokumentumok sorrendjét feltüntetett

mutatóval ellátott gyűjteményt 15 forintért árusította az FSZEK.

NA ČABIANSKEJ TŰRNI (A csabai tornyokon) címmel szlovák nyelvű népdalgyűjteményt adott ki a Békéscsabai Megyei Könyvtár. A Krupa András által gyűjtött dalok szövegét tartalmazó kötethez Lipták Pál készített illusztrációkat, s a könyv 300 példányát elegáns formában, bibliofil igényel a könyvtár saját nyomdája állította elő.

HELYISMERETI BIBLIOGRÁFIA BALATONFÜREDRŐL 1971—1976 a címe a Balatonfüredi Városi Könyvtár által kiadott, a Veszprémi Megyei Könyvtár sokszorosító üzemében 300 példányban készült válogató, ajánló jegyzéknek. Karika Erzsébet 687 tételes összeállítása témák szerint (általános művek, társadalmi élet, politi-

ka—mozgalom, közigazgatás, természeti viszonyok, gazdaság, tudomány, művelődésügy, idegenforgalom) csoportosítja a kiválasztott irodalmat, a témákon belül pedig szerzői, illetve cím szerinti betűrendben következnek egymás után a címleírások. A terjedelmes és nagy munkával készült mutató szintén a szerzők, illetve a címek betűrendjében tárja fel az anyagot: a címek betűrendje helyett azonban szerencsésebb lett volna a tárgyi (tárgyszavas) feltárási mód, mert a pusztán cím szerinti mutató nehezen áttekinthető, s például a 28 „Új” jelzővel kezdődő cím nem segíti, hanem inkább gátolja a mögötte levő címbeili tárgyi információ (kikötő, sportkikötő, vízmű) stb. stb. megtalálását.

AUDIOVIZUÁLIS BIBLIOGRÁFIA. Irodalom és ismerethordozók címmel jelent meg a Veszprémi Akadémiai Bizottság marxista propaganda munkabizottságának és az Országos Oktatástechnikai Központnak közös kiadványa. A dr. Tóth Dezső által szerkesztett, 800 példányban nyomtatott, 513 tételes jegyzék első részében válogatás található az audiovizuális oktatás általános módszertani kérdéseinek magyar irodalmából a magyar nyelvű időszak kiadványokban megjelent cikkek, tanulmányok alapján. A második rész a marxizmus—leninizmus oktatásának audiovizuális-módszertani kérdéseivel foglalkozó szakcikkek — és kivételképpen néhány könyv — címleírását tartalmazza, a harmadik, legterjedelmesebb fejezet pedig a marxizmus—leninizmus oktatásához felhasználható hangos-képes ismerethordozók (film, transzparens, diafilm, magnószalag, videoszalag és -kazetta) címadatait sorolja fel, mégpedig a szakcsoportokon belül betűrendben, a leelőhelyeket is feltüntetve. (1979. 87 l.)

FOLYÓIRAT- ÉS HÍRLAPJEGYZÉKET adott ki 1979. évi kurrens periodikumairól az Állami Gorkij Könyvtár. A 400 példányban sokszorosított jegyzék külön, nyelvek szerinti csoportosításban sorolja fel az olvasóteremben található mintegy 730 periodikumot, a kölcsönzőben forgatható néhány hirlapot és folyóiratot, a zeneműtár 50 tételes címanyagát pedig nyelvi tagolás nélkül, betűrendben közli.

A TÁVFIGYELÉS a tárgya az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ „A tudomány és a technika újdonságai magyar nyelven” című ajánló bibliográfiai sorozatában megjelent 94. sz. füzetnek. A Szabó Bendegúz gépészmérnök által összeállított és annotált, legfeljebb 4—5 éves irodalmat számba vevő, 126 tételes jegyzék kiadását az is indokolta, hogy a sorozat 59. számú, a központi fűtéssel foglalkozó füzetének megjelenése (1973) óta rendkívül sokat fejlődött a távfigyelés ismeretanyaga és gyakorlata.

EINSTEIN-ről szól a Győri Megyei Könyvtár 300 példányban sokszorosított, a nagy tudós születésének századik évfordulójára kiadott ajánlójegyzéke. (A

belső címlapon olvasható 1897-es születési dátum gépelési hiba.) A 20 tételes bibliográfia az életrajzi bevezető után Einstein magyar nyelven megjelent munkáit sorolja fel, majd a róla szóló irodalomból nyújt válogatást. Minden címleíráshoz néhány mondatos annotáció tartozik.

A TANÁCSKÖZTÁRSÁG DEBRECENI SAJTÓJÁNAK REPERTÓRIUMA címmel a 60. évfordulóhoz méltó helytörténeti kiadványt bocsátott közre a Hajdú-Bihar megyei Könyvtár. Bényei Miklós 400 példányban sokszorosított összeállításában az 1919. márc. 22. és ápr. 23. közötti egy hónap valamennyi fennmaradt helyi periodikumát feldolgozta, mégpedig tartalmi teljességgel: a külön címmel megjelent minden cikket, sőt a kisebb, hír jellegű közleményeket és az apróhirdetéseket is számba véve. A repertórium a feldolgozott sajtótermékek jellemzése, a leelőhely, a naptári napok és a felhasznált irodalom közlése után tárgyköri bontásban, a szakcsoportokon belül pedig időrendben tárja fel a sajtóközleményeket úgy, hogy a megyével és a megyeszékhellyel kapcsolatos címeket különválasztja. A kitűnő összevont mutató jelentőségét bizonyítja, hogy a kiadvány 156 oldalnyi terjedelmének egyharmadát foglalja el.

ENSZ LETÉTI GYŰJTEMÉNYÉRŐL három kiadványt is közreadott az Országgyűlési Könyvtár: Az Országgyűlési Könyvtár ENSZ-letéti gyűjteménye címmel 500 példányban, sokszorosításban kibocsátott ismertető a gyűjteménybe érkező dokumentumokat jellegük szerint írja le, majd az ENSZ rendszere, illetve a könyvtár raktározási rendje szerinti jelölésüket ismerteti. A jelölésekről külön tájékoztató füzet is készült — ugyancsak sokszorosításban, 550 példányban

— Az ENSZ-kiadványok jelzetei és közreadó testületei címmel. Az ENSZ 1977—78. évi titkársági kiadványai az Országgyűlési Könyvtárban címmel — és az előbbi füzettel azonos példányszámban — megjelentetett jegyzék az 1977. szept. 1. és 1978. szept. 1. között a gyűjteménybe érkezett publikációkat írja le.

ÉRINTŐK címmel Fodor András 50. születésnapjára összeállított, életrajzi adalékokat, méltatásokat, recenziorészleteket, szemelvényeket, valamint bibliográfiát tartalmazó, 400 példányban sokszorosított füzetet adott ki a Kaposvári Megyei Könyvtár Kelemen Lajos válogatásában.

MÁRCIUS 15-ének megünneplésére irodalmiműsor-összeállítást adott ki a Debreceni Városi Könyvtár. Molnár Orsolya 300 példányban sokszorosított szemelvénygyűjteményt a felhasznált művek jegyzéke zárja.

KATALÓGUS az Országos Oktatástechnikai Központ Könyv- és Médiatárának oktatástechnológiai szakkönyveiről címmel az öt éve fennálló országos feladatkorú intézmény 1000 példányban megjelentette a veszprémi központban megtalálható művek válogató jegyzékét azzal a szándékkal, hogy a jövőben éventént ad ki pótfüzeteket az időközbeni gyarapodásról. A kiadványt, amely oktatástechnikával, oktatástechnológiával és programozott oktatással foglalkozó munkákat vesz számba, dr. Tóth Dezső szerkesztette, az anyaggyűjtést pedig Schall Bernadett végezte. A katalógus élére az idegen — főleg angol — nyelvű könyvek 579 tétele, betűrendes jegyzéke került, majd a magyar nyelvű — tanulmányúti beszámolókat is feltáró — munkák leírásai következnek ugyancsak betűrendben, 228 tételben, vé-

gül a tárgymutató zárja a kiadványt. A címléírások végén megtalálhatók a művek raktári jelzetei, s örvendetes, hogy a szerkesztő, a gyűjtemény vezetője nemcsak a könyvtárközi kölesönzés lehetőségét ajánlja fel az érdeklődőknek, hanem vállalja a másolatok és fordítások készíttetését is: xerox-másolatokat oldalanként 3,50, a fordítást 32 forintért. (1978. 75 i.)

ÁPRILIS 1-IG MEGJELENT PERIODIKUS KIADVÁNYOK; MUNKABESZÁMOLÓK ÉS -TERVEK: Eseménynaptár 1979/2. (FSZEK—KMK); Gazdaságpolitikai Tájékoztató 31. [1979.] (Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján); Idegen nyelvű könyvek gyarapodási jegyzéke. 1978. okt. 1.—dec. 31. (A Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár állománygyarapodási tájékoztatói 4. [1978.]); Információ a könyvtári és információs munka eszközeiről és berendezéseiről (1978/9. sz.) 1. Számítástechnika. Tartalma: Mágnesszalagos adatelőkészítő egység EC 9002 tip., Mágnesszalagos adatrögzítő MDS 1100 és 6400, Linotext MKB 500 adatrögzítő egység, Mágnesskazettás rendszer, Display munkaállomás Singer Model 1501, Soros karakter nyomtató ISOT 132 D tip.; (1978/10. sz.) 4. Mikrofilmtechnika. Tartalma: Bruning 750/800/801 Mikrofilmlap felvételező berendezés, Bruning 96 Mikrofilmlap olvasó-nagyító; Bruning OP—10 diazó mikrofilmlap másoló, Sakuva 442 E mikrofilmlap olvasó, MLF 4 A mikrofilmlap olvasó, 3 M 1050 mikrofilmlap felvevő-kidolgozó berendezés, Itek Photocopy közvetlen pozitív fényképező berendezés; Irodalomkutatók. Az általános és nyilvános könyvtárakban elvégzett irodalomkutatók jegyzéke. 1979. március. (Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); Kerületi Fi-

gyelő 3., 1978. jan. 1.—jún. 31. [.] között megjelent, [az] I—XXII. kerületre vonatkozó cikkek, tanulmányok bibliográfiája (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár); Kisduna Galéria 23. [Az] NDK Művészeti Szövetség kiállítása (Az FSZEK 35. sz. ker. könyvtára); Kisgrafikai Galéria Veszprém—Pápa (Kisgrafikai füzetek 12.) M. Kiss József kisgrafikai kiállítása; Külföldön megjelent fontosabb legújabbkori történelmi és politikai művek jegyzéke. 1978. harmadik negyedév (Országgyűlési Könyvtár); Magyar Pedagógiai Információ. 1978/9—10. (Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum); OMKDK Hirdető 1979/2. sz.; Tájékoztató a külföldi közgazdasági irodalomról „A” sorozat. Referátumok 1979/2., „B” sorozat. Bibliográfia 1979/2. (Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtár); Tájékoztató a Vas megyéről szóló irodalomból. 1979. február (Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); Tájékoztató jegyzék vezetők számára. 2. sz. 1979. február (Hajdú-Bihar megyei Könyvtár, Debrecen); Tájékoztató külföldi szociológiai folyóiratokról. 1978/10. (FSZEK); Újabb külföldi szerzemények (tudományos és ismeretterjesztő művek). 1978/3. sz. július — szeptember (FSZEK); A Városi Könyvtár műsorfüzete 1979. március (Debreceni Városi Könyvtár); Zenei Szakirodalmi Tájékoztató 1977/4. sz. október—december (Állami Gorkij Könyvtár). — Jelentés a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának 1978. évi tevékenységéről; A Vas megyei közművelődési könyvtárak számokban 1978.; A magyar könyvtárak bibliográfiai tervei 1979 (OSZK KMK); A [Békés] Megyei Könyvtár 1979. évi munkaterve; A Debreceni Városi Könyvtár munkaterve 1979.

BOGNÁR ZOLTÁN metszeteiből (cikkünket lásd a 303. oldalon)

